

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Wednesday 23rd June, 2021

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour Manm Onorab. Bonzour e nou oditer telespektater dan piblik. Byenveni pou nou travay ozordi Merkrede le 23 Zen. Nou a komans avek *Curatelle Bill* nou ava apel Vis-Prezidan silvouple.

LGB antretan ou satisfes avek lord ki nou'n mete lo mannyer sa *Bill* in ganny liste la oubyen ou annan preferans?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm e tou bann dimoun ki pe koute. Mr Speaker nou swivan en kestyon par Onorab Clerk bomaten mon'n konsilte avek *Attorney Zeneral* ek Vis-Prezidan.

Mon krwar sa ki zot krwar i preferab pour ki napa repetisyon. Vis-Prezidan ava fer en repetisyon ki ava kouver

tou le 3 *Bill* apre nou ava pran zot enn par enn.

Me *Attorney Zeneral* i dir mwan ki meyer lord pou pran sa 3 *Bill*, se pour pran, *Consequences of amendment of enactment* premye, *Curatelle Bill* dezyenm epi *Civil Code (Amendment)* trwazyenm. Akoz selon li se dan sa lord ki nou devret *proceed*.

MR SPEAKER

Bann Manm napa okenn obzeksyon pour sa? *LGB* mon krwar sa 3 nou bezwen *waive Standing Order* pou nou kapab fer *Second Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Speaker.

MR SPEAKER

So ou a komans avek sa?

HON BERNARD GEORGES

Yes Mr Speaker. Mersi. Mr Speaker annakor avek *Standing Order* 97 (1) mon Mosyon se ki ou donn permisyon pour ki nou *waive Order* 69(1) ki nou kapab pran *Second Reading* sa 3 *Bill* bomaten, malgre ki peryod 7 zour depi *First Reading* pa ankor *lapse*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker bonzour, bonzour Vis-Prezidan avek AG. Bonzour tou bann Manm Onorab, tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker pou nou *proceed* avek nou travay mon ti a kontan segonn Mosyon propoze par Onorab Georges. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Manm a pran en vot silvouple. Bann ki an faver lev lanmen? Byen, okenn Manm ki kont? Motion pou *waive 7 days requirement* pou *Second Reading* lo sa 3 *Bill* in ganny 20 vot pour, 0 vot kont e 8 abstansyon. Alor nou a konsidere. Sa Mosyon in aprouve.

E nou a komans avek lentrodiksyon avek Mosyon. *LGB*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker permet mwan pou zis trouv ...

MR SPEAKER

LGB permet mwan en pti moman. Bonzour Vis-Prezidan e bonzour *Attorney General* e byenveni dan Lasanble. Eskize mon'n oublie fer sa pti zes kourtwazi. *LGB* kontinyen *please*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba *Order 69(2)* mon *move* ki *The Civil Code of Seychelles (Consequences of Enactment) Bill 2021*, *Curatelle Bill 2021* ek (eskiz mwan), *Civil Code (Amendment) Bill 2021* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a ganny *secondment* silvouple? Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mosyon seconde Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Arissol e avek sa nou ava kapab prosede pour Vis-Prezidan fer son lentrodiksyon pou sa 3 *Bill*.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonzour *Leader of Government Business* bonzour *Leader* Lopozisyon. Bonzour tou bann Manm Lasanble e bonzour tou Seselwa a lekout.

Mr Speaker le 4 Out 2020, Sizyenm Lasanble Nasyonal ti vot an faver *Civil Code of Seychelles Act 2020*. E le 23 Novanm 2020 Prezidan Ramkalawan ti donn son *assent* sa Lalwa e ki ti pibliye dan Gazet ofisyel le 4 Zanvyé 2021.

Parey in ganny anonse menm si sa bann formalite in ganny fer, *Civil Code of Seychelles Act 2020* i pa an viger.

Annefe pour ki *Civil Code of Seychelles Act 2020* i antre an viger, i nesaser ki 3 Prozedlwa ki devan sa Lasanble i bezwen ganny pase. E pli prezizeman premyerman *Civil Code (Consequences of Enactment) Bill, 2021*, dezyenmman *Curatelle Bill, 2021*, trwazyenmman *Civil Code (Amendment) Bill, 2021*.

Mr Speaker bokou sitwayen pe espere pou *Civil Code of Seychelles Act 2020* i vin an viger, e mon annan gran plezir pou anonse ki i lentansyon Prezidan Larepublik, pour ki i vin an viger le 2021. Si Lasanble byensir i vot an faver sa 3 Prozedlwa.

Mr Speaker pour ki lentansyon Prezidan i materyalize, mon annan gran plezir pou prezant sa Prozedlwa swivan;

Lobzektif e bi prensipal *Civil Code of Seychelles 2021* se pour konplemant *Civil Code of Seychelles Act 2020*. E fer ki i a kapab antre an viger.

An fet sa Prozedlwa si Lasanble i pas li i pou vin an viger menm dat ki *Civil Code of*

Seychelles Act 2020 i vin an viger.

I pou amann serten Lalwa enportan e *repeal* pou abroz serten lezot ki'n ganny enkorpoire pou enkli dan *Civil Code of Seychelles Act 2020*, oubyen ranplase par serten provizyon dan *Civil Code of Seychelles Act 2020*.

Pou rezon ki mon'n donneren pli boner e lo rekomandasyon sa Komite ki ti drafte *Civil Code of Seychelles Act 2020*, sa Prozedlwa e sa menm Komite in prepare i aport serten lamannman avek sa bann Lalwa swivan e i annan 7;

1. *Civil Status Act Cap 134*
2. *Commercial Code Cap 38*
3. *Delamination And Classification Of The Domain Public Act Cap 60*
4. *Interpretation And General Provisions Act Cap 103*
5. *Mortgage And Registration Act Cap 134*
6. *Presumption Of Deaths Act Cap 177*
7. *Seychelles Code Of Civil Procedure Cap 213*

Sa bann Lalwa swivan pour ganny *repealed* oubyen abroz, 5 zot. Premye;

1. *Age Of Majority Act Cap*

4

2. *Domicile Act Cap 66*
3. *Insurance Policy's Act*
4. *Matrimonial Causes Act Cap 124*
5. *Status Of Married Women Act Cap 230*

Sa Komite ki ti drafte *Civil Code of Seychelles Act, 2020* i rekomande ki pour, ki i annan en tranzisyon pou *Civil Code of Seychelles Act 2020* vin an viger, i neserer ki serten provizyon legal i ganny fer.

Par egzanj;

Dapre *Civil Code of Seychelles Act, 2020* en nouvo Lalwa lo difamasyon i bezwen ganny pase. Ensi ziska ki en nouvo Lalwa lo difamasyon i ganny pase, Lalwa difamasyon Angle ki an viger ozordi i reste anfers.

Dezyenm bann regilasyon ki an viger anba *Matrimonial Causes Act* ki sa maryaz pe abroze, pou reste an viger an relasyon ek maryaz e bann ka ant bann menazer.

Trwazyenm i osi donn en dele letan apre ki sa *Code* in antre an viger, pou serten aksyon ganny fer par egzanj avek *droit de superficie* e 'kontre let' oubyen s aki nou apel 'back letters.'

Mr Speaker pour ki sa Dezyenm *Bill*, Prezidan i - pour ki sa dezyenm *Bill* i materyalize

mon annan gran plezir pou prezant sa Prozedlwa devan Lasanble *Curatelle Bill*.

Lobzektif e bi prensipal *Curatelle Bill 2021*, se pour met Lalwa an relasyon *Curatelle* an liny avek provizyon *Civil Code Acts 2020*. Pli prezizeman an relasyon avek apwentman e rol egzektif an siksesyon.

Ofet menm si sa Prozedlwa i *repeal* ou abroz *Curatelle Act*, ki prezantman anfers, i gard laplipar bann provizyon sa Lalwa an relasyon avek siksesyon.

E dimoun ki pa kit deryer okenn zeritye, oubyen en dimoun ki absan Sesel pandan lontan, sa ki nou annan, san ki nou annan kontak ek li, e byen ki personn pa konnen kote son propriyeter i ete.

Dapre Lalwa sa bann tel siksesyon e byen i ganny administre e ere par en zofisye ki apel *Curatelle of Vacant Estates*.

E dan sa Prozedlwa sa Zofisye pou senpleman ganny apele *Curatelle*, vi ki i pou desarz plis fonksyon. Me provizyon remarkab ki sa Prozedlwa pe propoze e ki i donn plis fleksibilite Lakour Siprenm pou donn permisyon *Curator*, pou vann en byen imobilye later, batiman san

bezwen fer li alankan oubyen par en *auction*.

Dan sa ka nou laplikasyon *Curator* i a donn ordonnen si sa byen i ganny lo serten kondisyon spesifik enkli pri. Me si Ziz i ordonnen ki sa byen i ganny vann alankan sa Prozedlwa i spesifye prosedir ki bezwen ganny swiv pour fer sa tel lavant alankan.

Curator pou ganny apwente par Prezidan Larepublik parmi bann kandida ki a ganny propoze par Lotorite lapwentman konstitisyonnel.

Curator pou bezwen en dimoun ki annan leksperyans legal e ki kalifye pou lapwentman Zidisyer pli prezizeman koman *Master Lakour Siprenm*.

Annefe ziska ler ki *curator* i ganny apwente, en *Master Lakour Siprenm* a desarz sa fonksyon *curator*. Provizyon pli inovativ sa Prozedlwa, se ki *curator* ki pou apwent egzekiter en siksesyon.

An se moman se *Master Lakour Siprenm* oubyen en Ziz ki apwent egzekiter lo laplikasyon, e dimoun ki annan lentere dan en siksesyon. Ensi kan en dimoun i mor e dapre Lalwa ek en egzekiter i bezwen ganny apwente.

En laplikasyon a ganny fer devan *Curator* ki ava fer sa

lapwentman. Sa sanzman i annan bi pou akseler sa prosesis pou apwent en egzekiter, pour ki egzekiter a kapab ganny akse avek byen sa dese e komans administre son siksesyon.

Tou lapwentman egzekiter pou ganny pibliye dan *Gazette* ofisyel pour ki tou dimoun i ganny notifie lekel ki egzekiter en siksesyon partikilye. Sa Prozedlwa i osi donn gidans ki pou kler pou egzekiter dan legzersis zot fonksyon.

Curator i siperviz zot fonksyon egzekiter e fer sir ki tou siksesyon i ganny finalize dan en peryod 2 an apre dat ki sa dimoun in desede. Sa peryod i kapab ganny prolouze si i neserer. Sa i a fer ki plis siksesyon i a ganny finalize dan en letan rezonnab.

Ensi en egzekiter ki son rol se fer en levanter tou byen ki en dimoun ki'n mor i kit deryer, pey son bann det e distribye larestan propriyete e larzan sa dimoun a ganny finalize pli vit, e ki zon bann zeritye a kapab evit sa problem ki nou tande souvan, se problem later zeritye.

Egzekiter transfer later lo non sa bann zeritye e zot ava pran bann aksyon neserer pou zot partaz divize, vann eksetera sa bann byen ki reste.

Sa Prozedlwa i osi donn *curator* pouvwwar pou apwent fidisyer, kan bann co-propriyeter en byen imobilye parey later oubyen batiman, i anvi ki zot ganny reprezante par en dimoun, oubyen detrwa dan ladministrasyon sa tel byen, e zot tou pa tonm dakor lo sa lapwentman oubyen sa fidisyer.

Mr Speaker sa Prozedlwa i fer provizyon pou ou Rezistrar Zeneral, pou annan en rezis kot i pou rikord tou lapwentman egzekiter e fidisyer ki manm piblik a kapab enspekte pandan letan ki lofis i ouver.

E an ka ki nenport ki dimoun ki annan lentere dan en desizyon *Curator* i pa dakor avek son desizyon, sa dimoun i pou annan sa posibilite pou fer en lapel devan Lakour Siprenm kont sa desizyon.

Mr Speaker sa ki mon'n fer sorti i bann gran liny sa Prozedlwa;- en Prozedlwa ki mon swete pou rann keksoz pou nou sitwayen bokou pli senp.

Mr Speaker ankor sa trwazyenm *Bill* ki Prezidan ti a kontan i materyalize mon annan gran plezir pou mon prezant *Civil Code of Seychelles (Amendment) Bill, 2021* devan sa Lasanble.

Lobzektif e bi prensipal se pli partikilyerman pou

konplemant *Curatelle Bill 2021*, pli partikilyerman. Vi ki lapwentman egzekiter e fidizyer pou dezormen ganny fer par curator plito ki en Ziz Lakour Siprenm.

I osi aport serten modifikasyon nesese a *Civil Code of Seychelles Act 2020*, pli partikilyerman enkli en nouvo sesyon 2(a) apre seksyon 2, pou pran an kont bann prensip dan desizyon Lalwa sivil ki'n ganny decide.

Mr Speaker sa ki mon'n fek fer resorti i bann gran liny sa Prozedlwa, en Prozedlwa ki nesese pou ki *Civil Code Of Seychelles Act 2020, Curatelle Act 2021* i kapab vin an viger.

Pour konklir Mr Speaker, mon ti a kontan eksprim mon remersiman pou met a bann Prozedlwa devan Lasanble dirzans ozordi. Mr Speaker mon remersi ou e mon demann Lasanble pou vot an faver sa 3 Prozedlwa. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Nou a prosede prezan avek deba lo *Civil Code of Seychelles (Consequence of Amendment) Bill*. Onorab Georges wi.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan, *Attorney General*, tou

bann Manm Lasanble e tou bann dimoun ki pe swiv nou lo sa deba bomaten.

Mr Speaker permet mwan pou dir ki mannyer ozordi mon santi mwan personnelman, me osi dan sa lofis ki mon tenir dan sa Lasanble partikilyerman kontan ki dernyen letap.

Annefe letap avan dernyen letap, akoz dernyen letap se ler Prezidan pou *assent* pou sa bann *Bills*, e ler i pour siny *commencement notice* pour *Civil Code* dan sa detrwa zour avan le 01 Zilyet.

Permet mwan pour dir ki mannyer mon satisfè e ki mon kontan ki nou'n ariv a sa letap midi mwen 5 si ou anvi, avan laklos i sonnen pou anmenn *Code Civil* an fors. Set en, in en long semen ki preske 10an taler ki'n anmenn nou a sa staz la ozordi.

E ozordi nou pe zis met bann latous final lo sa Lalwa pour ki ler i antre an viger bann dimoun ki konsernen, i kapab servi li an konesans ki tou bann defayans in ganny met annord otan ki posib.

Ek tou bann lezot Lalwa ki ti bezwen ganny amande, in ganny amande, pour ki napa okenn kontestasyon ant en Lalwa e sa *Civil Code* ki pe vin an fors ozordi.

Parey nou konnen Mr Speaker, sa travay ti komans par en Komite ki ti'n ganny apwente e ki ti ganny *chaired* par Ansyen Sef Ziz Sesel Dr. Mathilda Twomey.

E ki ti'n revwar sa *Code* epi *Code* ti ganny pibliye e i ti vin devan sa Lasanble, kot pandan plizyer zour avek bann eksper ki ti sorti *New Zealand* ek *Maurice*. E la mon ava profite pou dir 2 mo lo Mr Rosario Domingue ki'n ed nou bokou e ki sa letan in desede e in kit nou.

Set en dimoun ekstra ordiner avek en gran konesans, e ki'n anmenn bokou led dan nou travay, nou ti travay donk koman *Extended Bills Committee* avek tou bann Manm Lasanble e nou ti revwar *Code Civil* konpletman depi Lartik 1 ziska Lartik 2220.

E apre sa nou ti fer menm prosedir isi anndan dan Lasanble, pandan 4 ou 5 zour a plizyer repriz ziska ler ki nou'n kapab met sa *Bill* e fer li vin en *Act*, e Prezidan in *assent* komansman sa lannen.

Koman son premye Lalwa *in fact*. Premye Lalwa ki Prezidan Ramkalawan in sinyen antan ki Prezidan se Lalwa *Civil Code*.

Donk ozordi set en gran lazwa parey mon dir

personnelman, me osi pour sa Lasanble ki'n travay tre, tre dir pour ki nou pe finaliz sa prosesis. Mon annan en pti latous regre e sa se ki tou bann Manm ozordi pa kapab annan devan zot en kopi en *hard copy* sa *Civil Code*.

Akoz in ganny pibliye zis dan en fason *a hard copy* zis i pa ankor ganny pibliye dan *paperback version*. E donk son versyon dan lekel in ganny pibliye i ankor ase ser, akoz *Attorney Zeneral* in bezwen met sa pri zis pour kouver son pri piblikasyon.

E donk i ankor reste en pti pe ser, me mon krwar ki tou bann Manm i annan *at least* en *electronic copy* ki zot a kapab swiv ozordi. Me mon ti a kontan lans en lapel pour ki Manm an atandan bann ki enterese i kapab fer en demars avek Biro *Attorney Zeneral* pou zot annan zot kopi personnel.

Me mon ti ava lans en lapel avek Lasanble, pour ki osito ki en *paperback version* i ganny pibliye, ki ava kout mwens ki Lasanble kekfwa ti ava kapab an rekonesans ki se Manm Lasanble ki'n pas sa *Bill* kapab ofer sak manm, en kopi sa versyon *paperback*.

Donk vwala Mr Speaker enn de parol lentrodiksyon lo sa ki nou pe al fer la ozordi.

Premye *Bill* ki devan nou se sa (*Consequence of Amendment*) *Bill*. Tou bann Manm ki ti dan Sizyenm Lasanble i ava rapel e bann Manm ki la ozordi ki pa ti dan Sizyenm Lasanble permet mwan pou eksplik en pti pe ki mannyer sa (*Consequence of Amendment*) *Bill* in bezwen ganny pase.

An mezir ki nou ti pe amann *Code Civil* i annan serten keksoz ki nou ti fer. E sa se bann keksoz ki ti dan *Code Civil*, ki pa ti devret dan *Code Civil* nou'n deside tire e anmenn zot dan en Lalwa kot zot *fit in* pli byen. E vis-versa tou bann keksoz ki ti dan bann Lalwa me ki ti devret dan *Code Civil*, nou'n tir dan Lalwa nou'n anmenn dan *Code Civil*.

E an mezir ki nou'n fer sa *obviously* nou'n bezwen fer en legzersis *tidying up* pou fer sir ki sa ki nou'n fer i apropiye *right across the board* e se sa ki nou pe fer la bomaten.

Par egzanp; Lalwa divors, Lalwa maryaz par egzanp ti dan *Civil Status Act* e nou'n tir li nou'n met li dan *Code Civil*. Savedir ou bezwen amann *Code Status Act* pou dir ki sa Lalwa in sorti laba.

Lalwa Divors ti dan *Matrimonial Courses Act* nou'n tir li nou'n met li an *Code Civil*

alor nou bezwen amann *Matrimonial Courses Act* pou an fonksyon, sa ki nou'n fer.

E en pe sa in ganny fer dan son *Code* li menm. Me bann lezot ki pa'n ganny fer oubyen ki pa direktman afekte, nou bezwen fer li dan sa Lalwa ki nou pe fer la bomaten.

E parey Vis-Prezidan in eksplike bomaten i annan serten Lalwa ki akoz sa *Code Civil* in pran tou sa ki ti annan ladan, zot bezwen ganny *repeal* akoz zot nepli annan okenn rezondet.

Bann amannman san ki mon bezwen pas ladan manm ava kapab swiv bann amannman zot menm dan lo sa *Bill*, ki pa en long *Bill* i konsern parey mon'n dir *Civil Status Act*.

Commercial Code in annan serten keksoz ki ti dan *Code Civil*, me ki ti devret dan *Code Commerce*. Alor laranzman pe ganny fer pour ki sa bann *Code Commerce* i ganny amande, pou enkorpor sa mouvman lezislasyon sorti dan *Code Civil* pou ariv dan *Code de Commerce*.

De 2 provizyon ase abstre parey nou apel sa se *lawyers law*. Se pa vreman bann keksoz ki annan en gran lentere piblik. Me ki dan sa *tidying up process* nou'n bezwen fer.

Aprè nou vin lo domenn piblik dan *Clause 3*. Lasanble ti pran desizyon ki dezinyasyon domenn piblik e klasifikasyon domenn piblik ti devret ganny *extended* e ti devret dan *Code Civil*.

Alor se sa ki nou'n fer dan *Code Civil*, dan Lartik 500 ekek i annan en lalis bann klasifikasyon tou ban keksoz ki nou apel domenn piblik ozordi. E sa se parey nou konnen bann keksoz, bann lans, bann larivyer.

Annefe sa Lartik i lartik 538 dan *Code Civil* e in annan en gran lalis konplet tou bann keksoz ki kapab vin, eskiz mwan, klasifye koman domenn piblik e osi permisyon i ganny donnen avek Gouvernman pou li *extend* sa klasifikasyon.

Si en zour nou vwar ki i annan nesesite fer li. E en keksoz ki piblik pou enterese avek se ki *Code Civil* dan sa Lartik 538 i osi koz lo akse a domenn piblik.

E sa se parey nou konnen i en problemn ase ki konsern Seselwa, ki mannyer ou pou akse bann lans piblik Seselwa, ki mannyer ou pou akse bann lans eksetera.

E i mete kler ki akse i dan lentere piblik e kib mannyer akse pou ganny fer si later i pou

Gouvernman oubyen si later i pou dimoun prive.

Donk zot ava vwar sa dan Lartik 538, e se pour sa rezon ki nou'n bezwen fer sa modifikasyon dan *classification of Domain Public Act* nou'n tir li laba nou'n met li dan *Code Civil*.

IGPA sa ki nou apel *Interpretation And General Provisions Act* li osi ki en Lalwa ki kouvert tou bann lezot Lalwa isi Sesel, dan serten keksoz;- tel parey definisyon serten mo, oubyen ki mannyer pou kalkil letan ler en Lalwa i dir ou, ou kapab fer rapel dan 30 zour ki mannyer ou kalkil sa 30 zour eksetera, eksetera.

Sa osi akoz bann amannman dan *Code Civil* nou'n bezwen fer propoz serten lamannman ki'n ganny, ki nou'n profite ki Biro *Attorney Zeneral* in profite pour *extend* pou fer li kler, kot i pa ti tro kler. E nou ava vwar la kot par egzantp i annan en definisyon 'furnishings' ki enportan,

Akoz dan *Code Civil e dan Curatelle Act* sa definisyon i ganny pran an konsiderasyon. Alor IGPA in bezwen ganny amande an fonksyon.

E dezyenman Biro *Attorney Zeneral* in profite pour prepar en lalis ase konpreansiv ki mannyer pou kalkil bann dele letan si i zour, ler i semenn,

ler i mwan, oubyen ler i par lannen.

E ki mannyer lekel zour ki ou pou konte, lekel zour ki ou pa pou konte. Donk sa i la.

Mortgage And Registration Act in ganny amande akoz seksyon 82 a ki ti ladan in ganny transfer.

Presumption of Deaths Act parey, ler en dimoun i disparet e ou pa vwar son lekor i annan en prosedir anba *Presumptions of Deaths Act* pou al Ankour pou fer Lakour deklare, swa sa dimoun in mor oubyen sa dimoun in absan. Oubyen si ou pa kapab fer mi enn ni lot apre en peryod 7an Lakour i kapab deklare ki sa dimoun in mor.

Me antretan ki arive avek son bann byen? Eski bann zeritye i kapab antre dan son siksesyon e ki arive si zot on antre dan son siksesyon apre sa dimoun i reaparet? Donk sa i bezwen ganny pran konsiderasyon. Nou ava vwar sa osi dan sa Lalwa.

E finalman parey mon ti dir taler, enn de keksoz ki ti dan *Code Civil* me ki pa ti devret dan *Code Civil*. Par egzantp enn bann keksoz ki toultan tou bann avoka in kestonnen se sekirite pou *cost* oubyen pou domaz ler en *case* i ganny fayle devan Lakour.

Sa i devret dan *Code* prosedir *civil* e non pa dan *Code Civil*. Me i ti dan *Code Civil*. Alor nou'n retir li la nou'n anvoy li dan *Code* prosedir *civil*. Menm provizyon me i devret dan en *Code* prosedir me pa dan en *Code Civil* li menm.

E finalman Mr Speaker parey Onorab Vis-Prezidan in eksplike bomaten, i annan detrwa Lalwa ki bezwen ganny *repeal* konpletman, akoz tou sa ki ti dan zot in ganny transfer dan *Code Civil*. *Domicile Act* i enn, *age of majority Act* i en lot akoz ti annan en derapaz ant *Civil Code* avek li.

Me sa de prensipal se a *Matrimonial Causes Act* Lalwa Divors li in ganny enkorpare dan *Code Civil* prezan alor i nepli egziste malgre ki tou son bann regilasyon i reste e *Status of Married Women Act*.

E la permet mwan dir ki sa sete en Lalwa *Status of Married Women Act*, sete en Lalwa tre modern ki i ti ganny enplimante dan bann dernyen lannen 1930, oubyen dan bann premye lannen 1940. Parmi en seri Lalwa ki ti pe sey tir Sesel dan en vye rezim e anmenn li dan en letan en pe pli modern.

E se en konbinezon en Gouverner ase (eskiz mwan pou servi sa mo) liberal. Annefe tre liberal Sir Selwyn, Selwyn

Clarke e en avoka ki ti *Attorney Zeneral* Mr Charles Varices Colette, ki ti osi en gran liberal e zot ti esey tir Sesel dan en lepok kolonyal anmenn li dan en letan modern.

E zot ti pas sa Lalwa poudir ki en madanm marye i kapab annan propriyete lo son prop non. I pa bezwen depan lo son mari tel parey i ti ete anba bann vye Lalwa Franse avan.

E donk sete en Lalwa tre modern e ki'n emansip en kantite dimoun. E mwan mon regrete ki sa Lalwa pe ale, akoz sete enn mon bann Lalwa prefere dan nou seri Lalwa, akoz par son konteni e par son lobzektif sete en Lalwa ki ti pe parmi lezot, ki ti annan lentansyon pou moderniz Sesel.

E se a sa moman ki nou'n vwar ki lepok modern Sesel in vremen komanse avek aksyon sa de dimoun e bann lezot ki'n vin apre zot.

Donk vwala Mr Speaker mon ti anvi profit sa lokazyon pou zis fer sa pti kontrandi pou sitye bann Manm ek bann piblik ki pe ekout nou en pti pe dan konteks sa ki nou pe fer la bomaten. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi *LGB* pour sa leksplikasyon. Nou a pas lo entervansyon lezot Manm. Nou

a komans avek Onorab Arissol e Onorab William a kapab swiv. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour ankor enn fwa Vis-Prezidan avek *Attorney Zeneral*, tou bann Manm piblik ki pe ekout nou e osi tou mon bann koleg Onorab.

Mr Speaker Lalwa ki nou pe diskit lo la ozordi, sirtou an sa ki konsern *Civil Code* in en proze Lalwa ki'n enteresan. I enteresan letan nou ti anmenn li dan en fason travay ki ou e i fer dan sizyenm Lasanble, kot nou ti dedye serten letan zis pou nou kapab travay lo *Civil Code*.

E i ti vin pli enteresan parske letan nou, nou ti pe fer sa travay isi kot Lasanble Nasyonal, nou ti osi ganny enteraksyon bann manm piblik deor ki pe ekout nou.

Ki ti pe ekout nou pou zot donn nou zot *input* oubyen zot sizesyon, zot propozisyon pou nou kapab enkli li dan bann amannman dan bann travay ki nou ti fer sa letan, pour ki zot ti santi zot angaze dan sa travay ki nou, nou ti pe fer koman bann Lezislater.

E in enteresan parske firanmezir ki nou ti pe fer sa travay, ti annan plizyer dimoun ki ti pe anvoy plizyer *input*. E Mr

Speaker sa ki enportan pou note letan en konsern Lalwa, letan i konsern byen bann endividi, toultan i enteres Seselwa.

Letan mon papa i annan, byen ki mon manman i annan, lekel ki tonm dan desandans pou ganny sa bout. Lekel ki pa tonm dan desandans pou ganny sa lot bout. Toultan i enteres Seselwa sa.

Prezan mwan sa ki mon pe dir se ki i annan e nou sa ki nou ti fer ki fer li pli enteresan, se nou deba ti pas an Kreol e tou dimoun ti swiv ti ekoute.

Par egzanp *Maurice* letan ou koz ek bann Morisyen zot dir ek ou zot pa tro swiv Lasanble *Maurice* parske zot koz Angle oubyen lezot lalang, me zot plizoumwen swiv pour nou isi parske nou koz an Kreol.

I enteresan nou deba isi parske nou ganny sans enterakte an Kreol e nou dimoun ki ou'n vot pou nou ki'n met nou la zot ganny sans ekoute swiv. Be *Maurice* sa ki zot pa dir nou se ki letan i les zot koz Kreol mon aprann zot dir bann mo vilger e zot zour kanmarad.

Alor in dir arete servi mo Angle e alor sa in anpay zot en pe zot pa kapab dir bann lik lank, ki pa neserman dan leksik. Alor Mr Speaker pou

nou isi nou deba i enteresan. Me an menm tan sa ki enteresan avek nou bann brans Gouvernman se zot kontinyen promouvwar nou lalang Kreol.

Par egzanp Lasanble parey mon pe dir Lasanble dan n ou Standing Orders ou annan dwa servi tou le 3 lalang Franse, Angle e osi Kreol.

Zis parey letan ou al kot lakour Ziz i donn ou sa loportinite pou ou kapab defann ou lekor oubyen eksprim ou'n lekor an Kreol si ou pa kapab avek ou pa santi ou konfortab an Angle avek Franse.

E Komisyon Laverite la ki bann dimoun pe swiv la lo televizyon zisteman, zot pe ganny ankouraze pou nou servi lalang Kreol, parske sa osi i ede pou bann dimoun ki pe ekoute ki pe swiv atraver lemonn konnen egzakteman ki pe pase.

Mr Speaker pwen ki mon pe vin lo la se ki ou konnen dimoun ozordi in vin pli enteresan, zot pli apresye Lasanble Nasyonal. E zot apresye travay ki mou fer e zot kontan sitye zot avek tou sa ki nou pe debat.

E ozordi letan nou pe fer serten lamannman avek lezot Lalwa pou nou kapab an konformite avek *Civil Code* avan Prezidan i *assent* dimoun i anvi

konnen, dimoun pe ekoute, dimoun pe swiv.

So mon ti a kontan dir avek *Attorney Zeneral*, Biro *Attorney Zeneral* an relasyon avek Konstitisyon, par egzanp nou annan nou Lasanble nou ti ganny me a nou dispozisyon oubyen nou ti aste avek Lenstiti Kreol kopi Konstitisyon an Kreol.

E plizyer bann lekol ozordi, zot in gannyen en kopi e sa i fer ki bann zenn deza zot pe familiariz zot avek sapit 3 part 2, sa ki koz lo drwa ek laliberte imen fondamantal Seselwa. I deza annan en kopi an Kreol.

Man sel pti demann ki mo pe fer se ki dan sa travay ki zot pe fer *Attorney Zeneral* ansanm avek Biro Prezidan, pou letan zot fer sa bann Lalwa sitan enportan mazin en pti ponnyen osi dan lalang Kreol.

Pour ki parey nou Konstitisyon i ete ozordi pour ki bann zenn deor laba deza zot komans familiariz zot avek sa. Nou bann dimoun aze ki ti swiv nou sa madanm 87an ki ti pe swiv nou atraver *Civil Code* la i ti konnen poudir be i kapab desann kot nenport ki avoka.

Parske Onorab Georges sa zour ti dir poudir letan i an mor la son byen i pou li, oubyen li ki konnen ki i pou fer ek son byen

apre letan in mor ki fason ki i partaz son larzan, lekel zanfan lezitim ek lekel zanfan batat, kwa ki zot gannyen, lekel ki zot pa gannyen.

Tousala sa madanm 89an ki napa sa nivo ledikasyon ki pa'n al liniversite, be ler nou ti pe fer sa deliberasyon i osi ti kapab swiv.

Alor sa ki mon pe demann avek Biro *Attorney Zeneral* avek tou bann lezot Lazans konsernen letan zot mazin sa bann Lalwa enportan, mazin osi en pti kopi an Kreol pour ki nou ban zenn, nou bann dimoun ki swiv nou, ki vot pour nou, ki met konfyans san sa travay ki nou fer.

E ki zot pe swiv zot osi zot kapab annan en pti kopi pour ki zot osi zot kapab pas ladan zisteman parey nou, nou pe fer. Mr Speaker mon ava aret la pour le moman, si i annan okenn pti komantr dan relasyon avek Komite taler mon ava fer li. Me selman mon ava aret la pour le moman. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Arissol. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Bonzour

Vis-Prezidan ek *Attorney Zeneral*. Mr Speaker ozordi i en zour enportan pou Setyenm Lasanble. Mr Speaker mon kontan ki sa travay lo *Civil Code* ozordi i pe vin devan Lasanble pou kapab ganny enplimante.

Mr Speaker si ou permet mwan, mon ti a kontan pas en pti komantr lo manifesto *LDS*, ki i ti pe al avek dan eleksyon e i annan serten fraz ladan ki mon ti a kontan *quote*;

“Ozordi nou kapab *être* zwaye e fyer e nou'n met Sesel lo semen laliberte e demokrasi. Nou pep i konnen ki zot kapab koze e ganny ekoute, zot konn zot drwa koman en *être* imen e en sitwayen Sesel.”

Mr Speaker ki tonm byen akoz ozordi Vis-Prezidan pe prezant avek pep Seselwa, ankor en lot letap dan la demokrasi e osi pou zot konn zot drwa. Mr Speaker letan mon ti komans mon karyer politik Grand Anse Mahe, mon ti fasinen avek lafason ki sirtou La Misere.

Mr Speaker mon asire ou konn sa Beauvoir, letan La Mission ti pe vann bann bout later, bann kare later, ti annan plizyer bann dezakor kot Prezidan in met kanmarad Ankour.

Akoz letan Frer Victor. defen Frer Victor ti vann later i

ti endik en *footpath* pou dimoun kapab ganny akse kot zot. E in annan plizyer kalite problem e ler ou pas La Misère i vremen mon kapab dir en dezord.

Me ozordi avek bann lamannman ki'n ganny anmennen anba sa *Civil Code*. Mon kontan akoz mon vwar poudir Lotorite distrik avek Departman Gouvernman konsernen, a kapab fer en travay, kot Lalwa ava ganny respekte e bann dimoun a kapab konn zot drwa pasaz pou zot ariv koz zot.

I annan dimoun ki i napa en semen pou li ariv kot li, be nou ti fer riye nou ti dir be sa dimoun i bezwen pran *helicopter* pou ariv kot li. Akoz devlopman ki mannyer in anserkle li e i pa kapab ariv kot li. I bezwen demann permisyon pou li kapab monte avek vwazen pou ariv kot li.

So, pour mwan sa i en gran lazwa. I en lot letap ki mon santi i a fer Seselwa e tou dimoun sirtou anba sa bout ki annan pou fer avek domenn piblik, a fer dimoun konsyan egzaktaman ki bor i tonbe e ki son drwa.

Mr Speaker mon pa anvi dir bokou, akoz mon santi poudir Loter Mosyon in donn ase detay e mon ti a kontan aret la. Me parey mon dir mon

vremen kontan ki sa bann lamannman dan *Civil Code* in vin devan Lasanble e mon vremen fyer pou mon kapab aport mon vot. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan. Bonzour *Attorney Zeneral* e bonzour tou Manm Onorab e tou dimoun ki pe ekoute.

Mr Speaker mon lentervansyon ozordi lo sa ki devan nou, sa travay ki devan nou i pa pou enn ki pou long. Akoz parey tou dimoun i konnen mazorite travay ti ganny fer pandan Sizyenm Lasanble.

E Loter Mosyon in eksplike ki kantite travay ki ti ganny fer, sa letan avek tou lede parti, tou lede kote latab Lasanble. E in annan en kantite kontribisyon ki swa dan Lasanble ki swa sa letan lo nivo *Cabinet of Ministers* dan Gouvernman, Biro *Attorney Zeneral* e menm parey in ganny dir bann manm piblik ki'n enterakte.

So en kantite travay in ganny fer dan Sizyenm Lasanble letan Sizyenm

Lasanble pour nou ariv kot nou ete ozordi.

Mwan mon ti a kontan refer sa pwen kot nou ete ozordi koman en pti *tidy up exercise*, pou fer sir ki tou keksoz i tonm an plas e ki finalman *Civil Code* i a kapab ganny, vin anfans bann lamannman ki devan nou sirtou sa bann *consequential amendments* ki nou pe dil avek la prezan.

Pou mwan mon war i bann lamannman ki neser, ki swa i bann *deletion* bann keksoz ki bezwen ganny tire dan bann Lalwa, Akoz zot in nepli annan sans dan sa lemonn ki nou pe viv ozordi, dan sa sosyete ki nou pe viv, ki mannyer nou'n evolye.

Ouswa ki swa bann lamannman kot in bezwen ganny amande ankor pou aziste avek nou sityasyon dizour ozordi. E tou sa bann lamannman ki la parey in ganny dir boner, in ganny, in vin an konsekans lamannman ki in fer dan *main Civil Code* li menm.

E i pou fer ki ozordi bann dimoun legal, bann dimoun ki enterpret sa bann Lalwa zot a kapab dan en pli bon pozisyon pou kapab deservi bann dimoun ki dan bezwen, deservi piblik Seselwa.

E piblik Seselwa li menm kot i annan son bann *issues*

bann keksoz ki zot santi zot kwense avek zot a kapab annan zot en *Civil Code* ki kapab, zot kapab ganny rekour demen si zot santi zot, zot kwense ek serten *issues*.

Sirtou personnel sirtou propriyeter domenn piblik e bann diferan lezot keksoz ankor. So, Mr Speaker mon krwar parey mon'n dir i *basically* en *tidying up exercise* pou fer sir ki tou keksoz i tonm an plas.

Alors mon pa war gran neserite sirtou lo sa bann *consequential amendments* mon pa war gran neserite pou fer gran deba, akoz tou deba ti ganny fer pandan letan ki diskisyon ti pe ganny fer lo *Civil Code*.

So avek sa de pti mo Mr Speaker mon krwar mon ava aret la e si i annan okenn kontribisyon politer dan *Committee Stage* mon ava osi aport mon kontribisyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Chair. Bonzour panel ek tou dimoun ki pe ekout nou. welcome Vis-Prezidan. Dabor koman en Manm *Bills Committee* mon'n ekout

atantivman deliberasyon ki'n ganny fer ozordi bomaten. Mon war ki sa i pou ed nou bann dimoun Point Larue an zeneral e tou Seselwa ki a lekout.

Dan mon parkour mon'n pas, pas dan distrik mon'n vwar i annan en bon pe problem, taso, *beacon*, maryaz, divors, tousala. E mon krwar sa i en *footpath* pou ed Zidisyer osi byen bann Avoka ki pe seye dan sa travay. Point Larue nou pa'n ganny eparye ek sa bann sityasyon la ater.

E mon koman en nouvo Manm mon a zis dir ek mon bann dimoun annan en pe pasyans, sa *Bill* i pase e mon krwar nou bezwen donn sipor. I merite. Nou pou war en pe laklerte lo sa bann *issues*. E disi de la nou a kapab sort out bon pe bann *issues* ki *pending*.

E tou dimoun i ava annan en sans epanouir, viv an pe dan nou pti pei. Mon napa bokou pou dir lo la, be solman en keksoz enportan Mr Speaker atraver ou. Mon ti a kontan zis swet Mr Onorab Loze bonn sans dan son *medical treatment* de la par Manm Lasanble, nou *coccus* isi. Si ou pe ekout nou in fer bon pe zefor dan sa Lasanble.

So i ti la 6enm Lasanble, i ti aport son kontribisyon. Zis en

pti mo rekonfor pou li, en pti lapriyer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis Prezidan, AG. Tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker sa *Civil Code* i en Lalwa ki annefe Lepep Seselwa pe espere avek enpasyans. Annefe 6enm Lasanble ti fer en gro travay pou reviz sa *Civil Code* an antye.

Mon rapel nou zwenn a plizyer repriz menm dan *Members Lounge* avek bann *expert* dan Lalwa. E ti en travay vreman, vreman entans pou nou reviz sa Lalwa. E pou konmanse mon pou remersye Biro *Attorney Zeneral* ek son bann *staff* e tou bann Manm dan 6enm Lasanble pou sa gro travay ki nou'n met ansanm.

E osi bann manm piblik pou zot kontribisyon ki zot ti fer pou nou kapab amann sa *Civil Code*. Mon rapel ler nou ti pe zwenn dan *Members Lounge* bann mesaz ti pe antre *real time* kot bann dimoun ti pe zot bann konsern devan, zot bann kestyon.

E atraver zot bann konsey, atraver zot bann konsern ouswa an traver zot

bann diferan mesaz ki zot ti anvoy nou. Nou'n nobou kapab fer en revizyon ki ou kapab dir i tous tou kad nou sosyete. E annefe *Civil Code* i sa Lalwa ki gouvern, ki diriz konportman la fason ki nou pou azir e viv dan lasosyete.

E ti vremen enteresan, ti en louvraz vremen entans. Zis parey *LGB* in dir ki annefe sa *Civil Code*, lamannman *Civil Code* antye premye Lalwa ki Prezidan ti *assent*. An ler apre ki in ganny inogir koman Prezidan Sesel, e li osi ti fer en travay ase signifikan lo sa *Civil Code* atraver son bann kontribisyon.

E i annan plizyer bann Lalwa ki bokou Seselwa i annan vremen, vremen, i vremen konsernen avek. Ouswa ki zot santi i pou annan serten lenpak enportan lo zot. Ki pou menm ede rektifye enn de bann problem ki'n egziste pou en pe letan, ki kekfwa sa bann Lalwa ozordi i pa ti dapre konteks nou pei ozordi.

Ki avek sa bann amannman i pou ede, rezourd plizyer bann sityasyon ki nou ti ladan. Mon rapel mwan menm en konsern ki mon ti anmennen e mon'n koz bokou lo la a plizyer repriz. Bann Manm i mazin sa tre byen dan 6enm

Lasanble. Mon ti koz bokou lo domenn piblik.

E mon rapel mon ti met bokou lanfaz lo sa akse avek lans. Bann lans sirtou ki ganny *enclave* par en propriyete, ti napa akse ek sa bann lans. E sa bann lans i tonm anba domenn piblik. E lezot keksoz ankor, bann konsern akse avek bann gronny ki ti bann konsern.

E en lot size enportan ki nou'n tous lo la se *testamentary freedom*. Kot dan lepase avek sa lamannman dan *Civil Code* ozordi se en paran ozordi li ki pou determinen avek ki pou *bequeath* avek ki i pou kit son bann *assets*, son later, son *whatever* son propriyete, son *asset* ki i annan.

E dan lezot keksoz ki nou'n touse Mr Speaker, parey mon dir *right of way* i enn. I en deba ki ti vremen enteresan ki ti annan bokou lentere deor, se ler nou ti koz lo an menaz.

Ki ozordi atraver *Civil Code* in annan lamannman ki'n anmennen pou protez bann dimoun ki'n viv an menaz pou plizyer lannen.

Ki malerezman apre ki zot in separe zot in *end-up* napa naryen. Pa ganny naryen pou tou zot kontribisyon ki zot in fer dan zot relasyon. E alor i annan plizyer bann amannman ki'n ganny anmennen ki pe get en

pe konteks nou pei ozordi. ki plizyer Seselwa i kapab benefisyè.

E pou sa parey mon'n dir pou sa gro travay ki'n ganny fer par Biro *Attorney Zeneral*, tou bann *stakeholders*, e menm nou benm Lasanble. Nou kapab dir, donn nou lekor en gro lanmen e felisit tou bann pou zot zefor ki zot i mete enkli manm piblik pou zot bann kontribisyon signifikan ki zot in fer, pou amannman sa *Bill* ki ozordi nou pe fer son amannman final avan ler i vin an fors le 01 Zilyet sa lannen.

Avek sa de mo mon dir ou mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker si i annan en letap dan mon karyer koman en Manm Lasanble ki mon'n vremen apresye, mon'n aprann en kantite, se letan nou ti komans diskisyon lo *Code Civil*.

E mon'n ganny loportinite atraver mon prezans lo *Bills Committee* anmenn Lasanble pandan bann sesyon, kot nou'n konsider bann diferan provizyon lamannman lo *Code Civil*.

E pandan sa bann letan an relasyon ek bann diskisyon ki nou ti annan lo *Code Civil*, ti vremen en *learning experience* pou mwan akoz ou ti pe ganny loportinite pou enterakte avek bann dimoun ki annan gran konesans dan sa domenn.

E sa ti ed ou, akoz koman en Manm Lasanble ou parfwa rankontre manm piblik ki vin kot ou avek serten kalite problem, ki mon pou dir 10an pase mon pa ti pou ni menm ganny en konpran sa bann kalite problem ki sa bann dimoun pe vin devan ou.

E sa in ed nou koman Manm Lasanble pou nou kapab konpran lenportans lezislasyon, nou rol koman lezislater. E akoz koman lezislater nou zwe sa rol an relasyon avek sa rol reprezantasyon ki ou annan anver bann dimoun, nou bann *constituent* ki'n ed nou vin dan Lasanble.

E sa pou mwan i enportan, akoz si nou site en keksoz otour *Civil Code* ki pou mwan i vin pli fondamantal, se tou sa ki konsern propriyete ti'n toultan en deba, ti'n toultan en konsern, ti'n toultan en size kontansye, pou bokou dimoun. E souvandfwa enterven an avan mwan in koz lo enteraksyon ki piblik ti pe fer.

Lamazorite lenteraksyon ti vin lo bann pwennvi an se ki konsern propriyete. An se ki konsern divizyon byen. An ski konsern *co-ownership* eksetera. E Lasanble ti vin en kwen legal. Menm sesyon formel Lasanble ti vin en kwen legal.

Vis-Prezidan pou rapel ti dan Lasanble. *Attorney Zeneral* ti la e Onorab Georges e lezot Manm ki'n dan 6nm Lasanble pou rapel tre byen.

Kot nou tou ti pe get lo telefonn e ti pe dir be tel dimoun in anvoy mwan en masaz in dir mwan koumsa li son later eksetera, eksetera. Oubyen sa enn i annan detrwa zot, zot pa konnen ki mannyer pou fer tel keksoz.

Tousala ti vin dan sa konteks akoz pou enn fwa mon krwar nou ti atrakte latansyon Lepep Seselwa otour en Lalwa ki lamazorite dimoun pa pou servi, *unless* i annan en nesosite pou servi. E prezan dimoun ki komans port latansyon.

Me apre sa ki'n arive nou'n fini pas *Civil Code* e lavi in retour normal. E lamazorite dimoun dan zot lavi zot pou al ver *Civil Code* ankor enn fwa, zis ler zot pou annan en nesosite pou servi li.

E se la kot mon krwar nou koman en Nasyon nou

bezwen sey fer en pe plis pou nou konpran. Nou bezwen sey fer en zefor pou nou konpran bann Lalwa ki gid nou bann enteraksyon.

E sirtou *Code Civil* i enportan pou nou par lefe ki ozordi nou pe entrodwir ek sa konsep domenn piblik. Nou pe fer li pli kler. Nou pe ede pou ki dimoun i konpran kwa en domenn piblik.

Enn bann size kontansye ki nou politisyen nou kontan servi e nou kontan batonnen nou dir, par egzanp akse avek lans, en dimoun i devret les en dimoun pas lo son propriyete eksetera.

Me nou bezwen osi fer dimoun konpran poudir *Code Civil* i pa egziste li tousel. I egziste dan en *framework* legal, en kad legal kot tou sa ki ou, ou anvi fer vizavi en lot dimoun, *Code Civil* i osi preskrir en remed pou sa lot dimoun, kot sa sitasyon i bezwen al devan, swa en arbitre, dan sa konteks Lakour.

Swa dan konteks kot nou'n fer bann lamannman avek *Curatelle Act*, kot sa *Curator* ki ganny apwente anba *Curatelle Act*.

So i pou toultan annan ou ki anvi en remed, lot ki osi i bezwen ganny en remed. Akoz sa remed ki ou pe demande, e

dan milye pou bezwen annan en akter oubyen en dimoun ki pran parti.

E apre i pou annan reprezantasyon le de kote. E mon krwar se la ki nou, nou bezwen *focus* koman Lasanble prezan *as a next step*, pou nou fer sir ki sa reprezantasyon ki tou lede kote i gannyen, ki dimoun pe gannyen, I alaoter sa konfyans ki zot pe mete dan sa sistenm ki pe dil avek zot problemm.

Si nou swiv byen par egzanz enn bann *issues* ki pou monte toultan Sesel, *whereever* kot ou reste, se sa size kot par egzanz en paran in mor plizyer lannen pase in annan plizyer desandans, plizyer zanfan. E ozordi sa enn ki'n ganny 18an oubyen ki'n komans travay in al kot labank i pe rod en *loan* e i le fer son lakaz.

E li swadizan i pou al fer lakaz lo par son manman oubyen i pou al fer lakaz lo par sa papa. Ler i pou ale pou li al fer lakaz lo par son papa, si i pa ankor deklare poudir son papa in mor e li i form parti sa byen, i pou annan en prosedir ki i bezwen fer.

Si i annan lezot dimoun ki bann *co-owners* dan sa landrwa, zot pou bezwen agree kot lekel, par lekel i pase. So nou vwar poudir o moman *until*

ki sa dimoun i deside pou li fer sa lakaz, i pa pou enterese pou li al get kwa ki *Civil Code* i annan pou dir.

E se la kot i enportan pou ki mon pe sey lans en mesaz avek Lepep Seselwa, avek dimoun ki e ekout nou. Ki si ou konnen ou pe viv dan sa sityasyon, petet i ava bon ou pran en linisyativ ozordi menm pou al gete kote ou *stand*.

E lefe la ki *Code Civil* pou vin Lalwa tre byento. Parey nou'n ganny dir Leta i le *assent* avek sa Lalwa ase vit.

Mon krwar i enportan pou ou al rode ki mannyer ou *stand*, kote ou ete, vizavi ou sitasyon. E lamazorite ka, Onorab George i a dakor ek mwan, lamazorite kestyon ki nou, nou'n gannyen menm letan nou ti pe diskrit sa Lalwa lo *Bills Committee*. Sete an relasyon avek propriyete.

E nou tou ou konnen sa i aköz zisteman Lartik 26 nou Konstitisyon drwa propriyete, drwa pou zwir propriyete, drwa pou *dispose* propriyete, tou bann drwa ki vin avek sa.

Be i annan osi en keksoz ki enteresan ki petet i pa pou enteres bokou dimoun. Me pou nou koman Lezislater i enportan pou nou realize poudir ler nou'n nobou konplet

sa travay, nou pou'n efektivman met Sesel lo en map.

Nou pou annan esansyelman en *Code Civil* ki pa'n ganny enpoze par en lot pouwar lo nou, parey nou *Code Civil* aktyel. Akoz nou *Code Civil* aktyel i en *Code* sa ki nou apel, mon krwar i en Maseko Napoleonic, akoz i sorti dan letan kolonyal.

I pou en *Code* ki se nou, en nouvo zenerasyon Seselwa in parti prenon pou nou kapab fer li vin en realite. E sa i devret e sours lafyerte pou nou koman Seselwa. Pe enport kot ou asize *under political divide* akoz sa i *transcend political divide*.

E mon krwar se sa ki nou devret pe anmennen. Parfwa nou vwar sa bann size koman ban size pa relevan akoz i napa kontansyon, i napa kankan, i napa tapaz otour li. Me i relevan akoz nou bezwen kapab fyer bann *achievement* ki nou'n fer koman en Nasyon.

Ki montre poudir nou'n evolye koman en Nasyon, e nou'n ariv en nivo *in terms of* par egzanp ledikasyon ozordi kot nou annan dimoun ki kalifye pou kapab re travay lo en *Code Civil*.

Onorab Georges in remersi sa Komite. Mwan mon pou remersi 6enm Lasanble akoz en kantite travay in ganny

fer ler nou'n asize nou'n regard sa, e tou Manm in partisipe dan son fason ou en lot, baze lo bann konsern ki nou'n gannyen.

So, mon krwar sa i en keksoz formidab pou nou koman Seselwa. En keksoz ki montre nou poudir Seselwa nou kapab *achieve* nenport kwa ki nou met nou lespri ladan. *Provided* nou pare pou nou *put in the effort, put in the work* pou nou kapab ganny sa rezilta.

E parey nou *Crest* i dir, *FINIS-CORONAT-OPVS*, savedir *“The end crowns the work”*.

Pou mwan Mr Speaker i en plezir akoz mon'n siport sa *Civil Code all along*. Mon'n travay, mon'n sey mon mye pou mwan anmenn mon kontribisyon. E mon santi poudir nou pe ariv a lafen en long parkour, ki nou ti angaz nou ladan.

I pa ti fasil. Nou'n kapab konpran e nou'n ganny sipor plizyer dimoun. E parfwa mon pa oule mank enn, me mon pou mazin Profeser Angelo ki ti vin la parmi nou. ki nou ti ganny loportinite pou nou kapab ganny sa bann enteraksyon avek li.

E mon osi mazin mon ansyen koleg dan Lasanble Onorab Basil Hoareau, ki li personnelman i ti ed mwan en

kantite dan bann diskisyon pou mon konpran en kantite otour *Civil Code* akoz li i en Avoka par profesyon. I annan plizyer dimoun ki'n fer zot kontribisyon dan en fason ou en lot.

E mon remersi tou sa bann dimoun. E osi bann Manm Lasanble ki pa'n retournen pandan 6enm Lasanble ki'n la. Ki'n donn lannen travay lo sa *Civil Code*. Mon krwar i en keksoz, en travay ki nou devret fyer.

E prezan la *the next step* pou reste se pou nou anmenn bann rafinnman, ki petet ki pou neser otour *Civil Code* oubyen otour bann Lalwa ki dekoulo otour *Civil Code*.

Ki i ava fer ki ler nou bouz dan en nouvo letap nou ava annan nou en *Code Civil* ki reprezantif sa Sesel ki pli modern. Akoz zis pou en pti *anecdote* Mr Speaker dan *Code* avan, i ti mansyonn lo kote ou pou met ou bef dan semen ler ou ti pe bezwen al tel landrwa.

So ozordi apart ki lo La Digue dan lamazorite landrwa dimoun i servi en loto. So nou'n annan en revolisyon. Nou'n annan en, apard ki sa pwennvi tradisyonnal ki nou'n garde, me nou'n annan en levolisyon.

E prezan mon krwar sa levolisyon i *translate* dan bann

Lalwa, dan bann lekritir ki nou pou war otour nou.

Me fodre nou pa perdi sa sans listwar, fodre sa vye *Code* i ganny prezerve dan en fason ou en lot. E ki nou kapab toultan annan en konparezon ant ki mannyer zenerasyon avan ti vwar neserite pou annan tel kalite Lalwa. E ki mannyer zenerasyon ozordi pe vwar size otour Lalwa.

E ki mannyer in annan sa progresyon;- sa progresyon ki'n montre poudir *from* en pouvwar kolonyal kot nou Seselwa nou ti plito sibaltern. Kot ozordi nou'n vin bann dimoun ki annan sarz nou prop desten. Sa i pou montre ki mannyer nou'n annan sa revolisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Bonzour VP, AG e tou Manm Lasanble. E osi tou dimoun ki pe ekoute. Mr Speaker, mon pa ti pou fer mon lekor zistis avek bann dimoun ki bezwen servis en *curator*, si mon ti rat sa sans pou mwan koz lo sa *Bill* ki devan Lasanble ozordi.

Mr Speaker, sa *Bill* letan mwan mon get li koman en profesyonnel. Mon realize ki i pe

tir en pe lo responsabilite
Lakour e met dan ...

MR SPEAKER

Eskiz mwan Onorab. Eski ou pe
koz spesifikman lo *Curator*?
Eski nou devret atann deba lo
Curatelle Bill?

HON CLIFFORD ANDRE

Non, non, mon pe fer lo *general
merit of the Bill* Mr Speaker.

MR SPEAKER

So i en lentrodiksyon *ok*.

HON CLIFFORD ANDRE

Parey lezot....

MR SPEAKER

Wi, wi, zis pou met ou
latansyon ki nou lo *Civil Code
(Consequence) Bill. Carry on*
Onorab. Si ou kapab diriz nou
ki ou pe fer.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Speaker, mon'n komans
koumsa pou nou pran en lapros
ki bann konsekans i varye. I pa
limite dan en konteks, me i
annan bann lezot keksoz ki
dekoul de la. E ki nesese ki
nou annan sa Lalwa ki sa *Bill* ki
devan nou, pou nou kapab osi
vwar ki i annan bann sityasyon
ki pou vini.

E dan sa Lasanble la
bomaten ki nou pou dil avek.

Kot nou pou bezwen travay e fer
sir nou apresye ki *Civil Code* li
menm, i donn nou bokou lezot
pouvwar ki an konsekans bann
lamannman ki nou fer.

Ki nou pou bezwen war ler
lezot Lalwa ki pou *emerge* anba
la pou fer sir ki
Ladministrasyon *Civil Code* li
menm i ganny pran dan son
konteks ki sa lentansyon si ou
le, ki nou devret travay lo la.

Mr Speaker, parey in
ganny dir, par lezot Manm, i
annan bokou dimoun ki ankor
fasinen oubyen ankor pe poz
kestyon lo ki mannyer *Civil
Code* i relate;- *I mean* sa *Civil
Code* ki nou'n pase an 2020, i
relate avek sa enn ki ti la avan.

So, mon krwar *Attorney
Zeneral* oubyen mon bezwen
met sa kekfwa nou koman bann
Avoka nou bezwen
kontinyelman. Sirtou bann ki
enterese dan Lalwa Sivil.
Kontinyelman edik nou lekor
premyerman lo sa *Code*, akoz
menm si nou bann
profesyonnel. Pa tou keksoz ki
nou konnen *at one go*.

I en nouvo Lalwa nou
bezwen pas lo la. So Mr Speaker
mon pa pou long. Me selman ki
mon pe sey dir se ki letan nou'n
travay lo sa Lalwa, son bann
konsekans ki aste avek i varye.
E i pou kontinyen, i pou

kontinyen arive menm si nou'n fini fer sa travay ozordi.

So nou pou vwar ankor bann lezot Lalwa, ki pou vini an konsekans sa nouvo *Civil Code*. Kot nou pou bezwen fer sir ki nou senkroniz bann aktivite ki bezwen ganny fer, e ki i a ki laplikasyon Lalwa i ava enn ki pli kler e i ava tous plizyer kous lasosyete.

Mr Speaker, avek sa detrwa mo, mon ti a kontan donn mon langazman avek Vis-Prezidan, ki mon pou siport sa *Bill* ki devan nou. Akoz i enn ki vremen enportan pou nou popilasyon e nou plas ki nou ganny mete dan lemonn antye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Avek sa mon ava envit Vis-Prezidan pou fer son repons lo deba.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, i kler poudir mon ti a kontan premyerman remersye tou bann Manm ki'n anmenn zot sipor e ki'n koz an faver sa bann amannman ki devan nou.

Mon osi mon ti en Manm 6enm Lasanble, mon rapel tre byen sa kantite deba, sa kantite kestyon. E ozordi mon krwar i sa moman ki nou tou nou fyer

ki nou pe ariv a lafen sa travay. e mon osi mon partaz dan sa lafyerte.

Ti annan en sizesyon ki petet nou devret annan en tradiksyon sa bann lamannman. Enkli son *Civil Code*, pou met li an Kreol. Mon ti annan en pti diskisyon avek *Attorney Zeneral* e i dir ek mwan definitivman sa i pou posib. Selman byensir i pou annan en pti eleman letan akoz i ase long, i ase detaye.

E petet sa i a donn Seselwa sa sans pou zot kapab mye konpran *Civil Code*, enn. E dezyenm petet i a osi permet ki lalang Kreol i a devlop en pe plis dan bann term teknik. Lafason nou fer referans avek sa bann diferan Lalwa, ki pa tou dimoun ki annan sa privez pou zot travay avek toulezour.

E avek sa de pti remark mon ti a kontan remersi ankor bann Manm pou zot sipor, e mon ti a kontan petet Mr Speaker, avek ou permisyon si i annan bann propozisyon. Ki nou a vot lo merit e answit nou ava al dan bann lot faz pou pas sa Lalwa. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Byen nou a envit bann Manm pou vot lo *general merit* sa *Bill*. Manm ki

an faver *Bill* lo *general merit* lev lanmen silvouple?

Byen mon krwar tou Manm in vote. Mersi. Mersi Madanm Clerk.

Vot lo *general merit of the Civil Code of Seychelles (Consequence of Amendment) Bill 2021*. In ganny 29 vot pour, zero vot kont, e zero abstansyon. Alor sa *Bill* in aprouve lo *merit*. E mon envit Madanm Clerk pou fer *Second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to make amendments consequential on the enactment of the Civil Code of Seychelles Act, 2020*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Nou ava pas dan Staz Komite, pou pran klarifikasyon e amannman bann *Bill*. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chairman eski mon kapab fer en demann ki olye al dan Staz Komite pou nou regard sa *Bill*, si nou ti kapab pran en *early adjournment* la. E retourn dan en demi erdtan.

Rezon pou sa se ki en koleg Avoka in aport 2 size a mon latansyon ki mon krwar

mon ti ava kontan diskite avek *Attorney Zeneral* pou gete si nou devret pe propoz en *simple amendment* a sa *Bill*. Oubyen si nou pou kapab fer li dan *Civil Code (Amendment) Bill*, en pti pe taler?

Me mon bezwen konsilte avek *Attorney Zeneral* pou li pran sa desizyon. Akoz se li ki ansarz sa bann *Bills*. E mon ti ava, nou ti a kapab fer sa dan en pti bref letan, en pti dele letan. Me mon ti a kontan ki Lasanble i annan sa swa ant sa 2 propozisyon *instead of* ki sa swa i ganny retire si nou kontinyen avek sa *Bill*. Mersi.

MR SPEAKER

Byen si bann lezot Manm pa lev okenn enkonvenyans mon kapab aksepte ki nou prosede koumsa. Alor nou a pran en *break* la e nou retournen 10.45. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Thank you. Nou deza dan Staz Komite. Alor nou a prosede avek bann klarifikasyon e amannman. E Onorab Georges mon ava demann ou pou komans avek pou ou.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair pou donn nou sa pti git letan pou nou re konsider en keksoz ki'n ganny anmenn a nou latansyon. E pandan sa *break* Vis-Prezidan, *Attorney General*, *Leader* Lopoziyon, ek mwan menm nou'n kapab pran sa keksoz an konsiderasyon.

Sa ki ti pe konsern nou akoz sa ti ganny aporte a nou latansyon, par en ansyen Manm Lasanble Nasyonal ki ti'n travay avek nou lo *Code Civil*.

Sete en mankman klarite lo bann dwa ki ti'n ganny aki anba vye *Code*, eski zot ti pou kontinyen anba nouvo *Code*?

Zeneralman ou pa ti pou bezwen fer okenn lamannman akoz *Interpretation and General Provisions Act* i annan en provizyon ki dir ki ler *an Act* i ganny *repeal*, tou bann drwa ki'n ganny aki anba sa *Act* i kontinyen, malgre ki sa *Act* in ganny *repeal*.

Problenm se (*IGPA*), *Interpretation and General Provisions Act* Mr Chair, pa ti aplik pou vye *Civil Code* ki pe ganny *repeal*. Alor nou pa ti pou kapab servi sa provizyon pou li siport sa nouvo *Code Civil* akoz i pa ti aplik pou sa vye *Code Civil*.

Alor ti napa okenn drwa anba vye *Code Civil* ki ti pou'n

ganny *save* par, malgre son *repeal*.

E donk avek *Attorney* Zeneral ek Vis-Prezidan, ek *Leader* Lopoziyon, nou'n travay lo en amannman, ki pou ganny propoze koman en *Clause 7*, pardon koman en paragraf 7 anba *Clause 9* sa Lalwa ki devan nou.

Eski ou ti a kontan ki mon al lo, la Mr Speaker? Oubyen nou ava les bann lezot amannman ki vin avan, epi nou ariv lo la a lafen?

MR SPEAKER

Rezon akoz mon'n apel lo ou premye Onorab Georges sete ki mon ti mazine ki sa ki ou pe al dir, ti kapab annan konsekans lo sa ki lezot Manm i kapab propoze apre. So i bezwen ou ki deside la si ou krwar poudir sa lamannman ki ou pe al fer i kapab ed lezot Manm dan zot lentervansyon ki vini apre.

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Chair mon konpran ou. E mon remersye ou. I annan lezot pti amannman ki mon mazin *Bills Committee* i ava pran. Me etann donner ki sa enn se en amannman ki'n ganny travay an deor Lasanble, les mwan avek ou permisyon met sa bann amannman lo

latab pou konsiderasyon bann Manm.

Si zot regard zot Lalwa devan zot. Zot al lo *Clause 9*, ki son *head note* se *Transitional and Saving Provisions*. Zot ava vwar ki i annan 6 paragraf. 1,2, 3, 4, 5, 6.

Sa ki nou pe propoze se azout en setyenm. E sa setyenm paragraf i ava lir *comme suite*:

“The repeal of the Civil Code of Seychelles Act Cap 33” e sa se sa *Code* ki egziste ozordi, e ki pou aret egziste le 01 Zilyet. *“Does not (a) affect the previous operation of the repeal Civil Code or anything duly done or suffered under it.”*

(b) Affect any right, privilege, obligation or liability acquired, accrued, or incurred under the repeal Civil Code”.

En *(c) Affect any legal proceeding or remedy in respect of any right, privilege, obligation or liability referred to in paragraph (b)”.*

Tou sa bann parol i sorti dan *Interpretation and General Provisions Act*. E nou'n modifye zot pou fit sa ki nou pe fer la. E an fonksyon sa amannman dan paragraf 6 ki egziste la konmela. Ki annan pou fer avek *contre-lettre*, bann *back-letters*.

Dan dezyenm laliny apre Lartik 1321, kot i met *“of the*

Code”. Nou pe propoze met *“of the repeal Civil Code”*. E apre *“Code”* insert *“1975”*. Pou ki tou dimoun i konpran ki se the *repeal Civil Code 1975 Cap 33* ki pe ganny *repeal*.

E se bann drwa ki'n ganny aki anba sa *Code* ki pe kontinyen dan sa nouvo *Code*. E parey mon'n dir sa amannman pe ganny propoze koman en amannman ki *panel, Leader* Lopozisyon ek mwan menm nou annan konsansis lo la. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi, be eski ou pou *move* la pou fer sa 2 amannman?

HON BERNARD GEORGES

Mon pe *move* ki *Civil Code of Seychelles Consequence Act 2021* i ganny amande parey mon fek propoze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eski nou ava annan en *secondment*? Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, segonn propozisyon lamannman.

MR SPEAKER

Mersi. Eski nou a vot lo la. Bann Manm ki an faver lev lanmen silvouple pou sa lamannman?

Mersi Madanm Clerk mon krwar tou dimoun in vote. Mersi.

Alor vot lo *amendment to the Civil Code of Seychelles (Consequences and Enactment) Bill 2021*, in ganny 28 vot pour, 0 vot kont, 0 abstansyon. Sa amannman in pase.

Nou a konsider lezot amannman. Eski nou ava al direk lo *Bills Committee* premye? Oubyen i annan lezot irzan? Si napa lezot *Bills Committee* i annan propozisyon pou fer? Onorab Georges wi.

HON BERNARD GEORGES

Annefe Mr Chair, etandonnen ki sa bann Lalwa in vin vit, *Bills Committee* pa'n ganny en sans konsider zot. E mwan mon pa'n ganny en sans donn sa bann amannman avek *Bills Committee* oubyen avek en lot Manm pou amande.

Donk mon ava demann ou permisyon pou mwan propoz sa bann amannman, ki bann pti, pti amannman.

MR SPEAKER

Byen ale, nou a pas lo la Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi. Dan *Clause 2*, paragraf (2)(b). Zot ava vwar ki i annan en lensersyon en lot (2) ankor,

book entries of merchants eksetera. “are not proof of the supply of goods.” “Goods” i devret in *the plural*. “in respect of non traders” i sipoze annan en *hyphen* ant “non ek traders”.

Dan menm *Clause 2*, me solman paragraf (c). Zot ava vwar ki i annan en *repeal of article 91*, i en nouvo *Larticle 91*. E si zot al dan sou *Lartik 3*, sa enn ki komans “when negociable instrument” e zot al lo trwazyenm laliny. Kot zot a vwar “by an endorsement signed by the pledge” i sipoze “the pledge”. Nou bezwen azout en lot “e” avek, “signed by the pledgee or stating that the instrument securities” eksetera.

E eskiz mwan *ok I am sorry*. Eskiz mwan Mr Speaker. Se *the pledgor, p-l-e-d-g-o-r Attorney General* in korize, *pledgor*. E zis par lao li dan laliny par lao, apre son premye mo “*Pledge*” i devret annan en *comma*. “*pledge, the pledge is valid*”.

Dan *Clause 4*, dan paragraf 4 menm *Clause*, (b) ki komans avek “*such an insurance company*” napa defo avek sa. Me nou ti pe propoze ki i komans avek “*an insurance company*” e non pa neseserman “*such an insurance Company*”.

Me ankor enn fwa sa se zis en propozisyon.

Dan *Clause 5 (2)* lo menm paz, sa enn i komans “*a written document and registration*” sa mo “*is*” i devret ganny ranplase par “*are*”. Akoz i annan *written document and registration are not required*.

MR SPEAKER

Nou poz en pti moman *Attorney General* ou *on track* avek tousala? Si ou pa lev obzeksyon nou kontinyen. Onorab Georges *please*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Nou desann dan *Clause 6* prezan, ki son *headnote* se *Amendment of the Presumption of Death Act*. I pe propoz dan paragaf (a) dan *sub Clause (a)*, en nouvo 19, en nouvo 20, e en nouvo 21. Dan 21 (1) dan dezyenm laliny, sa enn ki komans “*a party claiming the benefit*”.

Dan dezyenm laliny kot i met “*declared absent*”. *Delete* sa *comma* ki swiv sa mo “*absent*”. Napa rezon pou met en *comma* la.

E se sa Mr Chair.

MR SPEAKER

En enstan. AG wi. *Micro*.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar *Bill Committee* ti'n osi propoze ki dan 19, dan plas “*persons*” nou dir “*a person who has*” apre nou met li an sengilye. *Is that still maintainable* oubyen?

“*Person who has been granted provisional control shall not convey or mortgage any part of the moveable property of the person declared absent*”. Mersi.

MR SPEAKER

Byen. *yes*, Onorab Georges. Ou a rebran.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr. Napa lot amannman Mr Chair. Sa propozisyon i akseptab.

MR SPEAKER

Ok sa i bann.....

HON BERNARD GEORGES

Bann *minor amendments*.

MR SPEAKER

Bann amannman teknik alor. Nou, konsirableman nou pa vot lo la. Korek? AG in aksepté. Okenn lot propozisyon? Byen mon remersye zot, AG ek Onorab Georges pou zot, e *Leader* Lopozisyon pou travay ki zot in fer pou *tidy up* sa.

E avek sa nou a repas dan Lasanble, Staz Lasanble.

E mon ava apel Onorab *Government Business* pou anmenn Mosyon pou *Third Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anba *Order 76 (1)* mon *move* ki *Civil Code of Seychelles (Consequence of Amendment) Bill 2021* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Madanm Clerk. Wi nou pa ankor segonde, Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mosyon segonde. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi nou pran vot lo *Third Reading* avan Madanm Clerk i lir. Manm ki an faver aprouv sa lo *Third Reading* lev lanmen silvouple?

Mersi. Alor vot lo *Formal Third Reading Civil Code of Seychelles (Consequence of Amendment) Bill 2021* as amended in ganny 28 vot pour, 0 vot kont, e 0 abstansyon.

Alor sa *Bill* in aprouve lo *Third Reading*. E prezan

Madanm Clerk i kapab fer *Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This may be cited as the Civil Code of Seychelles (Consequence of Enactment) Act 2021*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. *Done, Bill* in aprouve. E i a vin *Act* apre assent Prezidan byensir.

Bon, nou a konmans avek lot *Bill* e sa nou pe al lo *Curatelle Bill, 2021*. Vis-Prezidan in fini fer lentrodiksyon alor nou ava al direk lo deba lo sa *Bill*. Entervansyon wi ou kapab komanse.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker sa *Bill* ki nou pe diskite i enportan note ki Lofis *Curator* an se moman ki nou pe koze i en *fully fledge office* ki egziste. E son fonksyon i ganny deservi ou fer par Rezistrar Zeneral.

Donk i pa en size konmsi ki'n sorti dan lesyel e tonm dan milye Lasanble Nasyonal bomaten. I en keksoz la. So, *Mother Act* i date depi 1892, setadir 129an. E sa ki enteresan se ki nou vwar ki in

annan enn de bann sanzman an kour bann lannen in ale.

E dernyen fwa ki mon'n vwar en keksoz ki'n arive vizavi sa Lalwa ki orizinalman i apel *Curator of Vacant Estates*. Se en *S.I, S.I 41* ki ti pibliye an 1991.

Donk sa ki mon panse i bezwen annan en peryod tranzisyon, enn fwa ki sa Lalwa i ganny aprouve par Lasanble Nasyonal, Prezidan i *assent, the Curator* i ava ganny apwente par CAA parey Lalwa pe fer propoze, Prezidan i apwente. Pret serman, be apre i bezwen annan en *handing over* mon prezimen of bann keksoz ki'n arive anba sa Lalwa ozordi. ouswa depi bann lannen ki'n pase.

par egzantp i annan Lalwa, i annan propriyete ki annan *Curator* an se moman. Ouswa si i annan okenn larzan ki Leta in ranmase apropo lavant bann propriyete imobil. Sa i bezwen ganny deklare, konmsi i bezwen annan en odit.

Donk mon fer pledwari avek Biro Vis-Prezidan pou asire ki le nesese i ganny fer ki napa okenn bann tirayman ou dezapwentman, fristrasyon letan pou let bann keksoz annord.

Mon'n osi ekout lentrodiksyon Vis-Prezidan, mon ti ava swete in dir nou en

pti pe plis lo lirezans sa enn *Bill*, akoz in vin la? E si konmsi i annan en keksoz ki pe arive ouswa en defayans dan fason ki Lalwa ti pe ganny administre. Ki Gouvernman in war nesese pou entrodwir, pou *repeal Curator of Vacant Estates*. E ranplas li par *Curator Bill*.

Mon ti ava'n swete nou ganny en pe plis lenformasyon lo la. E menm pou don nou en pe lenformasyon par egzantp kantite bann propriyete ki tonm anba sa kategori ki sa Lalwa i zere. Ki i annan dan Sesel ozordi.

Konmsi ki, *what is the dynamic of this situation* dan nou pei ozordi ler nou pe koze? Par lefe ki nou konnen sa kantite Seselwa ki'n kit pei o kour sirtou dan letan part inik kot zot in ganny forse kit pei. E probableman zot in kot propriyete.

Donk *what is the situation* lo teren ler nou pe koze?

Mr Speaker, pou mwan kontinyen mon le serten komanter apropo serten Lartik dan sa Lalwa. Me solman mon ava komans avek bann definisyon, e premye definisyon "*absentee*".

Sa ki mon ti ava kontan konnen se ki mannyer nou pou etabli sa ki nou pe apel *absenteeism*? E lekel ki

determin sa? Eski par egzantp Lakour Siprenm? E ki bann dokiman ki a bezwen ganny *provide* pou etabli sa *absenteeism from Seychelles*?

I annan osi dan definisyon “*register of executors*”. Eski dan sa Lalwa i dwatet annan en definisyon pou Rezistrar Zeneral en pe parey definisyon Rezistrar dan Lakour Siprenm. Zis pou retir bann risk konfizyon. Sa i mon dezyenm lo definisyon.

Lot definisyon se “*unclaimed property*”. Ki dir *any property in Seychelles whose owner cannot be ascertained*. Akoz ozordi par egzantp mon kapab al kot Biro Rezistrar anba *Land Register*. E mon kapab rod lekel ki annan en later.

Be si zis sa dimoun nou pa vwar li isi Sesel, eski i pa ti pou meyer si nou fer en definisyon kler ki fer en diferans ant propriyete en dimoun absante, ouswa en *unclaimed property*. Mwan mon santi poudir i dwatet annan en diferans la. Ant *property of an absentee* ek *unclaimed property*.

Sa i mon bann komanter lo definisyon Mr Speaker.

Apezan si nou get en pe bann seksyon dan sa *Bill*. Dabor Seksyon lo koz lo fonksyon *Curator*. Spesifikman

dan seksyon 4 (1). E i dir ki *Curator* i bezwen administre bann *vacant estate*. E pou mwan par definisyon sa i vedir ou pran swen avek sa propriyete.

E seksyon 18 sa Lalwa i osi donn ankor en pe plis lenformasyon lo la. E si en propriyete i enkli later, *Building*. Be i pou neselit antretenir, eski alor par egzantp dezormen Leta pou fer alokasyon en Bidze pou ki sa *Curator* i kapab antretenir sa bann provizyon.

Parski tou sa bann lannen ki mon'n dan Lasanble nou'n vot Bidze, mon pa zanmen rapel mwan poudir ti annan en alokasyon par egzantp dan Bidze pou Rezistrar Zeneral. *Register General* ki ti dir sa i al pou son lofis, akoz swa kekfw a ou bezwen al koup zerb, koup pye dibwa lo bann propriyete.

Donk mon pa'n zanmen vwar so mon pa, mon anvi konnen si nou pou dezormen fer sa.

Nou bouze nou al lo seksyon 16. Seksyon 16 (2) i koz lo en restriksyon 7an. Mon a zis *scroll down* mon Lalwa.

MR SPEAKER

Les mon a poz en pti kou la. ou pe propoz aktyelman bann ...

HON GERVAIS HENRIE

Non, i bann klarifikasyon ki mon le rode. So mon pe fer mon prezantasyon koumsa pou ki zot, *panel* i pran not Mr Speaker. E i donn nou en lesplikasyon apropo sa bann komanter ki mon pe fer.

MR SPEAKER

Ale *ok*.

HON GERVAIS HENRIE

Nou pe rod seksyon 16 (2). E wi i koz lo *lease*, e i dir ki ou pa kapab donn sa *lease* plis ki 7an. So mon pe rode be akoz 7an? E si ou donn en *lease* lo 7an, eski i annan bann kondisyon ki pou atase akoz ozordi si en dimoun i ganny en *lease*, eski par egzantp i pou annan dwa fer devlopman komersyal lo la? rezidansyel?

Kwa ki i pou kapab ouswa i pa pou kapab fer, e akoz sa peryod 7an? Sa i en komanter ki mon le fer lo la.

Apré dan seksyon 23 kestyon *appointment of executor*. E mon pe fer referans avek seksyon 23 (1). Dan sa Lalwa nou war poudir lo lapwentman egzekiter sa ki mon anvi konnen se ki si dan Lalwa i pou annan menm lefe avek letan par egzantp en Ziz ki apwent *the Curator*? Eski i annan menm lefe?

Mon bouze mon al lo seksyon 24, *time Limit of executor*. Nou antann poudir *executor* pou ganny li 2an pou li fer sa ki i bezwen fer vizavi bann propriyete. Sa ki mon oule konnen se ki, ki arive si dan 2an i pa'n fer tousala li? Prezan nou vwar i annan en lot *Clause* par anba.

Nou pe koz *section 24*, zis pou mwan verifye byen ki i dir, "*The Curator may approve an extension of the time under subsection (1)*". Sa ki mwan mon le konnen se ki, ki mannyer sa pou ganny fer? Eski i pou bezwen annan en laplikasyon? Eski i pou bezwen annan lesplikasyon formel ki pou demann sa *extension*?

Ouswa sa *Curator* i kapab dan ler menm i deside agrandi sa peryod. E ouswa i kapab tir sa *Curator* si i santi poudir sa egzekiter plito i pe trenn lipye en pe.

Seksyon 25, partikilyerman seksyon 25 (4). I koz lo *revocation*. E nou vwar poudir *revocation* i pa en Ziz, me solman *revocation of an executor* sa, i pa en Ziz. Solman son lapwentman ki par *Curator* anba 23 (2).

So mon anvi konnen eski sa i *intension*? Si i *intentional*? Akoz i, pou apwente i enn, pou tire i en lot?

Mr Speaker, mon bouze lo al lo seksyon 38. Seksyon 38 i fer provizyon ki, sa i “*Register of Executor and Fiduciaries*”. E i fer provizyon ki *Registrar General* i gard en rezis. Mon pe rod klarifikasyon Onorab Pillay pe lev en pwen Mr Speaker? Mon tann le pe mantoun.

MR SPEAKER

Non, mon en pti konfize par sa ki ou pe fer mon osi. Akoz sa ki mon mazine se sa bann, mon pe prevwar ki kekfwa AG ki pou bezwen adres en kantite sa bann pwen. E nou ankor dan Staz Lasanble la. So eski i korek manner ou pe fer la? Onorab Pillay ki ou ti le adrese ou?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mwan mon ti le zis aport en sizesyon. Se ki ler nou pe - Nou lo merit. Ou pe fer bann pwen lo sak *Clause*. Usually *Standing Order* i dir ou si ou pe al dan sak *Clause*, i zis *Committee Stage*.

Committee stage pa vedit ki ou annan en lamannman. *You can ask your queries on the Clause because you want to know whether the Clause*, ou, ou pare pou siport sa *Clause* parey i ete.

MR SPEAKER

Nou pran klarifikasyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Akoz *VP* pou donn *en Right of Reply*. Me i pa pou kapab adres tou sa bann pwen. So, ou pe fer en legzersis dan plenyer *and then* ki nou pou al refer li ankor dan *Committee Stage*. I tou depan lo ou Mr Speaker mon krwar Manm ki annan bann pwen lo *Clause* spesifik.

Si nou get *Standing Order* byen i dir ou pa pe refer to the *specific Clauses*.

MR SPEAKER

Non, mon ti en pti pe konsernen avek sa metod. E mon krwar mon dakor avek Onorab Pillay. I pou pli fasil adres bann klarifikasyon dan Staz Komite kot swa *VP* oubyen AG i kapab entervenir mezir nou ale. E nou pa bezwen pran tou ansanm. Konpran mwan?

HON GERVAIS HENRIE

Ok so mon ti zis mazine poudir *panel* pou pran *notes*. Me si i koumsa *ok*. *Then we can come back to it* dan Staz Komite.

Me savedir lo si mon ti pou fer en komanter Mr Speaker, zeneral lo son merit sa *Bill*. Mwan i annan partikilyerman e pwen ki mon vremen konsernen avek. Enn,

mon war Prezidan en kantite dan sa *Bill*. E lo komansman mon'n dir poudir sa lalwa li depi 1892 i la.

Nou pa'n ganny en Prezidan depi '76 nou. Apre nou bezwen rekonnèt nou listwar politik e kalite pouvwar ki Prezidan ti annan. E a mon avi dan lefase in annan en pe labi. En pe labi ki'n kapab. Ouswa lenterferans politik ki'n kapab lenfliyans travay *the Curator* anba sa Lalwa.

E alor eski sa i en pratik ki nou devret kontinyen lo la? Par egzanp letan nou war sa *Clause* ki dir, pou en *Curator allow* pou donn en *lease*, se Prezidan ki aprouve. Akoz?

Mwan mon anvi protez Prezidan kont okenn skandal demen kot en dimoun i a dir, in fer malis e dimoun.

Konmsi mon ti a prefere war Prezidan en pe mwens *all over the*, sa *Bill*. 3 donn en pe pli pouvwar Lakour, akoz Lakour mon santi en dimoun i annan rekour dan Lakour Dapel, devan Lakour Konstitisyonnèl e sey protez Prezidan en pe kont okenn lakizasyon pou labi pouvwar. Ouswa lenterferans politik.

E Mr Speaker, nou bezwen avoue, nou'n vwar bann legzanp ki mon pe dir dan lefase e mon reste trakase pou

lavenir si sa i kapab arive. Sa i enn.

Apre en lot komanter ki mon le fer se ki, dan son *Mother Act* i ti fer provizyon ki si i annan en propriyete ki'n abandonnen. Mwan alor mon'n war, mon fer bann demars poudir deklare ki sa propriyete i abandonnen, dimoun ki sa pou li nou pa war.

I ti ganny kit anba *Curator* pou 5an, pou 5an avan ki bann prosedir ti ava komanse swa pou vann bann keksoz koumsa. Be mon'n sey lir si i la. Si i la mon pa'n vwar i pa osi kler pou mwan. Donk sa seksyon i seksyon 24 (2) dan son *Mother Act*. 24 (2).

E si i dan *the new Bill* ki nou pe pase. Zot ava *point* mwan ki bor i ete, otreman mon pa war e mon trakase pou sa. Akoz mon krwar nou bezwen met en soz ki *safeguard*, ki zis propriyete dimoun i ganny pran.

Akoz dan *the new Bill* ki nou pe al vot lo la. Dan seksyon 8 (2) i dir "*a vesting order shall remain in force until an order is made divesting the Curator*". So *basically* Mr Speaker, sa i bann pwen zeneral ki mon ti le fer.

Otreman, mon pa kapab mank lokazyon pou mwan koz lo - dan lefase nou'n tann bann sityasyon kot bann egzekiter in

ganny akize pou vann bann propriyete mal apropo. Partikilyerman dan bann ka kot bann *heirs* pa'n tonm dakor.

E sa in kree en kantite lakizasyon. En kantite konplent. So ki mannyer *the way forward* nou adrese a sityasyon? E osi mon pa kapab mank lokazyon pou koz lo sipor neserer pou bann lofis ki ganny *set-up* pou fer sa travay.

Akoz letan nou pou pas Bidze lafen lannen, nou pou anvii donn zot resours pou ki zot fer en travay ki deservi piblik byen. Ki nou koman bann Manm Lasanble nou pa kontinyelman ganny bann konplent, poudir sa pa pe marse, sa pa pe marse. Sa i tarde.

E ozordi par egzantp nou war poudir menm anba sa Lalwa Biro *Registrar General* i kontinyen ganny serten responsabilite;- partikilyerman anba *Clause 29 (1) e 38 (1)*. E alor eski tou bann resours neserer. Mon ti ava kontan Vis-Prezidan i donn nou en langazman lo la poudir Gouvernman pou asire dan sa napa.

So mon pou donn zot en pti gin *still* pou fer plis avek. Donk sa i bann pwen ki mon ti ava anvii fer Mr Speaker. Alor letan nou al dan Staz Komite

mon a retourn lo sa bann *Clause* partikilye, si an ka *panel* in mank sa ki mon ti pe dir. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan avek ou lekip. Bonzour tou Onorab. Bonzour tou dimoun ki pe ekoute. Mr Speaker, mwan mon dakor avek sa *Bill*, aköz mon santi ki en kantite Seselwa pou benefisyè anba la.

Sirtou bann dimoun ki'n fer sa bann tranzaksyon later sirtou pou ki'n pran zot en kantite letan avan ler zot war en solisyon.

E i annan menm ki'n ganny letan mor avan ler ki en solisyon in ganny pran. E osi mon pou siporte, aköz i annan en bon pe dimoun osi ki'n ganny al aletranze, sirtou bann ki'n al egzile. Kot zot later in ganny vann ouswa in ganny pran san okenn prosedir legal.

Me selman mon ti a kontan demann en pti pe leklersisman lo 2 keksoz an menm tan, eski sa *Bill*, mon pa'n war anba sa *Bill* kote ki fer provizyon pou bann miner? Par

egzanp si anba sa *Administrative Vacant Estate*.

Administration of Vacant Estate, si par egzanp sa miner in reste avek son paran lo en later ki en dimoun in absan ouswa in reste deor. Son paran i mor, i napa ni frer ni ser, ni tantin, ni tonton, ki arive avek li? Mon pa war naryen anba la.

Aprè dezyenm, en lot sityasyon en pe parey. Mon pa konnen si kapab fer antre anba la. Ouswa si i deza i la mon pa'n trouve. Selman mon pa'n war, kot en paran i reste lo en later ki sa dimoun in al egzile oubyen i absante dan pei.

E parey lontan zot ti reste dan bann later gran blan, bann nennenn ouswa bann travayer kot lakour.

E mon konnen i ankor egziste ziska prezan enn de, kot zot in ganny en landrwa pou fer zot pti payot. In fer en pti lakaz, swa sa dimoun in ale. I pa reste Sesel, i pa konnen, in perdi son devi, in reste la.

Sa 2 paran in trouve mor e son zanfan, i annan swa enn ouswa 2 zanfan ki'n viv ek sa paran. Me i pa pe reste la pou sa dernyen, en pe serten dernyen letan.

Ki arive si zanfan sa paran ki'n mor Seselwa ki reste lo sa later, eski zot osi zot kapab al kot sa *Administrator of Vacant*

Land Curator? Pou kapab vi ki napa enn an labsans pou kapab *claim* sa later kot paran i reste. Mersi.

MR SPEAKER

Mesi Onorab. Bon mon napa lot entervenans. Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon napa lentansyon pou pran bokou letan lo sa Prozedlwa. Me selman mon krwar i neserer pou Vis-Prezidan avek *Attorney Zeneral* i eksplik nou en pti pe, sirtou an relasyon ek merit sa Bill.

Rezondet pou sanz sa konsep ki ozordi ki Rezistrar Zeneral ki *Curator vacant estate*. E ki ankor pe fer sa travay. Akoz sa rol i reste avek li. E la nou pe *vest* li avek *Master of the Supreme Court*.

Mon oule konpran akoz ladan nou pe koz lo apwentman egzekiter e sa i annan en rol *quasi Zidisyer*. Me selman fodre nou kler akoz dan sa Lalwa i fer provizyon pou ki sa lofis kontinyen fonksyonnen. Me sa lofis kouraman i en lofis ki trouve anba Rezistrar Zeneral.

I pa en lofis ki trouve anba *Master of the Supreme Court*. So mon ti a konnen ki mannyer sa *interface* pou ganny fer ant le 2

lofis. E pou nou konpran sa rezondet?

Aprè mon ti a kontan osi konpran rezondet akòz nou'n elev lapwentman *the Curator for vacant estate* lo sa nivo ki ozordi se (CAA) *Constitutional Appointment Authority* ki pe apwent *the Curator of Vacant Estate*.

Mon santi poudir i pou neser pou nou kapab konpran, akòz ler nou'n met li lo sa nivo fodre nou aksepté poudir lafason ki CAA li menm i ganny konpoze. I annan en konpozisyon *quasi* politik. Akòz bann dimoun ki ganny nonmen lo CAA i *involve* bann diferan akter politik dan pei.

E sa i sipoze en lofis ki si ou le an deor. So sa i annan bann konsiderasyon. I annan konsiderasyon ki'n ganny *raise* vizavi rol Prezidan. Mon prezimen dan son kapasite koman Sef Deta kot i antre dan sa Lalwa.

So the Bill is not without this merit. I annan en lenportans pou met en lord, e pou fasilite si ou le sa domenn ki ozordi i en domenn ase kompleks, ase difisil pou lamazote dimoun.

Mon krwar en keksoz ki bezwen reste primordyal i se ki, sak dimoun ki pe reklanm en drwa, i osi bezwen konpran ki

sa lot dimoun ki li i pe reklanm sa drwa avek, i osi annan en drwa. *Ok?*

E si par egzanp mon deside demen parey nou ti pe koze taler. Nou dir be i annan en domenn piblik la, en propriyete e mon pou fer en *trail* lo propriyete en lot dimoun, oubyen mon pou fer en semen pou al lo lans, eksetera.

Ou pa pou kapab fer sa semen pou al lo lans toultan sa dimoun ki li i *own* son propriyete, i bezwen kapab osi egzers son drwa vizavi son propriyete. So i pou annan toultan en resiprok an term drwa.

Be ki sa Lalwa i fer, mon krwar i fer klarite pou bann dimoun ki'n pas atraver sa sityasyon kot, par egzanp ou ganny difikilte pou separ en propriyete ki dan *co-ownership*. Kot ou annan plizyer frer, ser, tantin, tonton, ki annan en propriyete. E enn i le fer en keksoz, lot i le vann, lekel ki pou vann.

E sa Lalwa i entrodwir vann sa bann *shares* at en *fair market value* eksetera. So i bann keksoz ki mon krwar i neser pou nou get klarite. Pou ki nou kapab aplik nou *Code Civil* dan en fason pli kler.

Me *ceci dit* i annan serten kestyon ki nou bezwen petet sey

reponn. E mon ti ava apresye ki dan son *Right of Reply*, Vis-Prezidan ki pe reprezant Minis pou Zafer Legal i kapab eksplik nou, akoz i annan sa nesesite pou fer li dan sa fason. E akoz Gouvernman pe entrodwir sa bann lamannman dan sa konteks dan sa *framework* ki la?

Mon ti an apresye pou annan Rezistrar Zeneral la pou nou kapab osi ganny son apersi lo ki mannyer sa travay in deroule pandan sa bann letan. Akoz se li ki'n *Curator of Vacant Estate*. Konbyen *vacant estates* i annan anba Rezistrar pou lemoman.

Me petet mon pa konnen *Attorney Zeneral* ki *de facto head* e ki ansarz sekter legal, i a kapab dir nou kantite bann propriyete dan son leksperyans koman en Avoka kwa ki in vwar. Me sa petet nou a kapab fer li en pti pe pli tar *as well*.

So vwala en pti pe Mr Speaker mon lenterpretasyon, e mon lopinyon lo sa Prozedlwa. E mon ti ava apresye *then* si sa bann komanter ki mon'n fer, sa bann konsern oubyen *queries* ki mon'n met devan, i a kapab ganny reponn par Vis-Prezidan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, sa deba i enn tre, tre enteresan. E annefe sa *Curatelle Act* i kasyet en pti pe par son non son vre lenpak, ek son vre lenportans dan nou pei.

Nou'n servi sa mo *Curatelle Act*, akoz i ti egziste deza e sa lofis *Curateur Bien Vacants*, *Curator of Vacant Estates* akoz i ti egziste deza. Pou nou azout e transform li konpletman, pou li vin en lofis ki annan en atribisyon mon kapab dir preski 100poursan diferan avek sa enn ozordi.

Nou ti'n kapab par egzanzp gard *Curator of Vacant Estates*, pou fer sa ki in fer toultan anba *Registrar General* malgre ki Lalwa pa otomatikman dir ki *Registrar General* ki pou vin *Curator of Vacant*.

I zis ki sa atribisyon in ganny donn li toultan alor in reste. Me i ti a kapab en lot fonksyonner ki ti annan sa rol.

Me nou ti'n kapab apel li en lo keksoz, *public trustee* par egzanzp. Dan tou bann pei *Commonwealth* ki annan Lalwa *Angle common law*.

Sa lofis se en lofis ki apel, ki ganny apele koman *Official Trustee* oubyen *Public Trustee*.

Avek sa bann atribisyon ki nou pe donn li.

Me isi etandonnen ki ti annan deza sa biro *Curateur de Bien Vacants*. Ki pa en *full time job*. Se pou sa rezon ki avek en zofisye ki annan bokou lezot keksoz pou fer.

Me la prezan i pou vin en *full time job, more than a full time job in fact*. Nou'n deside ki kekfwa i ti ava bon pou rezon istorik gard sa lespri Kirater e *extend* son fonksyon.

Mon krwar se sa en pti pe loptik ki nou pe fer ozordi. Annefe mon kapab dir, akoz mon ti lo Komite ti propoz bann reform dan *Code Civil*.

Sa pa ti vreman lentansyon. Ler nou ti pe regard bann amannman ki pou fer avek *Code Civil*. I pa ti en problem *front and center* pou nou trouv en lofis, ki ti pou pran en pe bann fonksyon bann Ziz Lakour Siprenm ozordi, lo lapwentman fidisyer, e lo lapwentman egzekiter.

E sa in vin dan diskisyon ler nou'n realize ki annefe i ti ava en bon lamannman, pou anmennen. E se pou sa rezon ki sa lofis oubyen sa Lalwa i en pti pe an deor *Code Civil*.

I ti kapab antre dan *Code Civil* me i en pe an deor, akoz i fer serten keksoz ki pou fer *Code Civil* marse. E i osi fer

serten keksoz ti napa naryen pou fer avek *Code Civil*.

Annefe Mr Speaker, *the Curator of Vacant Estate* son rol se pou pran sarz swa bann siksesyon kot napa en zeritye kler. Oubyen bann propriyete ki napa en met, oubyen ki annan en met me nou pa konnen lekel li oubyen kote i ete.

E donk nou bezwen annan en dimoun ki pou pran en responsabilite pou sa byen. Par egzanp i annan en bout later obor semen, e sa bout later i lo non en msye Angle, mon pa envant sa i egziste deza sa problem. Ki'n aste sa later an 1969, zanmen in vin Sesel. In aste sa akoz ti annan, i ti anvi kekfwa en zour vin Sesel. Epi i pa'n vini.

Epi sa ladres ki sa dimoun in donner, in sanze. E li menm li sa dimoun in disparet e person pa konnen oli li. Me solman sa later in anrezistre lo son non. E nou pa kapab *trace* li okenn par, me i annan en pye dibwa lo sa later ki pe menas semen piblik.

E ki kapab tonbe e fer en domaz oubyen tap lo en bis *SPTC* ki pe pase. E afekte lavi oubyen lasante bann pasaze dan sa bis.

Lekel ki pou pran sa desizyon pou al koup sa pye

dibwa akoz sa propriyete i e propriyete prive? Donk se ...

Oubyen en vwazen i anvi *access*. Son later i anklave, i anvi pas atraver sa propriyete, i anvi en permisyon pou li pas atraver sa propriyete. I pa kapab zis antre, i pa kapab al kot *Planning* pou demann fer en semen. Akoz *Planning* pou dir li be anmenn en permisyon, en *wayleave from* sa propriyeter. Ki mannyer i pou fer?

Alor i enportan ki tou sa bann keksoz i ganny pran e i ganny met anba en zofisyè, ki kapab pran sa bann desizyon. Pou koup sa pye dibwa, oubyen pou donn ou permisyon pas lo la. Oubyen pou fer en keksoz avek pou vann kekfwà e gard larzan dan en kont labank. Tousala avek permisyon Lakour natirelman.

Be ou bezwen annan en dimoun pou pran sa bann byen vakan oubyen sa bann siksesyon ki vakant an sarz e administre zot. E donk sete sa rol *Curateur de Bien Vacants*.

Mon a donn zot en lot legzanp, ki en legzanp kouran. En madanm in al travay *Italy* koman en travayer domestik 50an pase. I ti en madanm tousel zanmen in marye, zanmen in fer zanfan. E in reste *Italy*, e son fondasyon son lavi apard travay ki i ti fer, sete en

legliz. I ti frekant en legliz e i ti annan tou son bann zanmi, son serk zanmi ti la dan sa legliz.

E sa madanm i arive i mor, i napa okenn zanfan, i napa okenn paran, i napa okenn frer, okenn ser, i napa naryen. E i pa'n fer en testaman malerezman, in dir avek sa, son bann zanmi dan sa legliz, ler mon mor sa pti byen ki mon annan pou vin pou zot. E annefe i annan en pe larzan labank isi Sesel kot i ti anvoy son saler tou le mwan.

E i annan en pti larzan e zot anvi, legliz i anvi pran sa larzan. Akoz sa madanm ti'n ofer zot. Ki mannyer ou pou fer? I en byen vakant. Alor ou bezwen fer sa kirater ganny en *Vesting Order*, *vest* sa larzan avek li. E li prezan i ava decide si i krwar ki vre ti annan sa promes, i ava donn sa larzan. E si i krwar ki ti napa sa promes i ava fer en lot keksoz avek sa larzan.

Donk se en dimoun pou pran bann byen vakant an sarz. E sa in mars tre byen. Malgre ki *Curateur de Bien Vacants*, tan ki *Registrar General* sirtou ozordi avek volim travay ki sa biro i annan, natirelman i pa son latas prensipal. I annan lezot keksoz pli enportan pou fer. E son travay Kirater i tonm en pe pli ba.

Se dan loptik revaloriz sa lofis ki sa bann amannman pe ganny anmennen. Donk olye ki sa kirater i fer zis sa ki mon fek dekrir la, la prezan i pou annan en atribisyon ankor pli enportan. E i pou vin en dimoun ki pou ansarz sa lofis. E ki pou pran sarz bann keksoz ki sa Lalwa pe donn li.

E la en sel kou nou vwar ki i pou nepli en dimoun ki fer sa travay byen vakant *part-time*. Akoz sa napa ase travay pou en dimoun fer li *full time*. E o kontrè i pou fer lezot travay premye, e son travay *Curateur de Bien Vacants*, pou vin en pe par deryer. Akoz pou annan lezot keksoz ki pou meble son lazournen toulezour.

E sa 2 keksoz ki i pe ganny permisyon prezan i pe ganny dwa annan sa Lalwa pou li fer. Se premyerman apwent egzekiter, e sirvey siksesyon. E dezyenmman apwent fidisyer e sirvey *co-ownership*.

E si zot ava permet mwan 2 minit, la lo sa *Civil Code* ozordi i dir ki si en dimoun i mor e i les byen deryer propriyete later, sa later pa pou al direktèman pou son bann zeritye, i pou pas atraver en egzekiter.

E ozordi se Lakour Siprenm parey Vis-Prezidan in fer nou konpran taler. *Master*

Lakour Siprenm oubyen Ziz ki apwent sa egzekiter. Epi se tou son rol i fini, se egzekiter prezan ki pran son letan pou li egzekit sa siksesyon. Fer en levanter, pran bann byen e partaz bann byen parmi bann zeritye.

Annan de fwa sa i al vit. Annan de fwa sa i trennen e i pran plizyer lannen. Donk sa se Lalwa *Civil Code* mannyer in ete.

Lalwa *Civil Code* osi i dir ki si en dimoun in les en testaman kot in apwent e egzekiter dan son testaman, *still* ou bezwen al devan Lakour Siprenm, pou Lakour Siprenm konfirm sa lapwentman egzekiter dan sa testaman.

E trwazyenmman, *Code Civil* i dir ou si en dimoun pa'n kit propriyete later deryer. E i pa bezwen apwent en egzekiter, me *still* i anvi apwent en egzekiter, oubyen i bezwen apwent e egzekiter pou en lot rezon.

E en lot rezon par egzanp se i annan en larzan dan en kont an deor Sesel. E labank laba i dir mon bezwen en egzekiter pou mwan kapab *release* sa larzan.

Alor ou pou *still* bezwen vin Ankour pou demann en egzekiter. Alor ou pou bezwen fer lapwentman egzekiter. E

tousala i bezwen ganny fer Ankour lo nivo siksesyon.

Code Civil i osi dir ou ki ler i annan en *co-ownership*. Setadir 2 ou plis dimoun ki apropiye menm later. Zot, zot pa pou azir atraver en egzekiter, zot pou azir atraver en *fiduciary*, en fidisyer.

E Lalwa i dir ki sa fidisyer i ganny apwente par konsantman, par en *agreement*. Oubyen si napa konsantman, i bezwen al Ankour pou Lakour apwent sa *fiduciary*.

Me la i annan en lot konpleksite, se ki *Civil Code* i ase rizid lo lafason ki, oubyen bann lezot Lalwa osi i ase rizid lo kisisa ki kapab arive avek en *co-ownership*. Par egzanp si sa 2 parti, si dizon later i ant 2 dimoun. Sa 2 dimoun i dakor pou diviz later. Zot diviz li mannyer zot anvi, zot pran en arpanter zot diviz zot later. Sakenn i pran en bout.

Me si zot pa arive tonm dakor, oubyen zot tonm dakor lo lefe ki zot kapab partaze, me zot pa kapab tonm dakor lekel ki pou pran *plot '1'*, lekel ki pou pran *plot 'b'* problemm i arive. Ou bezwen retourn Ankour.

Oubyen, en msye ek en madanm zot annan en *co-propriyete* apre zot maryaz i kase, oubyen zot relasyon i kase. Enn i ale, lot i anvi reste

dan sa later. Sa enn premye pa oule vann li son par. Ou pa kapab fors li. E dan tou sa bann ka ou bezwen al Ankour e vann sa byen e partaz larzan. Ki pa toultan apropiye, akoz en dimoun in viv dan en lakaz i anvi kapab fors sa lot dimoun vann li son par.

Donk sa se bann restriksyon ki annan lo *co-ownership* ozordi. Ler *Code Civil* in arive pou ganny amande, en pe sa bann keksoz i ti kler ki fodre sanze pou anmenn en pe plis la souples dan lafason ki keksoz i ganny fer.

E sa ki pe ganny propoze se retir Lakour dan lapwentman egzekiter, e retir Lakour dan lapwentman fidisyer. Apwent en dimoun, e se la kot CAA i antre ladan. Apwent en dimoun ki pou vin parey e ki pou annan menm nivo ki en *Master of the Supreme Court*.

E *Master of the Supreme Court* i ganny apwente par Prezidan Larepublik, swivan bann rekomandasyon ki CAA i fer. E donk sa Lalwa pe fer menm zafer. Pe dir sa Curator li osi i pou ganny apwente dan menm fason. Prezidan lo rekomandasyon CAA.

Akoz i pou annan menm nivo ki en *Master of the*

Supreme Court. E donk lemoman ki sa i arive se sa *Curator* prezan ki pou fer apwentman egzekiter, ki pou fer apwentman Fidisyer, dan bann ka ki mon fek dekrir. Olye ki ou bezwen al devan en Ziz.

Alor sa i pou fer keksoz vin pli senp. Ou pa pou bezwen al Ankour kot i annan en kantite *case* ki ganny fayle. Bann dimoun ki anvi apwent en egzekiter oubyen ki anvi apwent en Fidisyer, i ava al direkteman kot sa *Curator*. E *Curator* i ava apwent sa dimoun.

Me non selman sa, i pa pou aret la. Ozordi en fwa ki apwentman i ganny fer tou keksoz i ganny livre parey mon dir al dan lanmen egzekiter oubyen dan lanmen fidisyer.

Prezan, *Curator* pou annan en *droit de regard* lo sa lapwentman. I pou kapab swiv, *in fact* i pou bezwen swiv e fer sir ki tou siksesyon i fini dan en peryod 2 an oubyen en lekstansyon letan ki li i ava donnen si i krwar i merite. Pou fer sir ki sa bann zafer pa trennen e ki bann siksesyon i fermen vitman. E ki bann zeritye i antre dan zot par.

Me lo nivo *co-owner* kot i annan *co-propriete*, fidisyer prezan pou annan lezot pouwar ki ozordi Ziz napa. E sa se i pou kapab li menm li

eksplike ki mannyer pou diviz later parmi bann *co-owners* kot i annan en dispit.

Me pli enportan i pou kapab en *co-owner* aste par en lot *co-owner*. Donk ou pa pou annan sa bann, natirelman avek en evalyasyon eksetera. Ki pa kapab arive ozordi.

Ozordi si i annan 2 dimoun ki annan en bout later, enn pa oule vann son par sa lot. Personn pa kapab fors li. Bezwen vann later avek en trwazyenm dimoun epi partaz larzan.

La prezan sa *Curator* i ava kapab antre ladan e fer lazistis e dir avek enn kot i merite aste par lot. Par egzanp madanm in reste dan lakaz avek bann zanfan. Msye i refize vann madanm son bout later son lanmwatye later. Akoz li in al kot en lot dimoun e sa lot dimoun pa anvi ki i vann son par avek son madanm marye.

Ou pa kapab fer naryen. *Curator* prezan i ava kapab antre ladan e fer lazistis. Natirelman avek tou bann sofgard ki en Ziz i annan.

Donk vwala Mr Speaker, en pe bann nouvo atribisyon ki sa *Curator of Vacant Estate* pou annan anba sa *Curatelle Act*. E sa mon krwar nou tou nou dakor i ava en bon keksoz.

I ava en bon keksoz pou en lot rezon. Akoz sa rezon pou ouver en nouvo *pathway* pou bann dimoun ki anvi en karyer dan Zidisyer.

Konmela si ou anvi antre dan Zidisyer, ou bezwen swa vin en Mazistra epi mont bann grad. Swa ou vin en *Master* ou mont bann grad. E la i ava en nouvo *gateway*. Ou kapab vin Kirater, epi *from there* ou ava vin *Master* oubyen ou a vin Ziz. E ou ava monte.

Donk i donn en nouvo loportinite pou bann dimoun ki anvi fer en karyer dan Zidisyer.

3 kestyon in ganny demande e avek ou permisyon Mr Speaker mon ava dil avek zot.

Premyerman re vokasyon. Akoz ki fodre ou al Ankour pou revok en lapwentman ler se Kirater ki li menm li i kapab fer sa lapwentman. Mon krwar rezon i senp se ki kot i annan en konfli se Lakour ki pou bezwen rezourd sa konfli, alor ou pa kapab fer en dimoun rezourd son prop konfli li menm.

Onorab Henrie i dir ki i vwar Prezidan en pti pe tro dan sa *Bill*. Annefe mon'n tyeke e apard bann atribisyon neseler Prezidan, apwentman, *oath of office* eksetera, re vokasyon, CAA ki anvoy soz kot li, i

annan zis en nouvo atribisyon e sa se pou li donn lord oubyen pou li.

Non pa donn lord, pou li *validate* en *lease* ki *Curator* i anvi antre ladan. E wi akoz Prezidan nou ava, kestyon i ava ganny demande. Be *why not?* Akoz en dimoun i bezwen annan en dwa sirveyans lo keksoz ki kirater i fer.

I kapab ki i ava al Ankour me rezon mon krwar ki nou pa'n anvi ki i al Ankour se, egzaktaman akoz nou pe tir serten pouvwar avek Lakour e restrikte lentervansyon Lakour a en minimonm.

I annan touzour lentervansyon kot later i bezwen ganny vann eksetera. Lakour i bezwen otorize, me mon krwar fer li vin pli sou.

Napa okenn mazik ki se Prezidan. Me etandonnen ki Prezidan ki Minis ansarz tou sa ki i annan pou fer avek Lalwa dan pei, mon mazine ki se pou sa rezon ki li ki pou bezwen donn sa permisyon.

Me ancor enn fwa napa gran rezon akoz ki fodre li. Mon krwar ki nou kapab viv avek en lot posibilite si i annan enn ki pli bon ki kapab ganny sizere.

Vwala Mr Speaker, mon ti krwar ki i ti ava byen pou bann Manm ek bann dimoun ki pe ekout nou ganny sa la persi

global lo rezon akoz ki sa sanzman pe ganny anmennen. E se en sanzman radikal. Parmi bann sanzman ki pe vini avek *Code Civil* sa se enn ki annan en lanpler enorm.

An 1975 enn bann gran sanzman ki Profeser Cloros ti'n fer avek *Code Civil* se te egzakteman sa egzekiter avek sa fidisyer. Me nou'n vwar ki konsep fidisyer pa'n vreman marse. Akoz Profeser Cloros li dan son lespri sak fwa i ava annan en *co-ownership* dan pei, sak fwa en later i ava annan, i pou 2 ou 3 dimoun, sa later ti ava ganny vann e sa 2 ou 3 dimoun ti ava partaz larzan.

Pa'n mars ditou akoz Seselwa i atase avek son later. Seselwa pa atase larzan otan ki zot atase avek later. Alor se pou sa, se pou sanz en pe sa direksyon ki pa'n marse. Ki ozordi fidisyer i ganny sa bann pouvwar an plis ki ozordi, ki *sorry* ki Kirater i ava annan sa pouvwar pou li fer bann, pran bann desizyon ki fidisyer ozordi i ganny en kontrent anba Lalwa pou li pran.

Vwala Mr Speaker, avek sa detrwa mo, mon ti n a kontan envit bann Manm pou siport sa propozisyon Lalwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa mon ava envit Vis-Prezidan pou donn son repons.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan remerci tou bann Manm ki'n entervenir lo merit sa *Bill, Curatelle Bill* 2021. Bokou kestyon in ganny souleve dan sa deba.

E osi bokou larepons in vini atraver bann leklersisman. Sirtou par Onorab Georges ki'n, mon remerci ou pou sa bann leklersisman ki ou'n donner. Vi ki ou ti en Manm sa Komite osi ki ti pe rekomann sa *Bill*.

Mon krwar koman en rezimen, sa *Curatelle Bill* in ganny drafte *comme* tel. Akoz i ti en rekomandasyon bann eksper, bann Avoka ki ti lo Komite. Ki ti vwar li neser pou annan sa lezislasyon zisteman pou adres bann konsern ki ti annan avek *Civil Code*.

E bokou sa bann konsern ti annan pou fer parey nou'n dir taler avek later. Ler i ariv en lanmor bann byen ki nou pa konnen lekel son propriyeter. E sa kantite letan ki souvandfwa ti egziste akoz mannyer sistenm ti ete. Kot ou bezwen al Ankour, Lakour i apwent egzekiter oubyen fidisyer.

Aprè sa sipervizyon ki vin avek sa, valer ti perdi. Sa in anmenn bokou retar, sa i anmenn fristrasyon. E sete enn bann lobzektif, se pou anmas tousala pou fer li vin pli kler pou annan en biro ki anba Lalwa i ganny en spesyalizasyon.

I ganny responsabilite spesifik pou li zisteman annan tou sa kalifikasyon. Tou sa konpetans e sa lotorite anba Lalwa.

E ki prezan i kapab fer sa travay mars bokou pli vit. Mon krwar en lot keksoz ki i donn, i azout valer avek sa, se par egzantp ler en Ziz i apwent en egzektè. I apwente, egzektè i al fer son louvraz, me lekel ki swiv li? Lekel ki siperviz li? Me zisteman anba sa *Bill* sa i vin responsabilite sa *Curator*. Akoz i ganny sa bann responsabilite ekstra.

E alor Mr Speaker, mon vwar sa *Bill* koman en *Bill* ki zeneralman i annan son merit, e mon kontan vwar par bann komantr ki mon tandè poudir bann Manm i sipòrt sa. E ki i pou n anmenn, sa ki nou tou nou ti pe rode. I pou anmenn plis lefikasite dan la fason bann problem ki egziste ozordi i ganny dil avek.

I pou tir en pe sa lour kot Rezistrar Zeneral ozordi, met sa

klèman anba en, sa *Curator*. E fer sir ki nou kapab mye delivre avek bezwen piblik sirtou dan sa bann ka kot nou vwar. E avek sa mon ti a kontan soumet sa *Bill* pou en vot lo merit. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran vot lo merit sa *Bill*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple?

Bon, okenn Manm ki kont?

Vot lo *general merit of the Curatelle Bill, 2021* in ganny 26 vot pour, 0 kont, e 4 abstansyon. Alor sa *Bill* in pase lo *general merit*. E mon a envit Madanm Clerk pou fer *Second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an act to amend and update the Law relating to Curatelle*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Mon pou prolonz sa sesyon en pti gin pou nou ganny en pti pe lavans lo apre midi. Alor nou ava pas dan Komite e nou a komans avek en pe klarifikasyon. E pa trakase bann Komite ki bezwen zwenn pandan *lunch break* nou ava arete atan.

Petet sa ki mon ti a kapab fer la se envit Onorab Henrie pou repas lo son bann pwen. E mon krwar sa ki ou bezwen fer Onorab Henrie zis endik seksyon e pwen ki ou anvi klarifikasyon lo la. Mon krwar panel i a rapel apepre ki ou ti pe rode.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Ankor enn fwa bonn apre midi tou dimoun. Dabor mon bann premye komanter ti lo bann definisyon akoz mon le zis en pe klarite lo la. Dan premye definisyon ‘*absentee*’. So mon le konnen ki bann tes ki pou ganny servi pou etabli labsans en dimoun, e lekel ki determinen? E kwa ki bezwen ganny *provide* poudir wi Gervais i absan? Mersi.

MR SPEAKER

E akoz ou pa pas lo lezot pwen.

HON GERVAIS HENRIE

Ok definisyon?

MR SPEAKER

Non definisyon wi.

HON GERVAIS HENRIE

Ok lot definisyon sete, lot definisyon sete ‘*unclaimed property*’. E mon ti pe dir akoz nou pa fer en *differentiate between property of an*

‘*absentee*’ ouswa en ‘*unclaimed property*.’

Apré en lot se dan *Register of Executors*. Mon ti pe dir si nou santi i merit annan en definisyon la pou *Registrar General* zis pou envit okenn risk konfizyon. Sa i sa 3 pwen dabor lo dan definisyon.

MR SPEAKER

Ok mersi. Panel mon sipoze AG i ava adrese. Wi.

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mersi Onorab Henrie pou ou klarifikasyon. Bon premyerman *absentee* i enportan la, akoz ou konnen *Curatelle Act* i en Lalwa tre pratik li.

E i annan sityasyon kot en dimoun i Sesel, akoz i annan par egzanp en zizman kont li pou li pey en serten det.

E i annan son propriyete ki in kit deryer, swa larzan, swa propriyete imobilye. E sa dimoun li ki i annan en zizman pou li egzekite kont sa dimoun, i pa egzekit sa zizman akoz i pa pe kapab servi sa prose lo sa dimoun ki i en *requirement* Lakour.

So because it is an *absentee* i fer en laplikasyon avek *Registrar* ozordi, i dir ek *Registrar* mon le ki ou *apply*

avek Lakour pou ou *vest* sa propriyete dan ou. Pou mwan kapab egzekit mon zizman kont ou prezan koman *Curator, because you will hold the property.*

E tre souvan ler sa i ganny fer, petet Rezistrar i kapab fer, Rezistrar Zeneral i kapab fer li. I kapab i pa enterese pou fer li oubyen pou serten rezon i zis pa fer.

La li sa dimoun i pou al Ankour i pou fer en laplikasyon, i dir ek Lakour mon le ki ou *vest* sa propriyete dan Rezistrar, dan *Curator of Cacant Estate.* Akoz sa dimoun i absan, mon annan en zizman kont li. *So this is why absentee* i la. So i bann dimoun parfwa ki senpleman absan sesel.

I pa vedir ki petet zot, e mon kapab montre par egzanp *call* Imigrasyon e war ki sa dimoun i ale. Mon pa pe kapab ganny son ladres. Akoz ou konnen pou ou fer en *case* kont en dimoun, ou bezwen servi li somonn.

Si sa dimoun pa Sesel ou bezwen al rod li dan *each and every corner of the world,* e si ou napa son ladres, ou *case* i tonbe. E ou pa pou kapab menm komans ou *case.* So *Curatelle Act* in toultan la koman sa ranpar.

Akoz i *step into the shoes of the absentee owner.* So i enportan sa *absentee* lo la.

Unclaimed i esansyelman en propriyete par egzanp tou dimoun ki mor zot byen parey Onorab *Leader of Government Business* in dir, i al pou son zeritye. Me i annan dimoun ki mor apre en serten kantite degre, zot napa zeritye. E alor zot propriyete swa i pou vin pou Leta.

E ler i vin pou Leta se *Curator* ki *step in* pou li pran. E sa propriyete i vin *unclaimed.* Ouswa i zis annan en propriyete ki la, ki par egzanp ler nou ti fer sa legzersis transfer bann later ki ti deza la anba *Mortgage and Registration Act.* Pou met zot anba *Land Registration Act* ti annan en Lalwa ki ti apel *Adjudication of Titles Decree.*

Kot bann later kot personn pa ti vin *claim* Leta ti pran ti met lo son non. E prezan si i annan okenn dimoun ki vini ki kapab fer en *claim,* la prezan i vini i *claim.* So i bann keksoz ki parey bann sa byen vakant. *Sa unclaimed property.*

Ler i koz lo *Registrar General,* petet i en *rule* ki pa donn en lenterpretasyon, en lekspresyon oubyen en mo dan en Lalwa. Ki sa lekspresyon oubyen sa mo i deza ganny defini dan *Interpretation and*

General Causes Act. General Provision Act.

Interpretation and General Provision Act i en labib pou en *legislative drafter*, i sipoze en labib pou en Manm Lasanble Nasyonal. E vi ki i deza defini ki kwa en *Registrar General*. Setadir en dimoun ki egzers fonksyon *Registrar of bids, Land Registrar*. E osi i annan en lot fonksyon mon pa pe mazine la.

Non sa i ganny donnen anba, wi i osi fer fonksyon *Stamp Duty Commissioner*. I fer lezot fonksyon. E parey koman *Curator e Stamp Duty Commissioner*, sa i ganny apwente separeman sa Lalwa. E i annan en delegasyon, en notis ki dir ou li ki pou egzers sa fonksyon. So nou pa pou bezwen fer li.

Par kont mannyer ou'n war nou'n *define Appointments Authority*, akoz pou lemoman nou pa'n defini dan *IGPA* kwa ki *consume Appointments Authority*. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi wi Onorab Henrie nou a kontinyen.

HON GERVAIS HENRIE

Vitman Mr Chair. Lefe ki AG in mansyonn *Mortgage and Registration Act*. Eski letan nou

pas la i annan okenn *consequential amendment* ki bezwen ganny fer dan lavenir e propo sa Lalwa. Mersi.

THE ATTORNEY GENERAL **MR FRANK ALLY**

Non, nou'n pran kont bokou keksoz dan *Mortgage and Registration Act*. Me selman anfet mon fek anvoy en pti mesaz pou *both Registrar* e mon krwar pou Onorab *Government Business*. In toultan en *issue* avek *Land Registration Act*.

Nou'n annan en *issue* kot menm si, parey *Leader of Government Business* in dir, menm si lentansyon *Code Civil* ka 75 pa kre egzekiter e kre fidisyer, ti pou tou byen en dimoun ki mor pas atraver en egzekiter. Nou ti annan en Lalwa ki apel *Land Registration Act* ki kre en provizyon ki apel *Affidavit on Transitions by Death*.

Savedir ou transmet propriyete en mor a son zeritye. Sa Lalwa ti devret ganny amande ler nou ti fer *Civil Code '75*. Me nou pa'n fer e i en provizyon ki ganny servi tre souvan e i vin en gro problem. Akoz bokou bann zeritye ki zot fer, zot kas kontour, zot pran en semen kourt, zot transfer tou later lo zot, me zot vid sa siksesyon.

E si ou sa siksesyon i dwa ou, ou bezwen *then* fer en lot prosedir pou fer retournen sa byen. So sa i en provizyon petet ki nou dwatet fer en amannman, so *that* prezan pou annan zis en sel semen.

Tou propriyete ki en dimoun i mor avek, si i annan later i bezwen apwent en egzekiter. E la sa egzekiter i a pran sa byen imobilye, i a fer le neser dan son administrasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Yes, Onorab Henrie. Ou a pas lo en lot pwen. Wi Onorab Pillay ki...

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi zis en klarifikasyon. Nou'n koz taler an relasyon avek *Civil Code* bann aksyon ki'n fini komanse. Dan konteks ki ou pe dir la si dan sa konteks kot i deza annan en prosedir pou fer en transmisyon par lanmor, *transitions by death*.

E lefe ki ou pe prezan la, dorenavan i bezwen annan apwentman egzekiter avan, ki i annan sa *vesting of* propriyete avek bann zeritye. Eski si sa in ganny komanse i tonbe apre ki nou *assent* sa Lalwa?

MR SPEAKER

Mersi. AG.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Bon non, akoz sa provizyon pou reste la. Me selman mwan mon ti pe komans dan en konsiltasyon a en moman avek *BAR Association* ek *Registrar General*. Me selman vi ki bann *attendance* i en pti pe *low*, kot nou ti pe dir ki nou pa pou anrezistre *anymore* bann *affidavit* par transmisyon.

Pou en senp rezon akoz dapre *Civil Code* i dir ou koumsa ler i annan *consistency* ant en Lalwa ki ganny fer avan li ek *Civil Code*, se *Civil Code*, laplikasyon *Civil Code* ki pou pre vo. E vi ki *Land Registration Act* ti ganny fer an 1968 e *Civil Code* ti ganny fer ti ganny fer an 1975 sa lepok. *Then* sete *Civil Code*.

Me i fason ki mannyer nou'n enplimant li. Me la i petet i en bon, en parti semen kot petet nou dwatet fer li kler. E sirtou avek ki nou annan en *Curator* la ki pou dil avek sipervizyon travay en egzekiter.

Akoz nou pe pou le en sityasyon kot nou n annan bann zeritye ki a la konpetisyon avek egzekiter. Zot war egzekiter pa pe fer transfer zot later, zot, zot ale zot fer transfer zot later.

So, e petet sa ti en problemn akoz in annan bann egzekiter ki'n ganny apwente ki ankor egzekiter 20an apre. E savedir zanmen en siksesyon in ganny *wind-up*. E bann zeritye zot bann gran perdan, zot reste dan en leta ase ensernten.

E det pa pe ganny peye. Oubyen si det i ganny peye me zanmen sa siksesyon li menm li o konplete. E propriyete i ganny transfer.

Then sa propriyete parey Vis Prezidan in diri ava la lo sa bann zeritye e *then* zot a fer le neser. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Georges ou lo sa menm pen kwa?

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Chair. Mon ti anvi zis, wi anefe sa i en problemn. E problemn se akoz anba *Land Registration Act* i dir ki okenn dimoun ki annan en lentere i kapab fer en *affidavit* e *Code Civil* i dir se egzekiter selman.

Mon krwar si nou fer ki se egzekiter ki annan sel rezon, sel dwa pou li fer *Affidavit of Transmission by Death*, nou'n nepli annan problemn. A sa moman la tou keksoz i ava pas atraver menm goulo, e goulo egzekiter. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. AG ou napa naryen pou azoute lo la ou? Mersi. A se pwen mon krwar nou a pran poz e nou a kontinyen apre midi. Nou a retournen 2.00. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon mersi pou rezwenn nou VP avek AG. Nou a kontinyen kot nou ti arete. E Onorab Henrie ou a kontinyen avek ou bann pwen klarifikasyon.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair, bonn apre midi ankor enn fwa. Mr Chair mon lot pwen i lo seksyon 4. Be selman avan nou al lo pwen seksyon 4, En *point arising* lo seksyon 3, zis en klarifikasyon byen mon oule. Akoz seksyon 3 i ava vin premye fwa dan sa *Bill* kot Prezidan i ganny nonmen.

Seksyon 3 wi. *It is the first place* ki nou war. So en kestyon vitman. Savedir sa *Curator* ouswa *the office* mon anvi demande, i pou tonm anba direksyon lekel brans Gouvernman, egzekitiv ouswa lezislatif? Sa i the *first quick question* lo la.

Aprezan seksyon 4 pwen ki mon ti'n mansyonnen se lefe ki sa *Curator* i pou *take charge*

of and administer any vacant estate. Le pwen ki mon ti le konnen se eski pou annan en alokasyon bidzeter ki pou permet li fer son travay, e pou gard sa bann propriyete an bonn eta letan i anba son responsabilite? Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi, nou a pran sa 2. *Panel AG.*

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, *well* i en kestyon enteresan. Me sa *Curator*, anfet ler mon'n konsider sa *Bill*, i enn bann keksoz ki nou'n koz lo la. Anfet depi menm bomaten nou'n ankor nou de Onorab Georges *Leader of Government Business*.

E se sa rezon ki nou ti propoze finalman ki annou pa donn *Curator* sa pouvwar pou i *revoke* lapwentman en egzekiter. Akoz? Se ki i *to a large extend part of the executive*, me selman i osi annan sa ki nou apel en *quasi judicial powers*.

I parey *Planning Authority*, i parey, i annan kantite - bann *Appeals Board* par egzanp. *FSA Appeals Board all these. They exercise quasi judicial powers.* Me selman i

annan en rekour devan lakour. Anfet dan en lartik ase enteresan ki Onorab *Leader Lopoziyon* ti anvoy pou mwan e partaz en pti pe lezot dimoun da Gouvernman.

I dan en zizman ki to ganny donnen an *Kenya* kot in dir petet sa bann *bodies* ki ti pe ganny kree par bann *statute should become the fourth arm of Government. Ok?*

Mon konnen poudir nou'n koz lo lapres koman katriyenm pouvwar, me zot osi zot en lorgann Gouvernman e zot dwatet ganny *operate* dan en serten, avek en serten len depans.

E sa ki nou pe anmennen lo la avek *Curator*. Se ki *Curator* li, i raport avek Minister Finans an legzersis son fonksyon, akoz i pou annan en Bidze. Petet boner ou'n dir ki ou pa'n war en Bidze pou *Curator of vacant Estate*. Akoz?

Se akoz i to en lofis ki ti en pti pe kasyet ki nou pa'n donn li sa lenportans. E ki i pa al rode li menm li pou li petet *often* pou al rod sa propriyete ki vakant, sa siksesyon vakant, bann dimoun ki'n absante. Pou li kapab vest sa propriyete e administre sa propriyete.

Tre souvan se bann dimoun, mon annan en vwazen ki annan en bout later obor

mwan ki parey Onorab *Leader of Government Business* in dir ki son pye dibwa i *threaten* mon lakaz. E la mon sey al kot *Curator*, *Curator* kekfwa i fer li, kekfwa i pa fer li. Alor mwan mon bezwen al rod sa *Vesting Order*.

So i, me selman i pou egzers pouvwar *quasi judicial power*. I pa pou esansyelman *part of the Judiciary*, akoz i pou annan *some extends* i pou bezwen li menm li al Ankour. I pou al Ankour par egzanp pou dir ek Lakour i annan sa propriyete imobilye ki mon anvi vann. Ki i annan dimoun ki le aste, e donn mwan bann kondisyon.

I en egzekiter ki apwente. Si bann zeritye i, oubyen bann lezot dimoun ki annan okenn *lawful interest* dan sa siksesyon. I santi poudir i pa pe desarz son responsabilite dan en fason profesyonnel, zot kapab menm al Ankour pou demann re vokasyon sa lapwentman.

E la *Supreme Court*, nou pa bezwen met tousala da Lalwa. E la *Supreme Court* li i ava donn en direktiv avek *Curator*. I a dir prezan ou apwent en lot egzekiter. Ou vwar e nou'n menm mete poudir li osi i kapab, *Curator* osi i kapab al devan Lakour

Siprenm e demann Lakour Siprenm pou revok lapwentman en egzekiter.

So sa en pti pe pou reponn ou kestyon. Mon konnen monn en pti pe long, me lo kote Bidze definitivman. Akoz i pou en lofis ki pou ase fonksyonnel. Enplisitman i pou bezwen kapab annan en *staff* otour li.

I pou bezwen *retain* bann *valuers* par egzanp, akoz ler i anvi vann en byen imobilye i pou bezwen al Ankour avek en *appraisement* fer par en *valuer*.

Pou li kapab dir ek Lakour gete E petet mon pou al lo en pwen ki Onorab Bistoquet ti *raise* a en moman. Se ki ozordi si mon'n reste lo en later e sa propriyeter i absan e mon pa, nou pa konnen kote i ete oubyen i en siksesyon vakan. E mon anvi aste sa later.

Mon al kot Ankour oubyen kot *Curator* pou *vest* sa propriyete. Lanmen *Curator* i anmare li, i pou bezwen al Ankour e demann Lakour pou vann sa propriyete alankan. E la piblik pou vin *bid* pou sa propriyete.

So mon kapab war mwan dan en sityasyon kot si mon napa en lot *claim*, par egzanp en dwa de sipersifi. Or, kekfwa mon pou napa sa drwa, ouswa mon'n preskrir sa propriyete. I

kapab war li perdi sa propriyete.

E anfet avek sa bann lamannman ki nou pe propoze se ki nou anvi ki Lakour i kapab ordonnen ki sa propriyete pa ganny vann alankan. Me vann avek sa dimoun ki pe reste lo sa propriyete petet a en pri ki pran konsiderasyon bann plis valid ki sa dimoun in anmennen. Sa valer ki sa dimoun in anmennen.

Sa valer ki sa dimoun in donneren avek sa, in donneren avek sa propriyete *over the years*. So sa en pti pe aköz *Curatelle Act* i la li, laplipar sa bann provizyon *Curatelle Act* 'propandit.' Zot pa'n sanze vreman. In senplifye zot son bann term, son ekspresyon. Me selman i pa'n sanze.

Me nou pe sanze sirtou avek lavant bann propriyete imobilye. Aköz nou santi poudir i annan en kantite sa, i pa osi, i tro rizid. E lanmenm la ki fer, si napa okenn propriyeter, napa okenn dimoun ki pe posed sa propriyete. I toutafe normal pou Lakour ordonnen ki sa propriyete i ganny vann alankan.

So that si demen i arive ki en propriyete i retournen e i vin fer sa ki nou'n apel en *Divesting Order*. *At least Curator* i kapab dir ek li "mon'n vann ou

propriyete, mon'n ganny tan larzan, mon'n *invest* sa larzan, e la ou larzan. *Or* la ou propriyete." *Whatever* ki arive. So en pti pe sa. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi pou sa larepons AG. Mr Chair mon lot pwen ti pou lo seksyon 16 mon krwar. Me selman lefe ki nou ankor la lo 4, seksyon 4 lo son fonksyon *Curator*.

Dan *Mother Act* par egzanp mon ti war poudir i bezwen fer en rapor anyel avek Prezidan. Mon konnen poudir *Registrar, Registrar* dezormen pou annan sa, *the register*. Me solman eski *still the Curator will have to do an annual report* e menm par egzanp pou li ganny odite avek Oditer Zeneral e ki i ti dan *Mother Act*. Eski sa bann fonksyon i ankor kler in *the new Bill?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. AG annou sey pas en pe vitman *please*.

THE ATTORNEY GENERAL **MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. *Curatelle Office* pou reste li. Nou annan *to some extend the Curatelle Office*

e li i pou kontinyen. Me i la pou annan en *Curator, freshly appointed* anba sa Lalwa. E i pou *report to the Ministry of Finance* lo bann, an term Finans. I pou *report to the Minister for Legal Affairs*. Sorry pou PS Later an term bann later ki i annan.

E petet pou tir sa loblasyon pou li *report to the President*. Prezidan li i apwent li, i apwent *Curator*, apre si i anvi lwe okenn later. *Then* Prezidan senpleman ki i fer se ki i pou anvoy *file* kot Prezidan, pou dir ek Prezidan i en dimoun ki anvi lwe en later. E mon propoz wi oubyen non. Mon rekomande oubyen mon pa rekomande.

Si i rekomande i met bann kondisyon, e Prezidan i donn son laprouvasyon oubyen i pardonn.

Rezon aköz sa, mon konnen sa i keston ki ou'n poze, aköz sa later i *dim to be State land for the purposes of that*. E anba *State Land and Rivers Act* se Prezidan Larepublik ki annan sa pouvwar pou dil avek bann later Leta.

Me Prezidan li in *delegate* serten pouvwar anba *Delegation and Transfer of Function Act*. PS oubyen Minis Later pou zot egzekit bann dokiman. E Prezidan li i

bezwen *still* donn laprouvasyon pou tou vant later. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Next*. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Anfet AG in anmenn mon lo lot pwen kot mon ti pe al leve seksyon 16, i *still* annan enn de *query* lo la. Me selman ant 4 avek 16, mon a sed laplas si i annan Manm ki pe lev okenn *query* ant seksyon 4 ek 16.

Akoz pou mwan mon prosen i lo 16.

MR SPEAKER

Non Onorab Henrie kontinyen avek pou ou

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Donk in parsyelman reponn aköz Prezidan ki bezwen donn laprouvasyon *for a lease*. So mwan mon anvi konnen aköz 7an, i pa dwatet sot 7an?

E apre ki bann kondisyon? Eski par egzantp i pou kapab *lease for commercial use* ouswa par egzantp *for residential*? Si zis 7an mon war konmsi en boug i kapab zis plante lo en propriyete. Mersi.

MR SPEAKER

AG.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman petet mon krwar ou'n reponn en pti pe sa kestyon lo, an terminan ou kestyon. Se ki nou bezwen mazin listwar nou pei. Sa lepok petet bokou plis later ti ganny servi pou rezon lagrikiltir.

E anfet in annan en ka resaman kot en dimoun in demann *Curator* pou li lwe en bout later. E petet sa dimoun in avek sa lentansyon pou li lwe en bout later pou 99an *build and what*. Be nou met 7an ki en letan ase rezonnab, se ki si demen sa dimoun i tournen i fer *Divesting Order, at least* ou kapab re donn li son propriyete.

E ki ou pa pou fer bann striktir ki finalman i vin en lenzistis pou sa dimoun, sa lokater. So alternativman ou kapab demande pou ou aste. E mon krwar sa provizyon *lease* in en pti pe ganny *diluted* avek sa seksyon 14. Kot in donn en pe plis pouvwar Lakour ek *Curator* pou zot kapab vann sa propriyete.

Akoz zot kapab deside senpleman vann sa propriyete *rather than* anvoy li alankan. Akoz ki i petet i pa 99an ouswa 100an, 40an? *Otherwise* i pou

vin parey konmsi en lavant degize atraver en bay.

So mon donn ou sa prezan ou, ou *build*. Me selman mon donn ou *at a reduced rate*. So mon krwar 7an i en peryod ki ase rezonnab, ki petet ou pa pou bezwen fer gran devlopman lo sa propriyete. Par egzanp ou a fer en *demountable structure* bann keksoz koumsa.

E, me selman mon krwar sa provizyon in ganny, i ti deza dan *Code* dan (*Curatelle Bill*), dan *Curatelle Act*. *Well* dan sa enn ki egziste ziska ki sa enn i ganny pase par Lasanble, i deza la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Lot pwen mon pou al anba seksyon 24 kot sa *time limit* ki *Curator* i donn egzekiter pou fer en travay. Me solman mon oule konnen letan ki sa 24mwan in arive, ki arive.

Ki prosedir pou demann en ekstansyon ouswa si sa egzekiter i kapab ganny sanze en lot apwente. Ki sa prosedir pou *extend* sa *24 months*? Mersi.

MR SPEAKER

AG.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman larepons i petet dan sou-seksyon 4. Akoz nou'n dir *approval shall not be given, The Curator may approve an extension. So* en laplikasyon anba seksyon 2, anba sou-seksyon 2 i bezwen ganny fer par en petisyon siporte par en *affidavit of facts*.

Savedir nenport ki dimoun ki enterese oubyen dan sa ka egzekiter, si i santi poudir mon pa, mon bezwen plis letan pou, mwan *wind-up* sa siksesyon i a fer en laplikasyon devan *Curator* e la *Curator* i a donn li sa ekstansyon, oubyen refiz li sa ekstansyon.

Oubyen sa ekstansyon parey nou dir pa dwatet pou en peryod plis ki 12mwan a sak fwa. Mon donn en legzanp senp, en egzekiter i ganny met dan son fonksyon egzekiter an fet nou dir *from the date of the death of the deceased*, akoz?

Se akoz nou le ki egzekiter i ganny apwente dan le pli bref dele posib, e ki nou anpes bann sityasyon kot ozordi par egzanp i annan bann sityasyon kot egzekiter pa pe kapab ganny apwente oubyen Lakour i war li difisil pou li apwent egzekiter akoz bann zeritye pa pe tonm dakor.

Akoz zeritye pa pe tonm dakor, se ki akoz zeritye i annan mefyans pou apwent enn antre 10 zot egzekiter, akoz zot santi poudir ler in apwent li, zot nepli annan kontrol lo sa egzekiter.

So, la i pou annan sa *Curator* i kapab dir mon pou apwent nenport ki dimoun ki dan kapasite *or* ki napa en kapasite pou li kapab azir koman egzekiter. E mwan koman *Curator* mon pou siperviz son fonksyon, tanzantan mon kapab demann li en rapor, si sa siksesyon i en siksesyon konsekan.

E la sa, *if there is a cause, then* ou ava *apply*. Ou a dir par egzanp depi ler mon'n antre dan mon fonksyon, mon ti angaze dan en ka Ankour kot i annan bann det ki mon bezwen *claim*, oubyen i annan bann dimoun in fer bann prose kont mwan pou zot ganny peye en det ki sa siksesyon.

Mon'n tande dan en *forum*, mon pa konnen si devan Lasanble si *elsewhere* kot ler ti pe diskit Lalwa *Tax*, kot i annan sa krwayans ki ler ou annan ou drwa *tax* ou mor avek ou det. Non, ou pa mor ek ou det, ou det i ganny pase a ou zeritye si ou napa en egzekiter oubyen si ou annan en egzekiter *then* egzekiter i bezwen pey ou det.

E la i en sityasyon kot si bann prose Ankour i *drawn to a* peryod bokou plis ki 2an ou pa pou kapab *wind-up* sa siksesyon. Oubyen si par egzantp i annan bann dimoun ki pe fer bann *case* kont siksesyon ou, ou pou bezwen plis letan pou ou *wind-up* siksesyon.

Ou vwar so i en i en bann sityasyon kot ou pou pratik kot ou pou bezwen sa ekstansyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Next please.* Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Lo seksyon 25 *LGB* in eksplike, ki kler. Lot i refer i reste mwan de pwen. Nou ava al lo seksyon 38. Seksyon 38 mon ti pe, mon ti pe koz lo sa *register* ki *Registrar General* i bezwen garde.

E nou vwar dan en lot seksyon, donk seksyon 38(1) apre i annan 29(1) kot *Registrar General* i *still* annan en fonksyon anba sa *Bill*.

Donk mon le konn rezondet aköz ki, i *still* antre anba la malgre prezan nou ti pe nou pe separ *Curators Office* avek son lofis pou li? Mersi.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon pa vwar dan seksyon. Dan seksyon 29(1) i *The Registrar*, so *it's The Registrar of The Court*. E pa *The Registrar General*, li i pou anvoy kot Minis en *monthly report of all orders* ki, ki met sa... setadir, wi. Bon 38 i en, in toultan en *issue* sa.

Akoz in ariv ka kot Lakour in apwent de dimoun, de egzekiter, dan de diferan aplikasyon san vreman konnen ki in deza fini apwent en egzekiter dan de diferan, pou menm siksesyon.

So nou anvi evit sa problemn. E mon konnen bomaten Onorab *Leader* Lopoziyon in *raise en issue about ...*

MR SPEAKER

Sorry, Government Business.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Sorry, Government Business. *Sorry* Mr Chairman. In *raise* sa *issue* ki malerezman nou pa'n annan, en zot pa'n annan en *paper*, en *Civil Code* in *paper form* devan zot. Se aköz ler nou ti pe fer *The Gazette Bill*, *the Gazette website*. Mon ti anvi en

sistenm kot en *good search system*.

Kot ler ou, e, e, nou ti fer li osi en pe pou egzekiter. So si en dimoun i al lo *Gazette website* i rod, *whoever* en dimoun ki li en non. So i pou ganny sa dimoun, i pou kapab ganny sa lenformasyon e konnen si i annan en egzekiter ki'n ganny apwente pou son siksesyon.

So ki nou, nou'n, nou'n anvi se ki *Registrar General* li, akoz li ki pou anrezistre tou bann apwentman. So *Curator* i apwent egzekiter, *Curator then* i pran sa lord ki'n apwent egzekiter i anvoy kot *Registrar General* e *Registrar General* i anrezistre sa lord akoz li i donn piblisite. I donn *notice to the world* ki "x" in ganny apwente egzekiter, "y".

E la ler in fer sa nou kree en *register* ki piblik i kapab ale al *inspect*. Ozordi si ou al rode lekel ki egzekiter tel siksesyon i en pti pe difisil. So akoz nou Lalwa, ler nou'n fer *Civil Code* nou pa'n pran sa an konsiderasyon. Ler nou'n fer fidisyer nou pa'n pran sa an konsiderasyon.

Se la i en lokazyon pou nou pran sa an konsiderasyon e met en lord. E sirtou avek *digitization*. So si i annan en demen, *Registrar General* ler i fer son *website*, i kapab poste

son *register of executors* lo son *website*. Ou kapab *at your leisure* konnen lekel ki egzekiter tel siksesyon.

E si ou i annan en dimoun ki'n mor ki ou annan en det pou ou kapab *claim* ou det. *You take*. Ou al gete, ou *sue* sa dimoun. Ou vwar akoz - e *the same* avek fidisyer ki nou anvi fer e rezon se ki akoz parey mon'n dir sa lord i ganny anvoye kot *Registrar General*, *Registrar General then* i *maintain* sa rezis.

Akoz i *maintain* sa rezis? Akoz sa bann egzekiter i ganny apwente ler i annan dimoun ki, ki annan prensipalman. Ler en dimoun ki'n mor i annan later.

E avek sa *Bill* nou'n *try to* nou konble en lakin ki annan dan nou lalwa depi '75. Se ki *Registrar* sak fwa en dimoun i mor, e sak fwa i annan en egzekiter ki ganny apwente, pou en dimoun ki annan later. I met avek bolpenn rouz dan son rezis *executor "x" or fidisyer "y"*. Lalwa pa permet li fer sa. E si par egzanp in pa'n mete ou pa pe kapab fors li. E si i pa'n mete ou pa'n vwar ou pa pou kapab anmenn en *issue*, ou pa pou kapab *take issue* avek *Registrar General*.

So ki nou'n propoze se ki, ler en dimoun i mor e dan son siksesyon i annan later, ki

anrezistre anba Lalwa Anrezistremman Later. Sa egzekiter i kapab fer en laplikasyon avek *Registrar* poudir fer en *entry* dan ou rezis later ki mwan mon propriyeter, ki mwan mon egzekiter siksesyon sa dimoun ki annan sa later.

Pareyman lo nouvo, lo vye sistenm ki nou apel *Mortgage and Registration Act*, i parey. Savedir ou *Registrar General* la i pou fer sa *entry* dan repertwar sa dimoun ki'n mor. So en fidisyer osi i parey.

Nou'n fer provizyon fidisyer an '75 san realize poudir nou annan en *Land Register*. So nou pe sey konble sa e par, i pa tro tar pou nou, pou nou kapab met en, met sa servi sa Lalwa pou nou met sa lord. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi AG.

HON GERVAIS HENRIE

Mon pwen final Mr Chair, se ki parey mon ti dir dan mon prezantasyon bomaten. Dan *Act* ki nou pe al *repealed* dan seksyon 24(i) i annan sa provizyon ki dir ou en later i ganny *vested in the Curator for five years*, avan okenn bann demars i ganny fer lo la.

E mon ti pe demande si *in the new Bill* i annan sa provizyon? E mon prensipalman enterese pou konnen si i annan, akoz zis pou anpese ki i annan en pe labi pouvwar ouswa bann *Act* malisye pou pran propriyete dimoun konmsi nou, mon santi akoz listwar nou pei nou bezwen en pti pe....

MR SPEAKER

Byen.

HON GERVAIS HENRIE

...cautious lo bann sityasyon. Mersi.

MR SPEAKER

AG. Ou annan en repons?

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Bon mon, mon, konpran petet ou, ou serten rezervasyon, apreansyon Onorab Henrie. Me selman *Curatelle Act* petet enn bann rezon akoz i pa'n dan *limelight* se akoz, pou ou kapab ganny *vest* sa later dan *Curator* fodre ou al Ankour. E la ou bezwen satisfer Lakour.

Enn pou dir sa dimoun i absan. Enn poudir sa siksesyon i *vacant*, oubyen sa propriyete i *unclaimed*. So mon pa krwar i annan sa lafreyer

petet akoz i pou annan sa ranpar e proteksyon.

E mon pa, dan mon *reading of that* mon pa'n - nou'n pa'n pran sa provizyon. Akoz okenn lavant i pou bezwen ganny fer avek, atraver Lakour. E la Lakour li i a deside si i pou, i pou donn ou permisyon oubyen non. Lakour i kapab dir ou, non. Mon pou reste, mon pa pou donn ou sa permisyon.

Par egzanp si en dimoun ki, anba *Presumption of Death Act* ki'n absan. E Lakour in deklar li mor. E i kapab, Lakour i kapab donn permisyon, Lakour i kapab pa donn permisyon pou vann son propriyete, akoz i kapab retournen a nenport ki moman.

So bokou keksoz ki nou'n, nou pe met dan, dan lanmen en Ziz pou li kapab pran sa desizyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou ava pran pwen Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. AG zis en pti leklersisman mon ti pe rode. Mon kestyon i konsern en pti pe konteks Praslin/La Digue sirtou kot i konsern *unclaimed properties* dan, dan *Notice for Immovable Property* seksyon 7(1).

Bann *unclaimed properties* parey bann, *well immovable properties* bann parey later, parey dan konteks Zil Pros i annan dan lepase kot *let's say many, many years ago* dan bann letan kolonyal. Kekfwa ti annan en propriyeter li i ti annan son later. Me selman in *passed away*.

Prezan ozordi, ozordi i annan sa later ki'n ganny, ki'n ganny dekouver, ouswa ki en dimoun pe dir poudir be sa later li i napa en propriyeter. I pa'n anrezistre kot *Registrar* petet akoz sa bann letan, sa bann later ti ganny anrezistre *Maurice*.

Dan sa bann ka koumsa konmsi pou *ascertain* ki vreman sa later i napa zeritye. Akoz petet sa bann dimoun ozordi pa konnen pour ki sa later zeritye. Petet i kapab, annan son desandans ozordi me selman i pa konnen ozordi be sa later ti pou mon zanset dan lepase.

Eski *Curator*, i annan serten, I *don't know* i fer *due diligent* pou kekfwa get lo rikord *Maurice* konsernan bann later sirtou lo bann, lo Praslin/ La Digue bann later sirtou *old land system* bann later, dan bann letan ki ti anrezistre bann letan kolonyal. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi AG.

THE ATTORNEY GENERAL**MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman avek later. Avek sa *Bill* e osi *Curatelle Act* ki anfors. Pou ou kapab, fer okenn keksoz ou bezwen donn en, fer en *advertisement*. Dan *Gazette*, nou'n osi enkli la dan en *daily newspaper* e osi poste li kot *Registrar*, kot *Registry* Lakour Siprenm. Sa pou donn notis dimoun poudir *Curator* i annan en lentansyon *apply* avek Lakour pou *vest* sa propriyete dan *Curator*.

E ler propriyete i ganny *vested* dan *Curator*, propriyete pa vin pou *Curator per se*, *Curator* i annan sa ki parey Onorab *Leader of Government Business* i dir parey en *public trustee*.

So prezan si ou annan en *claim* kont pou an relasyon ek sa later, ou ganny en dimoun pou fer sa *claim* kont. Mon ti le, anfet i annan en *case* aktyelman devan Lakour, kot i annan en dimoun i pe *claim* en bout later e ler i *claim* sa bout later i *claim* kont *Registrar General*.

Me *Registrar General* anba Lalwa i pa donn ou tit propriyete li. Ou bezwen al

compete ou tit propriyete avek en dimoun ki ou santi i annan posesyon sa later, oubyen i annan tit sa later.

So la ou pou fer sa *case* kont *Curator*. E *often* in arive sa bann ka parey. Kot mon pe reste lo en later *for many years*, mon santi mon annan en *droit de superficie* lo sa later. Mon'n ganny *permission* pou mwan konstrir avek en dimoun, or mon granper in gannyen 60an, 100an pase.

Me sa dimoun li i nepli annan zeritye, i pa la or i, zanmen in Sesel. Prezan ki mannyer mon pou al Ankour? Kont lekel ki mon pou al Ankour pou mwan al *claim* mon drwa ki mon annan dan sa later?

So come in, Curatelle Act. Come in, the Curator. So prezan ki ou fer ou fer premye pa, ou demann Lakour pou *vest* sa propriyete dan *Curator*. Ler Lakour in fini *vest* sa propriyete dan *Curator*, *now* ou trouve ki sa dimoun, ou ganny en dimoun pou fer *case* Ankour.

Fer mwan mazin en *case* kot tou dimoun pa ti, mon ti pe fer en *case* en fwa Ankour, tou dimoun pa ti anvi pran reprezant en dimoun ki ti absan, menm bann dimoun *close* ek sa dimoun.

So mon dir avek Lakour mon pe al fer en laplikasyon pou *vest* sa aksyon, dan lanmen *Curator*. Imedyatman kan mon dir sa, son Avoka i vini i *step in*.

Akoz i realize poudir be la i pou perdi tou son loportinite. Mon pou fer *case* kont *Curator* akoz sa propriyete pou ganny *vest* dan lanmen *Curator*.

E parey ki ou'n dir, si prezan sa dimoun li i santi, i perdi son drwa pou li al rode si i annan si son tit propriyete i ti pou en konsesyon *Maurice* donnen par, bokou letan avan, ouswa si i annan okenn lezot drwa. Prezan i a *enforce* sa drwa Ankour kont sa *Curator*. Mon pa konnen si mon'n reponn ou. Ok, mersi.

MR SPEAKER

Byen AG. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon annan zis de pti kestyon oubyen de pti propozisyon. Premye se wi, 13 *Attorney General* mon ti a kontan i ed mwan avek *Clause 13(3)*.

“ No order to subdivide immovable property in a manner that is contrary to any rule relating to the subdivision of land or to the requirements of the building laws.”

E mon pe demann mwan si sa mo *rule* i apropiye, *order* wi. E *building laws*, eski nou kapab azout osi *Planning*, *any building laws or Planning regulations* oubyen en keksoz koumsa *or Planning laws*. Akoz *subdivision* i vin anba *Planning*. *Development laws* yeah.

MR SPEAKER

Yes, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Yeah, plito nou kit li *Planning* akoz napa, *there is no such thing as development laws*. Remember the challenge that was made in relation to bann *development governance* unless i vin en Lalwa *or* i ganny pase anba *S.I.* then i pou aplikab.

MR SPEAKER

AG.

HON BERNARD GEORGES

Eski mon kapab met, *“Contrary to any order relating subdivision of land of the requirements of the laws relating to Planning.”* Wi. Mersi

MR SPEAKER

So AG ou ok ek sa. Ok, next point.

HON BERNARD GEORGES

Next one and last one ki'n ganny souleve e ki mon'n ganny demande *Clause 17*. Kot *Curator* i annan en lenterere direk ou endirek dan en lavant later. I mete la,

“In no case shall the Curator have any interest direct or indirect in any sale or lease,” eksetera. *What if* i annan? Ki son *safeguard* si *actually* i annan en lenterere?

Wi, eski nou devret dir dan sa ka, i bezwen deklare oubyen i bezwen fer en keksoz oubyen eski i souzantandi si nou les li koumsa?

Eski nou devret azoute *“in the event that the Curator has a direct or indirect interest..”*

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi. I kapab i annan en sityasyon par egzanp kot *Curator* i kapab osi partisip dan en *auction*. Si i pe reprezant en, me selman petet pou *avoid any doubt*, petet sa propozisyon ki Onorab Georges in mete, in sizere mon krwar ti a enkli.

HON BERNARD GEORGES

Eskiz mwan Mr Speaker, Mr Chair. Si i annan en lenterere, ki i pou fer? Eski i pou, eski i pou demann ek Lakour entervenir oubyen eski i pou apwent en,

Curator ad litem? Curator ad litem. Mersi.

MR SPEAKER

Byen.

HON BERNARD GEORGES

Se tou. *Sorry.* Mersi.

MR SPEAKER

Next. Wi AG ou ankor annan en pwen pou fer?

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mon ti annan zis anvi. Mon konnen poudir Onorab Bistoquet ti *raise en issue about* miner. Mon krwar son *issue* i, ganny reponn dan *Civil Code* li menm li. Akoz ler i annan dimoun ki, okenn miner ki dan *guardianship* then se Lalwa *Guardianship* ki *prévaut*, ki *apply*. E la i dan en *word*.

Ek sa nouvo *Code* nou'n entrodwir sa, sa lekspresyon *award*. So bann dimoun par egzanp ki dan, swa an *Curatelle* nou'n annan osi sa *interdiction*, ouswa ki bann miner ki en *tutelle* parey nou dir. Zot, zot prezan zot dan sa *word*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

E la i annan Lalwa parey egzant ki mannyer ou pou *deal* avek zot propriyete;- ki mannyer ou pou *contract* pou lo zot *behalf*. Ou pa pou kapab *compromise* san permisyon Lakour. Si ou pe resevwar en propriyete oubyen ou pe *manage* en propriyete, plis ki R50mil.

Si ou pou bezwen al Ankour, par egzant ler i annan larzan pou demann Lakour permisyon pou ou kapab ganny larzan pou son *monthly maintenance*, bann keksoz koumsa. Tousala i rezi par *Civil Code*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi AG. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker. Be an relasyon avek sa lamannman ki pou ganny propoze dan sirkonstans kot *Curator* i annan en lenterer dan en, en aksyon ki pe pran. Seksyon 33 i deza fer provizyon pou en *Curator ad litem* be sa i an relasyon avek li i en *defendant*, me selman *action*.

Eski nou pou met li, la kot i annan lenterer, oubyen nou pou met li anler kot si i annan sa *vested interest*? Ki ou pe propoze pou fer, pou annan en dezyenm seksyon? *Sorry*.

**THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY**

Petet. *Well* mon krwar tou lede i kabab ganny mete, “*where the Curator there’s a conflict or he has an interest in a*” .. Oubyen ler i annan en aksyon kont *Curator* an relasyon avek sa *vacant estate*,” *then the court shall appoint a Curator for the defendant.* ”

Me non, se akoz i dir *for the defendant*, so i pa pou *sound* byen. Nou a plito fer li dan sa, dan sa provizyon. Nou a fer en sou-seksyon. *Yah*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay ou ti annan ankor pwen?

HON SEBASTIEN PILLAY

Zis mon ti a kontan nou ganny *wording* sa sou-seksyon avan nou, avan nou fini. Apre mon ti annan en pwen lo Seksyon 33 mon pa konnen si ou pa kapab pran li la?

MR SPEAKER

Carry on.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok. Mon pe regard Seksyon 33 an relasyon avek *accounts* ki pou ganny kept par *either*, non-*sorry* pa 33 i 32. *Vesting order consequences* en. Ler mon pe gete nou pe mete “*the Curator*

shall keep books and accounts in accordance with such directions as are given by the Ministry responsible for Finance. “

Be then so 32(3) nou'n met “The books and accounts of the Curator shall be audited by the Auditor General at least once a year.”

Mon pe get 32(1), 32(1) i paret i enkonsistan. AG koriz mwan i paret i enkonsistan avek Lartik 158 Konstitisyon. Akoz Lartik 158 Konstitisyon i preskrir ki *“the public accounts of Seychelles and all, and of all other persons or bodies referred to in Clause 3”* ki Curator pou tonm dan Clause 3 la li – *“shall be kept in such form as the Auditor General shall approved.”* Mon pa konnen si oule rephrase sa 32(1).

MR SPEAKER

Mersi. Wi AG.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar akoz sa *books*, sa larzan i pa pou Gouvernman. Sa larzan i pou sa bann, i pou sa, sa *estate*. So in fact dan sa provizyon, petet Onorab Georges nou kapab enkli *by the Minister responsible for Finance*.

Akoz nou'n met zis *Minister* akoz avan nou ti'n *define Minister*, be akoz apre ler nou ti pe sanze ti annan de, de Minis ki ti pou egzers fonksyon anba sa Lalwa. *Legal Affairs* ek *Minister responsible for Finance*.

Sa i en omisyon kot *shall keep books given by the Ministry responsible for Finance*. 32(1),32(1) *should be Minister responsible...*

MR SPEAKER

Eski mon pe ganny li mal akoz. Mwan dan 32(1) i mete. *Responsible for Finance*.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Anh ok. Mersi mon, mon pe servi *the wrong copy*.

MR SPEAKER

Dan 32(2) i met zis *Minister*.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Ok. Mersi. Mon pe servi *the wrong copy*.

MR SPEAKER

Ok.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

The Curator shall make returns as for the Minister for

responsible for Finance dan 2. Wi, dan 2 ki i annan sa.

MR SPEAKER

Me...

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Me selman mon parey mon pe, mon dir pour 32(1). I *the Curator*, i pe administre en propriyete ki pou, en endividi oubyen en dimoun ki'n mor ki pa pou Gouvernman. I pa propriyete Gouvernman. I pa larzan Gouvernman ki i pe administre.

Anfet Gouvernman li, i pou ganny anba seksyon, anba seksyon - ki larzan ki pou kapab fer marse anba seksyon 33 i pou ganny serten *fees* sa ki i pou gannyen.

Anba seksyon 31, anba seksyon 31 Gouvernman pou ganny serten *fees* ki pou pey li pou li kapab administre sa..

MR SPEAKER

Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker aköz *usually* Konvansyon, Konvansyon i se ki *the setting out of* okenn liv, oubyen *accounts*, oubyen lafason ki i ganny fer an relasyon avek okenn liv ki ganny odite par

Oditer Zeneral, i ganny fer dan sa format ki Oditer Zeneral i preskrir.

Si mon pran largiman ki *Attorney Zeneral* pe dir mwan, an relasyon avek sa larzan ki sa *Curator*, sa *estate* sa *Curator* pe *manage* wi i pa pou, i pa pou Leta i pou sa *estate*, i sa *estate whether* kapab ganny *claim later* i en lot keksoz.

But then aköz ou pe fer Oditer Zeneral odit li? Se aköz mwan mon pwen se ki si Oditer Zeneral ki pe odit li, *then it should be kept in the format* ki Oditer Zeneral i preskrir.

E si nou pe fer an relasyon ek 32(2) aköz, parey mon bon zanmi Onorab Basil Hoareau i kontan dir '*as an abundance of caution,*' "*as are required by the Minister for Finance or by legislation.*" Nou zis azout *Minister for Finance* la *as well*. Mon pa konnen, mon pe sey ganny en konpran rezondet. Ki manner i ete.

Ou'n *insert* ou. Wi si ou get 32(1), 32(1) *and then* regard, nou regard Lartik 158(4). Mon pe zis *wonder* konmsi nou pe fer Oditer Zeneral odit en liv ki pa li ki'n preskrir son format. *Usually* i mars ansanm. Si pou, si li ki pe odite *then it is audited according to Article 158 of the Constitution*.

Onorab Afif i familye ek mwan akoz sa i en *Clause*, ki nou'n ki ou rankontre, ki ou rankontre souvan dan *FPAC*. *Usually that is the norm that is established.*

So mon konpran akoz nou le fer Oditer Zeneral odit sa, sa, sa bann *estate*. Be son *format within which it is kept*. Mon oule zis rod serten klarite lo la. Akoz nou pe, se Minister Finans ki pe *set li out* e i pe raport sa avek Minister Finans. *There's no other oversight.*

MR SPEAKER

Eskiz mwan. Eklersi mwan, eski ou pe propoze ki i raport avek Oditer Zeneral?

MR SPEAKER

Non.

HON SEBASTIEN PILLAY

Non ki mon pe propoze Mr Speaker se ki, dapre sa ki Lalwa pe preskrir, se ki se Minis pou Finans ki pour *set*, donn li bann *format* ki pou *keep the books and accounts*. I en *Clause* standar an sa ki konsern okenn esanz larzan kot Gouvernman i annan en *involvement*.

Me *usually* ler ou fer antre Oditer Zeneral, parey sa Lalwa i fer dan seksyon 32(3) kot Oditer Zeneral ki pou odit sa kont, *in the first instance* sa bann liv ek

sa bann *accounts* i ganny *kept* dan format ki Oditer Zeneral ki preskrir. E sa i anliny avek Lartik 158 Konstitisyon.

Ki mon pe demann AG se, akoz ki Oditer Zeneral ki pe odit sa bann kont. Be selman i pa dan format ki Oditer Zeneral i egzize, i ganny gide?

MR SPEAKER

Bon me. Wi *VP*. Mersi.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pa vwar okenn *inconsistency* ant sa de *Clause* pour la senp rezon ki. Mon mazine dan 32(1) rezon in dir poudir zot a gard li dan format ki Minister Finans i donner.

Minister Finans, i petet sa Minister ki donn bokou, ki annan en gran responsabilite pou gard kont dan en serten *format* e i fer sa dan Gouvernman.

Sa *Curator* i en dimoun ki ganny peye par Gouvernman li osi. I pe gard *receipts* ki sa serten larzan e louvraz Oditer Zeneral an gro se fer sir ki sa Departman ki pe ganny odite i pe swiv bann direktiv ki Gouvernman in *set*.

Alor ki li ki *set* ki son *format* or Minister Finans, pa vremen relevan *at that point*.

Mon krwar dan Gouvernman li menm, laplipar *rules and regulation public finance*. Se Minister Finans ki set.

Alor en pti pe parey parske sa dimoun i, annefe i en zofisye Gouvernman. Sa *Curator*, i ganny peye anba *public funds* e alor Oditer Zeneral i pase *at least once a year* e i fer sir poudir bann *rules and regulation* ki'n ganny mete pe ganny swiv. Alor mon pa trouv sa *inconsistent*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. AG napa nanryen pou azoute lo la? *Ok*, kot ou ankor annan en pwen Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker nou'n vwar dan lepase kot par egzantp serten antite, son fason ki'n kit son kont i zis en *spreadsheet*. E apre Oditer Zeneral i vini i dir ou sa pa konform avek *PFM Regulations*. I pa an konform avek *Financial regulations* i pa an konform avek *Financial standard*. *Ok?*

Now, mwan mon napa problem si Gouvernman zot le al dan direksyon i direksyon ki Gouvernman i oule ale. Be selman, pratik ki nou'n pran dan tou Lalwa, se ki si Oditer Zeneral ki pe odit sa kont,

usually i ganny garde an ankor ek Lartik 158 nou Konstitisyon. Sa i pratik ki nou nou'n pran.

Si sa Lalwa i annan en derogasyon lo la, *then* bann Gouvernman ki, ki pou decide son *policy perspective* aköz zot le fer li koumsa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel*. VP ou, ou'n fini mon krwar reponn sa kestyon

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Wi mon mon'n fini reponn Mr Speaker. Mon ti le zis dir ki, mon pa trouv sa koman en, en gran difikilte. Oditer li, par egzantp sa legzanp ki'n donner pe servi en *spreadsheet*. Probableman en *spreadsheet* i pa *the prescribe format* ki Finans pou donner *in any case*. Alors se sa rezon i *erase* sa dan son raport.

Be si son lafason ki i *prescribe*, gard bann liv. I an ekri, i korek. Se sa ki Oditer Zeneral pou rode. E ler i pou vin odite i pou fer sir poudir, sa bann liv e bann kont i ganny garde dan sa format. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a *move on*. Onorab Pillay ou'n fini? Onorab Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi ek tou dimoun. Mr Speaker enn de bann *queries* ti'n monte. Me selman mon annan de pti kestyon pou AG, oubyen Vis-Prezidan. Konsernan *Curator* ki nou, ki nou pou al aprouv sa, sa *Bill* la apre en pti kou la.

Mon pe gete ler nou pe koz lo bann propriyete ki'n abandonnen, eski Gouvernman an se moman oubyen, Oditer Zeneral mon konnen i bezwen sa bann propriyete i annan ki'n anrezistre, swa sa bann dimoun in kit pei, swa zot in mor.

Eski, *actually* Gouvernman in deza pe fer en resansman *or* en leverter pou gete kantite propriyete abandonnen ki nou annan dan pei, ek sa kontrent napa bokou later konmela?

Apre mon pe get osi lo sa menm laliny, ler mon pe sivre sa Lalwa depi bomaten sa *Bill* mon santi kekfwa sa i kapab vin en sizesyon. *Actually*, dan distrik parey nou konnen i annan bann *dispute* ki leve ant vwazen swa bann *encroachment* ki monte.

Me la mon gete osi si kekfwa Gouvernman pa kapab oubyen lo menm laliny osi kot nou a kapab etabli en, mon pa konnen si en Tribinal *or* lo sa menm laliny ki la, kot nou a kapab rezourd sa bann *dispute* dan plas pou al Ankour ankor, kot la nou konnen i pou en pti pe letan e osi kekfwa parler lo la. Se tou mon pti kontribisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. AG ou adres sa.

THE ATTORNEY GENERAL
MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Wi i annan en leverter, malerezman mon pa'n, nou ti en pti pe okipe pou nou kapab degaze prezant sa Lalwa. Akoz mon ti'n deza fini koz avek, *Curator* egzistan donn li notis depi *early this year* pou dir avek li poudir sa *Curatelle Act, Curatelle Bill* pou vin devan Lasanble.

Me apre nou'n al dan, bann lofis in e pou rezon *COVID* ki'n anpes nou, mwan kapab fer en *follow-up*, pour nou kapab vin petet - mon konnen Onorab Henrie ti in *raise* sa boner. Pou nou kapab donn en - petet kontrandi lo fonksyon aktyel *Curator*.

Me definitivman akoz *Curatelle Office* pou, i kontinyen

me avek en *Curator*, pou bezwen annan en *handover*, a en moman apropiye kot pou annan tou *return*. Akoz normalman ler ou, tou le mwan ou bezwen donn en *return* Minis Finans.

E menm si napa okenn later ou bezwen donn en *blank*. E rezon akoz ou donn en *blank* se ki pou ou kontinyen dan sa, dan sa labitid, dan sa ritm, pour enformen. Akoz la *Curator* i pou bezwen lo en pli *l'eau qui vive* kwa? Lo alert pou li sey rode be kote ki annan en byen vakan? Kote ki en *unclaimed property*, kote ki annan en siksesyon vakan.

So that he take over, i *manage*, i administre e pour li kapab sirviv osi koman en lofis. Akoz pou li kapab ganny en pe larzan e pour li fonksyonnen.

E prezan i a deside ki i pou fer si i pou vann bann propriyete e pou li ganny osi en serten sonm lo son ladministrasyon.

Lo sa pwen sa bann *issue* later. Bon mon konnen poudir i annan en kantite. Me nou pa pou kapab tir tousala. Lakour pou lemoman i pe ziz sa bann *cases*. E si menm mon krwar si nou tire, nou met dan ek en lot Lakour spesyalize, i kapab *still* annan retar.

Me selman mon mazine an firanmezir nou bann Ziz i vin bokou pli konfortab avek Lalwa e zot kapab donn administre lazistis dan en fason bokou pli vit ki i ti pe ganny fer avan. Byen avan.

Avan lontan *case* ti pran bokou letan. Me parey ou'n vwar e avek dan sa dernyen 5,10an in bokou pli amelyore e mon espekte i poudir i pou amelyor, i pou ganny akselere an firamezir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon napa lot enterven an e napa amannman spesifik ki ganny propoze. Onorab Georges ou le ...

HON BERNARD GEORGES

Wi mersi Mr Chair. Mr Chair *Leader* Lopozisyon ti'n demann en *droit de regard* lo lamannman ki pe ganny propoze pou *Curator ad litem*. Mon dakor ki nou devret met tou lede anba 33.

E sa ki mon pe propoze, se fer sa 33 *actuelle* vin 33(1) e met en 33(2) ki pou lir: - "*Where the Curator has a direct or indirect interest in matter under section 17(1) the court shall appoint some Curator ad litem to act for the Curator in the sale or lease.*" ok. Akoz son *heading* la se

'*Curator ad litem*'. Alor nou met tou lede la.

MR SPEAKER

AG. Ok. Eski nou bezwen vot lo la sa? I fini antre. Tre byen. Ok terminen Mr Georges.

HON BERNARD GEORGES

Yes.

MR SPEAKER

Thank you, Onorab. Bon avek sa nou a repas dan Staz Lasanble. Nou apel Leader of Government Business pou move Third Reading.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba Order 76(1) nou *Standing Orders* mon *move* ki *Bill* ki *Curatelle Bill, 2021 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi nou a pran vot lo *Third Reading*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Ou'n ganny sa madanm. Okenn Manm ki kont? Onorab Georges nou pa'n *segonn* ou Mosyon.

HON BERNARD GEORGES

Nou ti pe dir Mr, Mr Speaker. *Will take it* ki'n ganny segonde.

MR SPEAKER

Mersi. Wi nou a ganny *segonnman*.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker bonn apre midi. Bonn apre midi tou Manm. Bonn apre midi ankor enn fwa. So mon ti a kontan, wi mon ti a kontan *thus* segonde Mr Speaker *as amended*. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Vot i valid la oubyen nou bezwen fer revote. Nou a revote silvouple. Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Byen, parey. Bon lo *Formal Third Reading Curatelle Bill, 2021, 27* Manm in vot pour, 0 kont e 1 abstansyon. Alor sa Mosyon in *approved. Third Reading*. E mon envit Madanm Clerk pou fer *Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Curatelle Act, 2021, and shall come into operation on the same date that the Civil Code of Seychelles Act, 2020, comes into operation.* Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon, *Bill* in *pase to Act*. Bon nou a regarde ki nou kapab fer avek trwazyenm *Civil Code (Amendment) Bill, 2021*. VP in

deza fer lentrodiksyon alor nou antre lo deba. Manm ki anvi entervenir. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon dan mwan *Civil Code (Amendment) Bill*. Wi Mr Speaker sa, parey Vis-Prezidan in eksplik nou bomaten. Sa *Bill* se trwazyenm dan en seri trwa *Bill* ki pou fer ki ler Kod Sivil i vin anfers. Tou bann, Lalwa ki'n ganny afekte par Kod Sivil dan en fason oubyen dan en lot pou vin an, an konformite avek sa *Code*.

Me sa ki Biro *Attorney Zeneral* in dekouver, se ki anmezir ki sa bann Lalwa an konsekans, parey sa de ki nou'n fer pase *consequential, consequence of enactment* avek *Curatelle*. I annan osi bann amannman dan Kod Sivil ki ti bezwen ganny fer e ki pa ti'n ganny prevwar an fonksyon. E sa i vin prensipalman dan, dan an sa ki konsern egzekiter e Kirater.

Alor devan nou ozordi, me osi serten lezot, serten lezot lamannman ki ganny fer, akoz ki antretan, ant Kod Sivil ki'n ganny prezante dan Lasanble e ler i ti ganny *assent* nou'n *amend Civil Status Act* sa Lasanble ou plito, pa rapel si sa Lasanble oubyen sizyenm

Lasanble, ti *amend Civil Status Act* pou permet bann zofisyè Leta Sivil selebre bann maryaz an deor Biro Leta Sivil eksetera.

Donk nou bezwen anmenn sa, anmenn sa bann manman pour ki ler Kod Sivil i vin anfers i pe kouver tou bann, bann pti modifikasyon ki'n arive dan bann Lalwa antretan.

Napa- napa gran lamannman Mr Speaker. Permet mwan zis pou pran 2 minit pou pas en pti pe lo bann amannman ki devan nou ozordi.

Premye seri lamannman ou plito premye lamannman li menm li i vin dan *Clause 2*. E sa se en propozisyon ki ti'n esap Lasanble o moman kot nou'n pas *Civil Code*.

E zot ava vwar se en prepozisyon ki pe dir ki lefe ki Kod Sivil in ganny ranplase, vye Kod Sivil in ganny ranplase par en nouvo Kod Sivil, bann *jurisprudence* e i annan en kantite *jurisprudence* akoz Kod Sivil li menm li, i dat depi 1804 dan son laform Franse, e depi 1975 dan son laform Angle kot nou, in anmas en kantite *jurisprudence, La France* koman Sesel.

E nou pa anvi ki tousala i ganny efase en sel kou. E ki *en quelque sorte* nou dir ki Kod Sivil 2020, i en nouvo

Lezislasyon e nou bezwen rekomans etabli en nouvo *jurisprudence*.

Me kot *jurisprudence* i egziste e ki i pa enkonsistan avek nou Lalwa, nou kapab adopte sa *jurisprudence* e kontinyen li. E sa set en prensip Lalwa ki parey mon dir ti'n esap nou ler nou ti pas *Civil Code*.

Nou bezwen osi dan *Clause 3* definir *Curator* pour li vin marye avek *Curatelle Act*. Alors se *Curator*, i ava *Curator appointed* anba *Curatelle Act*.

MR SPEAKER

Avan ou al pli lwen Onorab Georges. Dan 2 dan mon versyon i lir “*nothing this Act shall be, shall invalidate.*” Eski i devret ‘*nothing in this Act.*’ En pti, mon pa konnen si mon versyon i diferan avek pou ou.

HON BERNARD GEORGES

Non. Efektivman Mr Speaker ou annan, ou annan rezon. *Nothing in this Act*, nou'n...

MR SPEAKER

Thank you.

HON BERNARD GEORGES

I en mo ki ti'n manke, ki mon'n azoute. Wi mon ti pe dir, bann lamannman anba *Clause 4,5,6,7*, i annan pou fer avek

bann amannman ki nou ti fer avek *Civil Status Act*.

Si zot ava rapel, tou Lalwa Maryaz ki ti dan *Civil Status Act* prezan in antre dan Kod Sivil. E nou pe fer sa bann amannman la a sa, sa bann Lartik 158 ek 157 pou marye avek si zot a permet mwan, *upon* pou marye avek sa Lalwa ki nou, ki nou ti sanze.

Donk nou pe sanz *Civil Code*, akoz nou ti sanz *Civil Status Act* ki prezan in antre dan *Civil Code*, pou permet ki en maryaz i kapab ganny fer dan en lakaz, dan en rezidans, oubyen dan en lot landrwa.

158, i prevwar ki bann *regulations* ki'n ganny fer anba *Civil Status*, pou fer avek maryaz;- bann *fees* i ava aplik avek en maryaz anba Kod Sivil. Akoz nou'n enport sa isi. 159 parey.

E prezan nou vin lo Lartik 774. E la, e la nou annan en pti pe leksplikasyon pou fer. 774 i en provizyon anba Kod Sivil ki permet bann *co-owners*, si zot-ou plito bann zeritye, olye fer en lapwentman egzekiter, ler napa later dan siksesyon, pou zot kapab fer li *by agreement*. Donk zot pa pou bezwen al, konmela Ankour e byento kot *Curateur*, me zot kapab zis *by agreement* fer en apwentman egzekiter.

Setadir ou tonm dakor ki en egzekiter i ganny apwente. Se selman ler napa later. Ler i annan later zot pou bezwen al devan *Curateur*. Oubyen ler in ganny en egzekiter in ganny nonmen dan en testaman, e zot bezwen fer li ganny konfirman zot pou bezwen al kot *Curateur*.

Me kot napa later e zot kapab fer li par en *agreement* sa ki nou pe sa ti prevwar deza dan 774. Me sa ki pe ganny prevwar ozordi, se ki sa *agreement* i ava ganny anrezistre.

Donk nou pa ti'n prevwar sa avan e la, e la nou pe prevwar li dan sa Lalwa. E 774 kot i mansyonn Lakour, prezan nou pe fer li, parey nou pou vwar dan plizyer lezot ka ki pe vini nou pe mansyonn *Curator*.

E la prezan *Attorney General* ava ed mwan, akoz mon'n ti'n fer en note pou mwan demann li sa me mon pa ti'n demann li.

Mon vwar nou'n met *Curator* isi avek en pti "c" tandis ki dan *Curatelle Act* i en *capital* "C" e mon devret, mon pa konnen i posib ki dan Kod Sivil partou i annan en pti "c" alor se pour sa rezon nou'n met en pti "c" me nou ava regard sa. E *Attorney Zeneral* ava gid nou lo la.

Donk prezan nou pe retir Lakour konpletman. E dan nou

modifikasyon, ti annan serten landrwa kot nou pa ti'n met *Curator* e ki nou ti'n gard Lakour. E la prezan sa lamannman ek bann ki swiv 818, 819, 821, nou pe fer, nou pe tir Lakour nou pe fer *Curator* e sa se pou apwent bann, sa pou apwent en *fiduciary* anba Lartik 818. Se pa egzekiter se *fiduciary* ler i annan en, en *co-ownership*.

E 835 parey. E finalman Lartik 1000, li osi egzaktman parey nou pe tir *Curator*. Nou pe tir Lakour, nou pe ranplas li par *Curator*.

Vwala Mr Speaker tre briyevman, tou sa bann lamannman *Civil Code*. Nou pe amann son *Code* li menm, se bann, bann amannman ki neser an fonksyon sa bann lezot amannman ki nou'n pase dan sa de lezot Lalwa bomaten. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi nou ankor lo deba. Lo *Bill*, napa lot entervenman. *Ok VP* oule adres -? Ou le fer okenn ladres la.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr, Mr Speaker. Mr Speaker mon krwar Onorab Georges in fer en bon rezimen lo la. Mwan mon ti le zis dir petet

en, ou kapab konpar li en pti pe parey ou telefonn ler ou'n aste. I pe marse i nef, me selman tanzantan ou bezwen en pti *upgrade*. Prezan i demann ou eski ou anvi *upgrade*?

E ou *upgrade* li, e i pran kont tou bann sanzman ki'n fek pase dan, dan teknolozi. I reste menm keksoz, selman i vin, i pou mars pli byen, i vin pli modern.

E pareyman dan sa *Civil Code of Seychelles (Amendment) Bill*. Vi ki nou ti pas an, ti ganny *assent* an 2020. Me selman nou'n pas *Bill Curatelle* la ozordi. E an 2019 ti annan sanzman dan *Civil Status*, li ki ti'n ganny prepare avan. I bezwen *upgrade* son lekor pour fer sir poudir i anliny avek sa li.

Alor i vremen sa. Mon ganny lenpresyon poudir tou dimoun i vwar sa, se ase *straight forward*. E mon ekspekte ki nou ava kapab alors pran en vot lo merit e *espérons* ki nou kapab al vit. Si pou annan Staz Komite. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a vot lo *general merit of the Bill*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Byen, okenn Manm ki kont? Bon vot lo *general merit of the Civil Code (Amendment) Bill, 2021* in

ganny 29 vot pour, 0 vot kont e 0 abstansyon. Alor *Bill* in aprouve lo *general merit*. Clerk. *Second Reading please?*

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend The Civil Code Act of Seychelles 2020*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas dan Staz Komite e Onorab Georges ou a kapab diriz, ou pwen leklersisman pou AG prezan.

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Chair. Mr Chair zot ava eskiz nou si sa lesanz ki nou pou al fer la i plito ant *Attorney Zeneral* avek mwan, aköz nou pa ankor ganny en sans depi ki ler nou'n *sit* apre midi, pou nou revwar en keksoz ki nou ti pe diskite zis avan Lasanble ti *sit*.

Zot ava rapel bomaten nou ti amann *Consequences, Consequences of Enactment*, pou dir ki ler kantmenm Kod Sivil i ganny *repealed*, bann drwa ki ti'n ganny, bann privez eksetera ki ti'n ganny, gannyen anba li, ava kontinyen.

E *Attorney Zeneral* avek mwan nou ti pe diskite. Eski sa lamannman i devret al dan *Consequences of Enactment*, oubyen eski nou devret anmenn

li anba Kod Sivil, akoz se en lamannman ki annan pou fer avek Kod Sivil li menm. E nou ava demann gidans *Attorney Zeneral* e gidans Lasanble, akoz se nou bann Lezislater finalman ki pou pran sa desizyon.

Dezyenm keksoz ki *Attorney Zeneral*, avek Vis-Prezidan, *Leader* Lopozisyon e mwan nou ti pe diskite, se bann drwa aki;- bann drwa ki'n ganny, ki'n ganny *acquired*.

Mon ava donn zot en, en legzanp. Par egzanzp Kod Sivil la in azout en senkyenm posibilite pou ganny en divors. E sa se, si en msye ek en madanm pa'n viv ansanm pou 5an.

Pa ti la avan, me apartir le 01 Zilyet si Kod Sivil i vin an operasyon, i ava vin en *ground* divors. Kestyon se. Eski sa 5an i bezwen komans *run* depi le 01 Zilyet, oubyen si ou'n fer 4an ek 9mwan ou ava bezwen fer zis ankor 3mwan pou ou kapab ganny en divors.

Oubyen si ou'n fer tou le 5an avan le 30 *Juin*, eski ou pou kapab servi sa provizyon? *Obviously* lentere, lentansyon se pou ed dimoun olye met lobstak dan zot semen. Se sa, e se sa ki Kod Sivil i anvi fer.

E donk i bezwen annan en provizyon ki dir ki si ou'n ganny ou drwa, anba vye Lalwa ou pou kapab egzers li anba nouvo

Lalwa, pourvi ki sa drwa pa'n perdi. Si ou'n perdi ou drwa, par egzanzp par preskripsyon ou pa'n fer nanryen, ou pa kapab *revive* li akoz i annan en Lalwa ki rekomanse.

Me si ou drwa pa ankor mor ou devret kapab *enjoy* sa bout ki ou'n fer anba en Lalwa presedan. E sa, sa ki nou'n fer bomaten dan *Consequences of Enactment* ler nou'n anmenn *effect of repeal*, ki dan *Interpretation and General Provision Act* e nou'n met li dan *Consequences of Enactment*.

Kestyon la sa se, eski, premye kestyon se eski nou devret annan sa tranzisyon? Setadir permet dimoun kapab zwir zot drwa san ki zot perdi li avek *repeal* Kod Sivil?

Premye kestyon? E si larepons i wi, ki mannyer nou devret fer li? Eski nou devret gard li anba *Consequences of Amendment*, oubyen nou devret anmenn li anba sa nouvo Lalwa? E sa vreman *Attorney Zeneral* ki pou reponn.

Me avan ki i reponn, anefe sa ki nou ti fer bomaten i dir ki akoz malgre ki Kod Sivil i ganny *repealed*. Kod Sivil 1975 i ganny *repealed* sa pa pou afekte okenn, drwa privez lobligasyon ki'n, ki'n ganny, ki ti gannyen avan dan vye Lalwa.

Alors sa provizyon, *en quelque sorte* i la. Eski nou devret kay zis lo la, si nou dakor pou gard selman sa? Oubyen eski nou devret annan en lot provizyon ki ava lir kekfw a *as follows*: -

Unless lost for any other legal reason, no right accrued prior to and subsisting at the date of the commencement of the Civil Code of Seychelles Act, shall be lost by the repeal of the Civil Code of 1975.” E “*no right lost prior to the date of commencement of the Civil Code of the Seychelles Act, shall be revived by the Civil Code of Seychelles Act.* Vwar? Nou bezwen deside lekel ant sa de ki nou pou fer. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. AG ou ava adres sa bann pwen.

THE ATTORNEY GENERAL **MR FRANK ALLY**

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman lo sa size si nou pou met sa provizyon ki nou ti mete dan *Civil Code of Seychelles (Consequences of Enactment) Act*. Mon krwar poudir nou kapab enkli li, petet son landrwa en pe pli apropiye i pou dan sa *Civil Code (Amendment)* so that i pou dan *Act*.

Akoz nou, nou zis pou petet eksplike nou annan en *Civil Code of Seychelles Act*, apre dan sa *Act* nou annan *Civil Code of Seychelles* ki li i en *Schedule to the Act*.

So nou kapab enkli sa provizyon dan sa *Act* so that, e i pou ed lenportasyon sirtou ler bann Avoka oubyen bann, bann *litigants* zot face avek en case, zot vwar sa dan sa provizyon Lalwa li menm li.

Rezon akoz parey bomaten *Leader* Zafer Gouvernman in dir dan Lasanble Nasyonal isi, se ki akoz *Interpretation and General Provisions Act*, pa ti *apply* dan lenterpretasyon *Code* li menm li. E rezon pou lakel sa provizyon, sa provizyon pe ganny, pe ganny propoze.

Lo sa lot pwen ki Onorab Georges in fer sorti. Wi mon krwar i enportan pou nou. Nou santi poudir i enplisit e petet Lakour li menm li dan, dan son bann case ki vin devan li. Zot pou etabli sa *jurisprudence*.

Me selman plito ki annan en diverzans dan lenterpretasyon, petet nou met kler lentansyon Lezislater. Setadir Lezislater i dir kler e *net* ki si ou'n deza *accrue* ou *right*; setadir si ou'n deza separe pou 3an oubyen pour 4an. Ou letan

i kontinyen konte apre, anba sa nouvo *Code*.

Setadir sa drwa ou pou ganny anba sa nouvo *Code*. Me selman sa letan ki ou'n, ou'n gannyen pandan avan i konte. Me selman si ou'n perdi okenn drwa, oubyen ou ti napa sa drwa anba sa *Code*, anba *Code* aktyel, *then* sa *Code* ki la pa pe donn ou, pa pe *revive* en drwa e pe donn ou sa drwa. Savedir si ou pa'n fer nanryen.

Mon pran en legzanp senp. Si en dimoun in mor avek en testaman, kot i annan en rezerv. Setadir i ti dwatet donn son bann zeritye rezervater son zanfan, son byen e i pa'n fer sa, me selman in mor li son bann zeritye i kontinyen *enjoy* sa menm drwa ki zot annan anba sa *Code*.

Setadir pou zot ganny sa byen zot paran ki'n mor anba sa *Code* ki an egzistan ozordi.

Me si ou mor apre sa *Code*, ler sa, apre le 01 Zilyet si i, i antre an viger, *then* ou pou *subject to the rules of testamentary freedom*. E si par egzanp en dimoun ki i viv an, dan en *concubinage* in deza separe, me sa, i napa drwa pou lemoman.

Me sa *Code* i donn li, serten drwa si in viv avek son *conjoint*, son *partner* pou plis ki sa peryod letan preskrir dan sa

Code, i pa pou kapab dir non, mon ti viv avan *Code*.

E prezan i servi son sityasyon avan *Code*, pou li anmenn en *case* Ankour pou li ganny en drwa anba nouvo *Code*. I pa pou kapab akoz sa *Code* pa pe donn li en drwa, pa pe kree sa drwa e *revive* en drwa, ki i annan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay ou lo sa pwen ou.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, wi Mr Speaker. Mon krwar AG i annan en keksoz ki ou bezwen zis fer sir ou, ou fer kler akoz ou'n komanse *but then* ou'n sot lo en lot bout.

Si ou'n perdi en drwa;- si par egzanp ou'n anba vye kod. Ou'n perdi en drwa. *Ok*, meton pou *claim* ou parante ek en dimoun an relasyon ek en siksesyon e Lakour in dir ou pa'n vin dan sa letan ki preskrir ou'n perdi sa drwa.

Ou bezwen fer kler poudir sa drwa pa ganny *revived* anba nouvo *Code*! Akoz ou, ou sa ki ou'n dir se ki ou'n komans koz lo perdi *and then* ou al lo en, ou'n al lo sa lot bout ki bann drwa Lakour. Mon krwar sa nou bezwen, nou bezwen fer kler.

Savedir dan en sirkonstans kot en dimoun in

pas 6an dan en relasyon e *Civil Code* i dir 7an. *Then* i pou pas ankor lan pou li vin sa kalifikasyon *basically*. I pa pou al fer ankor 6an anba nouvo *Code* pou li vin ganny son kalifikasyon *concubinage* par egzanp. *Yah*.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges mon krwar AG ek zot ek ou i *unified* lo sa pwen. Ou le prezant ou bann *amendment* pou nou kapab vot lo la.

HON BERNARD GEORGES

Then mon pa sir lekel, ant sa de ki nou devret, mon *still*. Mon annan de pozisyon, de diferan propozisyon e mon krwar ki AG i devret regard tou lede. Swa nou pran *IGPA text* e nou met li la, *or* nou pran sa *text* ki mwan mon'n propoze.

Me mon ti ava, personnelman Mr, Mr Chair mon konnen ki ou, ou anvi fini ek sa pou nou kapab pran en *break* e pran biznes. Lot biznes apre.

Me mwan mon ti ava, mon krwar pour lentera Nasyonal, i ti ava bon ki *Attorney Zeneral* i ganny 10minit pou li pas lo sa de *text*. E *advice* nou e kekfwa i ti ava bon. Mon *sorry VP*, i riske

bezwen reste pou ankor en pti gin letan.

Me si nou *break* la, ler nou retournen nou zis vot lo la fini. Apre nou ava al lo, nou lot biznes. *At least* nou konnen ki *Attorney Zeneral* i a ganny en sans regard sa propozisyon byen.

MR SPEAKER

Si ou santi ki ti a bon zot verifeye sa *wording*. *Yes*.

HON BERNARD GEORGES

Mon ti ava, mon krwar *we owe it to* Lasanble ki nou pran en pti git letan nou regard sa de e ki nou *finetune* li byen.

MR SPEAKER

Sertenman. Byen. Eski i annan okenn lot pwen pou leve lo sa? Bon be sa i ava dernyen pwen lo, dan Staz Komite. Alor nou a pran *break* la e nou a retournen 4er.

(BREAK)

MR SPEAKER

Yes LGB, ou'n pare avek *amendment*?

HON BERNARD GEORGES

Wi. Wi Mr, Mr Chair mon'n pare pou propoz en *amendment* pou bann Manm ki annan devan zot, zot Lalwa. Fodre zot al lo

Clause 2 kot i met insertion of new Clause 2(A). Zis apre sa application of jurisprudence of civil law. Zis apre sa, nou pe propoz fer antre sa ki swivan. Insertion of new section 3(A), donk i pou Clause 3. E tou bann Clause apre i ava ganny re numbered e Clause 3 i ava lir comme swivan: -

The principal Act is amended by inserting immediately after section 2(A) "capital A" the following new section.

"Accrued or lost rights" i ava vin son head note.

E 3(A) i ava lir, eskiz mwan. 3(A) i ava lir: -

1. The repeal of the Civil Code of Seychelles Act Cap 33 does not: -

a) Affect the previous operation of the repealed Civil Code or anything done or suffered under it;

b) Affect any right privilege, obligation or liability incurred accrued or incurred (sorry eskiz mwan.) accrued under the repealed Civil Code, unless lost under any law e

c) Affect any legal proceedings or remedy in respect of any right privilege, obligation or liability referred to in paragraph b.

Epi sub-section 2:- no loss of right, privileged or obligation occurring prior to the date of

commencement of the Civil Code of the Seychelles Act Cap 33.

(Non, eskiz mwan.) Wi 'shall be deemed, revived by the Civil Code of Seychelles Act.

No loss of right privilege or obligation occurring prior to the date of commencement of the Civil Code of Seychelles Act, (i pa Cap 33) shall be deemed revived by the Civil Code of Seychelles Act. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you.

HON BERNARD GEORGES

Mersi.

MR SPEAKER

Ou, pou move en Mosyon.

HON BERNARD GEORGES

Mon move ki sa lamannman, notwithstanding ki i pa en simple amendment, i ganny adopte, apre midi. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi nou a ganny en secondment. Onorab Arissol. Eskiz mwan avan, AG i anvi entervenir.

THE ATTORNEY GENERAL

MR FRANK ALLY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon ti a kontan si

Onorab Georges i kapab relir *subsection 2*.

HON BERNARD GEORGES

No loss of right subsection 2. No loss of right privilege or obligation occurring prior to the date of commencement of the Civil Code of Seychelles Act shall be deemed, revived by the Act.

MR SPEAKER

Byen. *Secondment* Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan segonn propozisyon lamannman anmennen par Onorab Georges. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Manm a vot lo sa amannman. *Those in favor* lev lanmen silvouple? Mersi. Mon krwar tou Manm in vote. Non. Okenn Manm ki kont? *Thank you*. Lo Mosyon *Amendment to the Civil Code (Amendment) Bill 2021*. 26 Manm in vot pour, 0 kont e 1 abstansyon. Sa amannman in aprouve.

Alor nou kapab prosede? E nou a retourn dan Staz Lasanble. *LGB Motion pou Third Reading of the Bill as amended*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi, Mr Speaker. Mr Speaker zis avan mon fer sa. Permet mwan eksplik avek, oubyen demann permisyon Lasanble. I annan enn de *minor amendment*, en *comma* isi ek en pti “a” par laba. Zot ava donn nou permisyon, anmezir ki nou prepar *White Copy* pou fer sinyen par Prezidan. Pou fer sa bann pti amannman parey nou fer ordinerman.

MR SPEAKER

Byen.

HON BERNARD GEORGES

E se sa, si nou ganny sa permisyon pou nou pa tard, pa tarde apre midi. Napa nanryen ki (konsekans), ki konsekan eskiz mwan. Avek sa permisyon Mr Speaker, mwan anba *Order 76(1) mon move ki Civil Code (Amendment) Bill, 2021 as amended*, i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran vot lo *Third... secondment please?* Lekel Onorab Arissol, wi?

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. *As amended* i ganny segonde. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran vot lo *Third Reading* sa *Bill please. Those in favor* lev lanmen silvouple? Mersi, mon pa sir si tou in vote. Okenn ki kont? Non, mersi. Vot lo *Formal Third Reading Civil Code (Amendment) Bill 2021 as amended*. 28 vot pour, 0 vot kont e 0 abstansyon. Alor *Bill* in pase par Lasanble e Madanm Clerk, *Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Civil Code (Amendment) Act, 2021, and amends the Civil Code of Seychelles Act, 2020, and the Schedule to the principal Act called the Civil Code of Seychelles*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi alor, *Bill* in vin *Act, subject to assent*. Byen be nou'n termin lo sa trwa *Bill* ki ti devan nou. Mon remerisi zot pou en long travay. E mon a remerisye VP avek AG pou zot partisipasyon. Nou'n ganny zot pou en lazournen antye. Me selman bonn fen apre midi. Mersi. E nou a permet zot pran zot depar.

(THE VICE-PRESIDENT AND HIS DELEGATION WAS EXCUSED FROM THE HOUSE)

MR SPEAKER

E lezot Manm you're *not so lucky*. Nou a reste pou en lot *item. Thank you*.

Wi nou annan, nou pou pran en Mosyon e sa se en Mosyon ki'n lo nou *Order Paper* depi semenn pase. E i premye dan lalis Mosyon ki dan zot *Order Paper* pou sa semenn. E sa se Mosyon of *Leader of Government Business*, pour ratifye *SADC Agreement on Assistance in Tax Matters*. Alor nou a prosede avek sa Mosyon. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker nou prosen *item* travay apre midi se efektifman en Mosyon ki mon pe propoze ki lir *comme swivan*: -

In accordance with Article 64(4) of the Constitution, this Assembly resolves to ratify the SADC Agreement on Assistance in Tax Matters.

Mr Speaker sa se *agreement* ki'n ganny negosye e ki son tit i eksplike ki ete. Se en *agreement* ki pou permet Sesel *join* avek bann lezot Manm SADC ki'n siny sa *agreement* pour ofer e resevwar lasistans dan bann zafer *tax*.

Agreement in vin devan nou pou nou ratifye li apre midi, akoz i *time sensitive*. Nou

bezwen koman en pei fer sa avan en dele letan ki pou ekspire a lafen sa mwan.

E donk nou remersye Lasanble, pou ki tar en Merkredi apre en long zournen travay, pou reflesir lo sa *agreement* ki devan nou apre midi. Etandonnen ki letan i kont nou, e mon konnen ki Komite Zafer Etranzer dan Lasanble Nasyonal IAC, in prepar en rapor konpreansif, pou tou bann Manm, e ki sa in ganny sirkile e ki zot in dan sa rapor zot in detay egzakteman sa ki, sa ki sa *agreement* pe propoze, ki son bann lenplikasyon, ki son bann konteni, eksetera.

Mon pa pou fer plis ki prezant Mosyon apre midi e mon ava envit, *Chair IAC*, Komite Zafer Etranzer dan Lasanble Nasyonal, ler i pran laparol taler pou li pas atraver son rapor e donn Lasanble en pli gran leksplikasyon lo konteni ek reperkasyon sa *agreement*. Avek sa detrwa mo Mr Chair, *I move in terms of my Motion*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi nou a apel pou segonnman Mosyon *LGB*. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan segonn Mosyon pou ratifikasyon sa Lagreman. E mon ti a kontan, entervenir.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William ou a prosede avek ou lentervansyon.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. O debi mon ti a kontan remersi *Secretariat* Lasanble, espesyalman Deputy Clerk ki, malgre zot in vreman okipe nou'n, zot in kapab fer sorti sa rapor avan ki nou kapab debat lo sa Mosyon. E avek son lekip mon ti a kontan remersi zot. E osi Komite Zafer Etranzer ki li osi in partisip dan diskisyon lo sa Lagreman.

Mr Speaker lo sa Lagreman *SADC* vizavi lasistans lo size *tax*, mon annan *comme* swivan pou dir;-

Premyerman i enportan donn en pti kontrandi lo Sesel koman en manm *SADC*, pou piblik konpran kote nou sorti e ki direksyon nou pe ale, atraver ratifikasyon sa Lagreman ki devan Lasanble Nasyonal.

Rol prensipal Kominote Devlopman Sidafrik, *SADC* se pou asir lentegrasyon rezyonal e elimin lapovrete dan rezyon Sidafrik.

Pou sa arive, tou pei Manm bezwen met zefor

ansanm dan larmoni pou asir rezilta efektiv lo problem ek bann size komen.

Mr Speaker plizyer prosedir e lenstriman legal bezwen ganny met an plas gid sa demars, tel parey bann Protokol. Pou manm piblik ki tann nonm Protokol me pa konpran kwa, sa i en dokiman legal ki angaz bann pei manm lo lobzektif e prosedir spesifik mete pour gid sa bann tranzaksyon.

Mr Speaker pou sa lenstriman legal vin anfers fodre de tyer pei Manm zot ratifye. An se moman zis 4 pei ki'n ratifye, sa se Sidafrik, *Botswana, Lesotho e Maurice*.

An tou i annan anviron 26 e sa enn i a fer 27 Protokol anba SADC. E anmezir dinamiz devlopman i egzize, lezot Protokol i kapab ganny kree pou fasilite e diversifye korperasyon.

Sesel ti vin en Manm sa Lorganizasyon Rezyonal an Septanm 1997. Sesel ti sorti koman en Manm an 2004, akoz Sesel ti pe pey larzan, me solman i pa ti pe benefisyase so Gouvernman ti pran sa desizyon pou retir son *membership*.

An 2008 ek devlopman dinamik ti nesese pou Sesel rezwenn groupman, pou fasilite

son demars atraver atrakte lenvestisman direk e fasilite plis komers lib. En legzanp enportan se proze lenvestisman *Eden Island*.

Mr Speaker Prezidan Michel le 17 Out 2008 ti siny Protokol SADC lo *Gender e Development* dan 28enm Some Sef *D'Etat* pei Manm SADC *Johannesburg*, Sidafrik. Sesel, ti siny sa Lagreman lo size *tax* an *Maputo Mozambique* le 18 Out 2012.

Sesel ti ratifye Protokol SADC lo komers le 01 Avril 2015 e ti osi zwenn Lagreman Komers Lib an 2000, an Me 2015. Prezidan Faure ti re-siny sa lamannman Protokol *Gender e Devlopman* le 18 Out 2018 *Windhoek Namibia* pandan 38enm Some Sef *D'Etat* Lafrik. Sesel ti ratifye Protokol SADC le 7 Me 2020.

Mr Speaker prezan mon pou pas en pti pe an revi lo lartik ki gid sa Lagreman. Mon pou komans avek Lartik 3 i adres size *tax* lo reveni, lo kapital pou investisman, materyo ouswa komodite e servi, e servis me pa lo *duty custom*.

Lartik 4 i fer provizyon pou lesanz lenformasyon lo en baz spontane otomatik, ouswa lo demann an partikilye size relevan ek size *tax*.

Lartik 5 i get size egzaminasyon an deor pei an relasyon ek lefikasite, donn lenformasyon dan pei ki'n fer rekomandasyon pou lenformasyon.

Lartik 6, i permet plizyer pei pou fer egzaminasyon *tax* dan en fason similtane.

Lartik 7 i kouver lasistans pei manm dan koleksyon e reklanmasyon *tax*.

Lartik 8 i donn kriter konfidansyalite e an sekre dan lesanz lenformasyon ant bann Pei Manm.

Lartik 9 i kouver fre pei Manm, i agree pou anlev kou ranboursman, fre dan egzekisyon sa Lagreman.

Mr Speaker, Lartik 10 i mandat bann Pei Manm pou met an plas Prozedlwa ki pou fasilite lenplimantasyon sa Lagreman, sirtou pou bann ki napa li deza.

E dernyen Lartik 11 i eksplik relasyon sa Lagreman ek lezot Lagreman enternasyonal, an relasyon e korperasyon size *tax* ganny vwar koman konplemant enn a lot.

Mr Speaker i pe asire ki lenvestiser pei visversa ki envestir dan le de pei respektif zot pa evite ouswa pa pey *tax* ki merit ganny peye. I annan biznes ki anrezistre Sesel, me

son bann kont i ganny fer aletranze, son Gouvernman e nou Gouvernman atraver lesanz lenformasyon a konnen si peyman *tax* pe ganny fer byen e ki le de Gouvernman zot benefisye reveni *tax* apropiye ek laplikasyon sa Lagreman.

Mr Speaker fenomenn mondyalizasyon ouswa globalizasyon komers lib, e lentegrasyon nasyonal pe trenn ek li serten legzizans e pratik ki neselit bann tel Lagreman.

Ozordi i ganny adopte pou fasilite travay e koleksyon reveni *tax*. Nou a rekonnet ki ozordi lemonn a sa ki konsern komers lib, in diviz an bann Kominote Komers Rezyonal ouswa blok tel parey ek ORAS, SADC, EAC, COMESA, Linyon Pei Arab, Linyon Eropeen parmi lezot.

I pa pou drol vwar linisyativ Komisyon Losean Endyen, evolue dan menm direksyon a lavenir baze lo lenterere, Mr Speaker. Dan en tel lanvironnman sa legzizans proteksyon lenterere nasyonal an term devlopman e komers, pou reste konpetitiv e soutenab.

Sa bann kalite Lagreman e Protokol parmi lezot, Sesel i bezwen reste dan sa zwe pou li pa ganny kit deryer Mr Speaker.

Sesel bezwen reste relevan dan sa serk visye konpetisyon

global, dan en fason proteze sak pei pe anvi maksimiz koleksyon reveni taksasyon, swa lo nivo domestik, ouswa o en nivo enternasyonal kot anba en kad Lenvestisman Direk Etranzer *FDI* i osi dan domenn finansyel e lakonpanyen *offshore*.

Dan nou antretyen ek bann zofisye Finans e Komers, nou'n konpran akoz fodre ratifye sa Lagreman, menm si i lev serten konsern tel parey vre benefis pei, lenpak lo sans perdi reveni par lefe ki napa lakonpanyen Seselwa dan sa bann pei, pou anmas *tax*, de lot kote larzan pou kit Sesel atraver *tax* lo reveni fer par biznes etranze.

Posib lefe e lenpak bann Lagreman Taksasyon Double ki Sesel in sinyen ek lezot pei dan lepase. Latitid e fason fer Lorganizasyon Korperasyon Devlopman Ekonomik kot i konsern kriter ki servi parmi son pei Manm e sa ki ganny servi ek lezot pei an deor sa serk Mr Speaker.

Petet mon demande akoz fer li la? Akoz pa esper en pe letan e annan plis pei ki ratifye li? Lenportans se ki, se akoz ratifikasyon sa Lagreman par Sesel, pou osi donn lenportans e pou pwa limaz Sesel dan bann kriter ki *OECD* i servi, pou mezir e gard Sesel dan semen pou en

bon *rating* sorti *non-compliant* pou *compliant* ver *fully compliant*. Ki i pa ava tant zot pou gard Sesel lo en lalis nwanr Mr Speaker.

Pa bliye ki Sesel ti ganny mete lo en lalis nwanr an 2019, par *La France* e an 2020 par Linyon Eropéen e osi *OECD*.

Mr Speaker nou ti vwar e i en leksperyans ki bann labank ti pe ganny bann problemm avek *correspondent banking* ouswa bann lakonpanyen etranze, kot ti pe ganny difikilte pou zot kapab transfer zot larzan. Akoz ti annan bokou kestyon ti pe ganny demande, par sa bann lorganizasyon.

Pa bliye osi Mr Speaker ki parey Seselwa i dir, sa bann lorganizasyon zot rod tou sord lipou ek lant zis pou zot gard, sofgard zot lentere ler ou pa azir, ouswa *comply*.

Zot azir gro lebra e met sanksyon lo ou si ou pa respekte dele letan donner pou fer sa ki zot in demann ou fer. Mr Speaker zot pa gete ki kapasite ou striktir ou annan, an plas pou zwe sa zwe lo zot nivo.

Tel parey ranmas lenformasyon, lo tranzaksyon e lakonpanyen, ki menm si i anrezistre kot ou, me son bann tranzaksyon kont i aletranze. Me zot zis sanksyonn ou apre

serten letan ki zot anvoy *warning* pou ou.

Mr Speaker de lot kote mon osi konsernen ek bann latitud bann pei devlope, tel parey Linyon Eropéen ki ganny reprezante lo Fon Moniter Enternasyonal Labank Mondyal, Lorganizasyon Komers Mondyal, group 5 e group 7 an menm tan lo *OECD*.

En pwa de mezir pe ganny enplimante kot sa size donn lenformasyon *tax*. Zot kriter i pli soup e pour nou zot oule trangle nou ek sa bann lobligasyon, ki met sa size souverèn an vre kestasyon ler keksoz i ganny enpoze, san ki lespas Polisi en Gouvernman i ganny respekte.

Mr Speaker lo sa baz, Komite Zafer Etranzer Lasanble Nasyonal i demann Gouvernman atraver son bann diferan lazans konsernen, tel parey;- Minister Finans, Lendistri Komers e Lenvestisman.

Dan en zefor kolektiv pou servi tou sord lapros posibil pou rod lazistis. Sesel i afilye ek bann striktir rezyonal e multilateral e pe partisip byen.

Sesel alor fodre kontinyen pouse, dan bann *Forum* enternasyonal tel parey *Afrique-Ini*, *Afrique Caraïbes* e *Pacific* e bann lalyans Pti Leta Zil parey

COI ouswa *OASIS* parmi lezot. Nou pa dout konpetans nou bann negosyater lokal.

Me si fodre rod eksper etranze endepandan pou gid nou, sey konsidere. Nou osi demande ki tou sa bann Diplomat rezidansyel etranze Sesel e bann ki non-rezidan me akredite Sesel zot konpran sa demars e sirtou sa gro lenzistis, pou ed nou dan sa demars pou rod lazistis.

Mr Speaker nou osi kont lo demars proaktiv Minister Zafer Etranzer e Tourizm, pou kontinyen pouse atraver Lanbasad Sesel deor e enkli nou ser Konsiler Onorer aletranze.

Mr Speaker kan a Komite Zafer Etranzer, nou pou osi atir latansyon dann bann Lorganizasyon Parlmanter Enternasyonal e Rezyonal, pou antoure pou pous sa azanda dan tou *forum* enternasyonal posibil.

An konklizyon parey mon ti dir, dan mon lentrodiksyon. Nou napa swa Mr Speaker, me pou sov nou limaz e pa donn lespas pou zot met nou lo en lalis nwanr, an adisyon.

Sesel pa kapab anmenn personn devan Lakour Kriminel Enternasyonal, pou plizyer rezon ki nou konnen.

Mon pou aport mon sipor pour Sesel ki nou bann dirizan profesyonnel e negosyater zot rod gidans Bondye ek pridans lasazes, konprenezon e dizernman dan sa demars. Ki lagras e faver Bondye i reste lo nou e ki nou reste sa pei touzour beni. Tou laglwar i pou Zezi Mr Speaker. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab William. Entervansyon bann Manm. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Bonn apre midi Mr Speaker. Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon krwar entervenman avan mwan in donn en bon kontrandi lo diskisyon ki nou'n annan avek bann zofisye Gouvernman ki ti vin devan Komite Zafer Etranzer semenn pase, *or* de semenn pase.

Me toudmenm mon krwar koman en Manm sa Komite, i enportan pou mwan osi aport mon pti kontribisyon lo sa, lo sa Mosyon. Sa *SADC Agreement on Assistance in Tax Matters*.

Annefe mwan mon annan de pti pwen mon le fer sorti zis pour, pour *pinpoint* en pti pe lo, lo ki vremen sa Lagreman i

about. E ki mannyer pou benefis Sesel.

Mon premye pwen ki mon ti le fer sorti se ki sa Lagreman i pour, anmenn serten benefis ouswa lavantaz pou nou *Tax Authority* isi Sesel ki *SRC*.

Annefe si Sesel i ratifye sa Lagreman, ler nou ratifye sa Lagreman Sesel *or SRC* pou kapab anmas lenformasyon *tax*, dan bann diferan pei *SADC*, bann diferan konpanyen petet Seselwa ki *operate* deor ouswa *vice versa*.

So *SRC* pou vwar li dan en pli bon posibilite pou li kapab korper ek bann lezot *Lazans Tax or Lorganizasyon Tax* dan sa bann pei *SADC*. Kot zot a kapab *exchange* bann *tax information* e fer sir ki Sesel i anmas tou sa ki pou Sesel, *wherever* kot i ete, dan nenport ziridiksyon pei.

So enn bann premye lavantaz ki sa Lagreman pou anmennen se sa abilite pou *SRC* kapab ganny enn pti pe plis kontrol lo bann zafer *tax matters* menm ki ariv an deor, Sesel. E sa mon krwar parey mon'n dir pou en lavantaz pou *SRC*.

Dezyenm ki enportan mon osi note i sa size *blacklisting*. Onorab William in koz en pti pe lo sa zafer *blacklisting*, in koz en pe lo

globalizasyon e ki mannyer bann gro, gro pwisans pouvwar i servi zot *muscle* parey nou dir pour zot egzert lo bann pti pei parey Sesel.

E ki parfwa souvan fwa nou vwar nou dan en sityasyon kot nou bezwen *comply*, *otherwise* nou vwar nou dan difikilte.

So in koz lo la. Nou'n koz lo *OECD*. Nou'n koz lo Linyon Eropéen ki'n met nou dan en sityasyon *or* ki'n plas nou dan en sityasyon, kot Sesel nou vwar nou bezwen *comply*. Nou bezwen fer sir ki nou - me solman mon ti ava koriz Onorab William avek *OECD* nou *partially compliant* dan plas ki *non-compliant*.

So nou *partially compliant* e i ava enportan ki avek ratifikasyon sa Protokol, sa Lagreman ki devan nou. I ava bouz Sesel, met Sesel lo en pli bon *standing*, pour Sesel avans ankor en lepa lo son *rating*, pour li vin pli *compliant*.

So sa Lagreman ozordi si nou aksepte li, i pou ede ki ler *OECD*, oubyen Linyon Eropéen i fer zot bann *review* e fer zot *rating*, Sesel i ava kapab petet bouz en lot pa lo, an term son *compliance* avek sa de lorganizasyon.

Akoz ki arive ler ki Sesel i, i zwenn sa group, sa Lagreman

i a fer ki plis *tax information* i kapab ganny esanze, e i ava annan plis lenformasyon *tax* lo bann diferan lakonpanyen ki pe *operate* dan sa bann diferan pei.

E ki fer sa bann lorganizasyon bokou pli konfortab lo ou kredibilite, lo ki mannyer ou ganny lenformasyon *tax*, ou bann diferan lakonpanyen otour lemond.

So nou ti nobou ganny en diskisyon avek bann diferan zofisyè ki ti vin devan nou, e zot in eksplike, zot in eksplik nou ki mannyer sa Lagreman pou benefisyè Sesel. E mwan mon konfortab ozordi poudir i enportan ki Sesel i ratifye sa Lagreman. E ki i pou en benefis pou Sesel.

E mwan kote en benefis pou Sesel kot i anmenn larzan, benefis pou nou pei, mon pou siporte e mon pou donn, mon pou demann osi bann Manm lo nou kote pou donn en sipor. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker enn bann rezon prensipal akoz ki ozordi Gouvernman pe demann nou Lasanble pour

siport sa Mosyon, sa Lagreman *SADC Agreement on Assistance in Tax Matters*.

Se more or less pou *improve* nou *standing* avek *OECD*. Parey enterven an avan mwan in dir, an se moman se nou *partially compliant* e petet atraver siny sa Lagreman, nou kapab *improve* nou *standing* petet *why not become fully compliant?*

Me sirtou kot i konsern latransparans, dan bann *issue tax* dan *tax matters* e lesanz lenformasyon lo *tax*. Me an menm tan dan nou diskisyon dan Komite *IAC*, ti annan enn de konsern ki ti ganny souleve, petet i sa moman pour nou osi lev sa bann konsern ki petet *Leader Zafer* Gouvernman i kapab petet donn en pe plis detay, en pe kontrandi lo la. Sirtou sa i kot i konsern *double taxation*.

E i annan bann pei, i kapab de pei e menm plis ki de pei, de ou trwa pei ki siny bann *Double Taxation Avoidance Agreement*. E sa i pou fer ki i pou anpes parey bann investiser, bann biznes ouswa bann lakonpanyen ki pe investir dan pei, pou li pey *tax* dan sa pei, e an menm tan pey menm *tax* dan en lot pei ki pey *tax* de fwa.

E sa i bann konsern ki petet bann investiser i kapab annan. Akoz ozordi dan sityasyon ki nou annan ozordi, *as much as possible* dan sa sityasyon *COVID*, i enportan pou nou ankouraz plis *FDI*, *Foreign Direct Investment*, bann investiser, bann biznes e bann lakonpanyen etranze pou investir Sesel.

Petet i kapab annan bann konpanyen ki pe investir Sesel ki zot santi zot annan serten proteksyon ki, zot pey zot *tax* isi, zot *operate* zot biznes isi, zot in fer bann gro, gro *investment* isi. So zot pey zot *tax* avek Gouvernman Sesel.

E petet zot a santi poudir avek en tel Lagreman zot kapab vwar zot pe ganny fors lanmen, pou zot osi pey menm *tax* ki zot pe peye, Sesel dan zot pei ki i pou afekte zot biznes.

E petet sa i kapab vin en *deterrent*, ki pou dekouraz, en *deterrent* ki pou dekouraz bann investiser, bann biznes aletranze pou zot vin investir Sesel ki kapab petet fer nou perdi en pe reveni.

Wi mon konnen ozordi, nou pe swiv plizyer, nou'n siny plizyer Lagreman pou anpes *anti-money laundering*, pou nou fer sir kir nou *compliance* avek *OECD*. Me an menm tan osi petet i annan sa laspe ki

konsern, ki annefe i annan enn de bann biznes ki'n fer sorti enn ler sa bann Lagreman ki nou pe sinyen. Ki i pa pe neserman san pousan benefisyen nou pei, me selman aköz bann pei Eropen ler zot fer gro lebra avek nou sa ki zot dir nou fer nou bezwen per, nou bezwen fer.

E si nou pa fer nou vwar nou ganny *blacklisted*, ou vwar nou fer fas avek diferan, bann konsekans ki ennler petet i pa merite.

Alor petet lo sa size *double taxation* ki petet nou Gouvernman pou fer, pou nou anpese, konmsi nou pa anvi vwar demen kot nou perdi bann investiser vin Sesel, ouswa bann ki deza Sesel zot dekouraze, zot al investir dan en lot pei. Alor petet *LGB* i kapab donn enn pti, en leksplikasyon lo la. Avek sa de mo, mon dir ou mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker sa, Trete ki devan nou la i enn ki enportan e i pa zis pou benefisyen Sesel, kot i konsern lesanz

lenformasyon ek *tax*. Me osi i penn sa vizyon, sa portre kot i konsern, *the economic empowerment of Africa*.

E tou resaman nou ti osi ratifye Lagreman pour *African Free Trade Area*. E tou sa bann Protokol i pe dekoul ansanm pou kapab anmenn serten armonizasyon.

I annan ankor bann lezot, Trete ki konsern *tax*, ki petet nou pou bezwen pe vwar nou pe fer fas avek, pou nou kapab ratifye osi. Tout an prenon kont pou anmenn sa bann lankadremman pou kapab *achieve* sa lobzektif se ki, devlop Lafrik, devlopman Lafrik ekonomikman.

Parey bann pei was, Lerop zot in annan bann tel Lagreman parey antre zot parey dan *EU block* laba.

E pou nou, nou en pe an retar lo kote Lafrik pour bann diferan rezon parey, nou konnen nou ganny. Lafrik in ganny ravaze par bokou bann fleo, lager, sosyal, maladi li menm e ozordi keksoz pe sanze. Nou pe bouze, e ozordi nou pe vwar nou pe met nou anliny avek bann norm ki bann pei was osi pe, pe met zot avek e ki zot deza pe pratike.

E sa Lagreman li menm li, i enn ki pou anmenn bann plis bann lekspertiz e pou anmenn

osi bann benefis. E atase ek sa Lagreman osi i annan en *MOU* ki mon konnen ki ti ganny sinyen par Sesel menm avek sa leres 14 pei ki dan nivo *SADC*.

E ladan ti annan bann diferan diskisyon enportan, ki ti ganny met devan, bann diferan lartik. E enn bann lartik enportan ki mon ti *come across* avek ler mon'n pas lo sa dokiman.

Se kreasyon sa *SADC tax database*. Ki a fer ki dek ki nou pe ratifye sa, nou pou antre ladan, nou osi nou pou bezwen form par sa *database* avek sa 14 pei pou nou kapab fer bann lesanz lenformasyon.

Savedir tou keksoz, si ou annan permisyon pou akse sa *database* ou pou vwar tou bann lenformasyon lesanz *tax* sa bann pei ek bann konpanyen e si bann keksoz pe al byen, si pe zer byen.

E osi ladan i fer masyon Lartik 3 pou annan bann fasilite pou *training, capacity building* parey nou konnen. I enportan ki nou bann *tax officers*, nou bann *tax* lorganizasyon *tax* isi, *basically SRC* zot reste a zour avek bann devlopman ki annan dan taskasyon, akoz i en keksoz ki kontinyen evolye.

E ladan nou osi nou kapab ganny bann *technical*

support parey nou ti gannyen oparavan ler, nou sistenm *tax* ti pe sante, sanze pour sorti lo en formil pou al lo en lot formil. Malgre ti annan serten *issue*, me selman nou ganny bann lasistans nesaser.

E osi i fer masyon osi, pou annan bann laplikasyon avek bann tretman. Parey si ozordi nou dan en pandemik, nou, nou, yer Minister Finans ti la, ti pe fer met devan nou, serten lamannman dan Lalwa pou annan en peryod kot bann *defaulters* dan *tax* i kapab vini pou en peryod, pou pey *tax* avek serten rediksyon.

So i kree osi, i fer masyon bann *incentive* ki en Gouvernman i kapab met devan dan bann diferan sirkonstans lekonomi ki zot pei, ouswa rezyon i kapab fer fas avek de *l'un à l'autre*.

E sa i anmenn en balans dan lekonomi li menm li. E osi i kree osi bann lespas diskisyon, negosye dan nivo *SADC* osi ler nou pe kree bann Polisi kot i konsern *tax*.

Akoz parfwa nou bezwen regard, rezyon e si arive demen, e i pou arive ki ler nou'n antre dan sa *African Free Trade Area* komers i boom parey nou dir. Seselwa pe antre dan rezyon, pe *trade* e nou pou vwar poudir, nou pou notifie ouswa i pou

wave bann *red flag* osi si nou sorti nou pa vin ase konpetitiv kot i konsern nou *tax*.

Ouswa si nou Polisi, ouswa nou regilasyon i de favorab, kontrèr avek nou bann lezot pei dan nou rezyon.

So tousala i anmenn bann negosyasyon e ler nou bann dirizan. Sirtou nou bann dirizan lo nivo Gouvernman, Prezidan i zwenn avek sa *SADC Summit* tou lede fwa dan en lannen.

I bann diskisyon osi ki i pou kapab afronte e baze lo bann rapor. Rapor ki sorti lo nivo, i pou endike si Sesel pe fer byen, kote Sesel pe mal fer. Menm si nou pe koz lo *OECD*, me solman onivo *SADC* osi zot annan en *rating bar* ki zot poudir si sa pei i annan serten difikilte.

So e osi ladan i fer bann masyon bann diferan korperasyon, kot bann diferan *tax* i konsernen ki pou sey armonize. Enn bann *areas* mon krwar ki koz bokou lo sa *MOU*, se par egzanp kot i konsern taksasyon parey *excise tax*, *duties*, parey lo lalkol, lo bann prodwir *fuel*, i koz osi lo sigaret, taba;- i koz osi lo bann keksoz ki *deluxe* e osi bann, bann lezot prodwi ki, ki, ki enportan mon krwar ki nou servi preski lo en baz, ki, ki toulezour.

So Mr Speaker mon krwar i vremen enportan pou nou, pa zis get nou Sesel koman en, nou en pti ziridiksyon ki konsern *tax*. Nou osi nou bezwen konpar nou sirtou ler nou'n antre parey en sistenm *VAT* kot li menm li anba sa Protokol i annan bann masyon ki mannyer nou kapab petet armoniz en pe, kwa ki nou pe al an tro, pour nou kapab met nou azour.

Me selman mwan pou mwan i annan serten difikilte akoz ler mon pe get sa Protokol li menm kot i annan zis 4 pei e Sesel i a fer senkyenm la, ki'n ratifye sa.

I annan serten konsern lo sa size, e mwan mon ti ler nou ti dan *meeting* mon ti met devan avek *panel* pour bann rezon ki bann pei osi i vwar zot dan difikilte pou zot ratifye.

Enn bann faktor i *dominance* lekonomi par bann gro lakonpanyen *multi-national* mon kapab dir, dan sa bann pei. Kot zot ler zot antre zot in, etabli zot byen e zot pe domin, domin lekonomi sa pei, menm si zot kontribye dan devlopman sa pei, zot fer bann bokou ede avek bann lenfrastriktir.

Me parfwa, i annan serten konsern defayans. Akoz zot pa le deklar tou keksoz e sa i fer ki zot met en presyon lo sa prop

Gouvernman li menm li, pou *delay* bann tel partisipasyon dan bann Lagreman parey aköz pour zot i defavoriz zot, ouswa zot riske perdi serten larzan.

Me sa i pa pou kapab kontinyen i bezwen annan serten sanzman ki arive gradyelman pou fer ki wi nou bezwen bann investiser, bann *FDI* i ava vini. I ava partisipe, zot ava get bann to *tax* dan sa pei. E la si zot vwar poudir keksoz i dan zot lavantaz zot a bezwen, swa zot antre ouswa zot deside sorti.

So i bann refleksyon ki nou bezwen fer parfwa ler ou dan vilnerabilite koman en pei ekonomikman. Me pa sa osi ki fer ou ale pou zis aksepte bann term e kondisyon ki zis ganny poze devan ou.

So Mr Speaker lo nivo rezyon, lo nivo *SADC* mon krwar i annan bokou keksoz ki enportan, ki pe ganny fer pou nou kapab vin sa ekonomik, *empowerment* ki nou, nou anvi Lafrik i vini.

E mwan osi mon pou dakor ki sa Trete i ganny ratifye e nou bezwen kontinyen. Me sa ki enportan pou nou Sesel se ki *SRC* avek *Trade*, Departman *Trade*, zot bezwen sezi loportinite osi pou nou kapab annan plis nou bann travayer ki

dan sa domenn pou zot osi devlop bann lezot ekspertiz.

Pa aköz nou annan serten mankman par egzanp lo kot i konsern *tax*, kot nou bezwen en bann *forensic* pou vin travay avek nou, nou pa pe vwar Seselwa pe *take-up* sa, pou kapab. Nou tou koze parfwa nou dir be tel ou tel lakonpanyen pa pe pey *tax*, tel ou tel pa pe fer son kontribisyon.

Me parfwa pou ou ganny len formasyon i en travay ase konpreansiv pou antre ladan, e nou bezwen bann eksper pou nou kapab fer sa.

E Gouvernman i bezwen *at least* sezi sa loportinite pou nou kapab ganny bann led anba, anba *SADC* li menm, anba *OECD* pou nou pran nou Seselwa. Anmenn zot, fer zot *training*, ale al rod en degre pou zot kapab *at least* gid pei li menm, gid Minister Finans kot i konsern taksasyon e armoniz nou kot nou devret armonize pou fer nou reste relevan.

E avek sa Mr Speaker mon pou dir ou mersi pou donn mwan laparol. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Onorab. Malgre ki laplipar, pwen mon'n souleve dan sa diskisyon. Alor zis an bref mon ti a pas lo enn de ki mon santi ki petet pa'n ganny souleve. Mon pour siport sa Mosyon ki'n ganny anmennen devan nou akoz mon krwar i pou benefis Sesel.

Premyerman sa *MOU* ti ganny sinyen par 4, 4, 13 manm larezyon *SADC*. Ti ganny sinyen le 8 Out 2002 an *Pretoria*. Sinyatir pou sa Lagreman li menm ti ganny agree, i ti ganny sinyen *Maputo*, *Mozambique* e Sesel ti ganny sinyen par Anbasader Claude Morel sa letan.

E akoz sa sinyatir, akoz Sesel in sinyen? Se akoz nou santi in anmenn en kantite benefis parey lezot Manm in dir. Be selman mon pou tous lo enn de, sirtou enn.

Pou bann manm rezyonal dan *SADC* i pou organiz, i pou armoniz bann stratezi, bann Lalwa ki pou ganny drafte *or* ki pou ganny propoze, ki pou ganny devlope dan sa rezyon kot i konsern data, data plizoumwewen pou *tax*.

E isi Sesel parey nou dir, nou tann dir taler, nou'n kapab kree en *database* pou tou bann data dan larezyon ki nou kapab

apre armoniz bann rapor ki pou ganny anmenn ansanm, pour gete ki bann endikater ki dan pei *SADC* nivo nou ete.

Dezyenmman i pou annan devlopman resours imen, sirtou devlopman resours imen dan *tax*, sirtou kot i konsern Polisi. Polisi, devlopman Polisi e osi ladministrasyon reveni parey nou konnen sa i pou benefisy plizoumwewen Minister Finans.

E osi pou annan laplikasyon pou tou bann tretman kot i konsern bann *incentives*, sa ki pou annan en lapros, sirtou i pou anmenn en lapros ase bon pou Sesel, sirtou kot i konsern *tax*.

En lot keksoz ki mon krwar tou pei i annan, e sirtou ki nou pei Lafrik sirtou, pei *SADC* ki nou en pti pe ezitan avek se bann Trete. Annan de fwa nou siny bann Trete apre nou pa kapab armonize, ouswa nou pa fer bann bon *follow-up*.

E mon krwar sa Lagreman, sa Mosyon, sa Lagreman i pou fer sir ki pou annan en lapros komen, sirtou bann dan tou pei *SADC*, dan larezyon pou fer sir ki bann Trete ki ganny sinyen i ganny met an aplikasyon, parey nou dir in ganny an menm tan ki sa pei i kapab fer li dan son fason pou li me i, i met li dan son konteks son pei.

Apré mon krwar Onorab in koz lo *tax indirect*, sirtou bann *tax* kot i konsern *excise tax*, ki nou kapab annan e met an aplikasyon sirtou dan rezyon pou, *excise tax* parey Sesel nou konnen transpor, taba, sigaret ek lezot ankor.

E pou nou ankor pli enportan se, pou Sesel se annan en Protokol pou finans ki i ava annan sa bon larmonizasyon, sirtou kot i konsern lenvestisman, sirtou la nou pe sorti dan, dan nouvo normal avek *COVID*.

Nou bezwen investir, nou bezwen fer sir ki nou lekonomi i sanze i , ki dan nou pei Lafrik nou'n tande poudir nou annan bann diferan Lagreman, ki nou pou bezwen fer for avek ek plann sirtou bann zoli konpetisyon antre pei Losean Endyen avek pei Lafrik.

E mon krwar sa Lagreman i pou kapab ed Sesel osi pou fer sir ki malgre nou en pti pei. Nou en *Small Island States* sa Lagreman i ava ed nou avek nou bann konfrer e konser dan larezyon. E sirtou kot i konsern bann Trete ki sa rezyon *SADC* in sinyen, kot nou Sesel nou kapab benefisye. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab. Onorab Georges mon a envit ou pou fer ou *summing-up*. Wi ale, eskiz mwan nou a pas Onorab Pillay avan.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon pa pou fer gran deba lo sa Trete. Be selman i annan de, de pwen ki mon le *mover* Mosyon i pran an konsiderasyon. An relasyon avek *indirect taxes*, spesifikman pou nou kot i konsern nou, akoz mon'n regard bann keksoz ki konsern nou spesifikman.

Par egzanp si nou pran *alcoholic beverages*, prezan ki nou annan nou en konpanyen ki pe *move towards export*.

I pe grandi e probableman kontinan, sa rezyon pou enn bann rezyon kot i pou annan lekspansyon, i pou annan ekspansyon. Sa ki mon konsernen avek sa asire ki ler en konpanyen isi pe eksporte rezim *tax* dan sa bann pei i pa vin dan en fason ki i afekte sa ekspansyon.

Oubyen i afekte sa abilite ek en konpanyen lokal pou zot antre dan sa bann marse. Zis akoz nou, nou annan en diferan *tax*, en *tax* rezim ki en pe diferan avek pou zot. Sa i en pwen ki mon ti a kontan Onorab Georges i klarifye.

Aprè dezyenmman an sa ki konsern an term nou bann *International Trade Zones*. Nou bann landrwa kot nou ofè bann to preferansyel pou bann biznes fer bann aktivite.

Eski ler nou pe koz lo napa bann to preferansyel? Akoz ki arive, nou pe sorti dan en problem dan en sityasyon kot nou'n dan en pandemik nou en. E nou bezwen ki nou lekonomi i *kick-start* i rebran.

Avan sa pandemik, mwan mon personelman mon ti pe koz en diferan langaz. Langaz ki mwan mon ti pe koze avan sa pandemik se ki *International Trade Zones*, bann landrwa, bann landrwa kot nou favoriz lenvestisman i bann keksoz ki nou bezwen *do away* avek, akoz nou bezwen ki tou dimoun i vin an konformite avek rezim legal, rezim *tax*, ki nou'n aplike.

Be toultan listwar i ed ou, oubyen bann keksoz ki arive dan lavi, i ed ou pou ganny konpran sityasyon. E ler mon pe regard sityasyon ozordi si nou pou sorti e nou pou rekomans ankouraz lenvestisman nou pou napa swa nou, nou pou bezwen, nou pou bezwen entrodwir serten.

Mon pa pe koz preferansyel dan en fason negativ. Be nou bezwen entrodwir serten *incentive*. E

Gouvernman ki la pou bezwen fer sa. So nou bezwen fer sir ki sa bann Trete dan en fason i pa limit nou abilite pou fer li.

Akoz *otherwise then* nou pou vwar nou dan en sityasyon ki mannyer nou pou ankouraz lenvestisman, petet dan en sekter ki, labitid nou ti pou kapab atrakte li.

Normalman i ti pou antre de rezim normal, me la nou vwar mannyer sityasyon i ete. E sirtou ler nou *extend* sa largiman e nou konsider par egzanp, domenn tourizm e sa size *accelerated depreciation* par egzanp, ki deza egziste.

E ou pou inevitableman dan bann konpanyen ki sorti dan rezyon. Par egzanp si mon, mon regarde *Beachcomber* i en konpanyen ki sorti *Maurice*, ou pou ganny lezot konpanyen ki sorti lezot landrwa, ki pe, ki pou vin Sesel.

So nou pou bezwen fer sir ki an relasyon ek *tax*, an relasyon ek bann *incentives* ki nou *provide*. E la ki nou pe siny sa Konvansyon, son domestikasyon i bezwen pran konsyans, i bezwen pran referans avek kote nou pe i ete lefe ki nou pe *come out of* en pandemik.

So petet si Onorab Georges ki mon konnen i osi i en Ziz lo COMESA ki'n bezwen

enterakte avek sa bann largiman oparavan. Nou bezwen antre e regard li *from a protectionist perspective*, ki mannyer nou protez lenvestisman pour ki Sesel i kapab, son lekonomi i *kick-start*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Georges i ou tour, *summing-up*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan remersye tou bann dimoun ki'n pran laparol apre midi. Annefe lo en size ase sek, nou'n ganny en deba tre mouvman. Komansman par *Chairman IAC* ki'n donn nou en revi konpreansiv sa, non-selman sa *agreement*. Me ansanm avek Onorab Cosgrow ki'n sitye nou en pti pe dan en konteks ase spesyal.

E ou realize ki ou dan en konteks ase spesyal ler ou pe koz lo en *agreement* pou lasistans dan zafer *tax*, e ou debord lo lefe ki nou pei i lo en *black list*, ou en *grey list* e i selman *partially compliant*.

E se la kot nou vwar sa tansyon ki Onorab *Leader* Lopozisyon fek koz lo la ant, esey *behave* dan en striktir demokratik, rezyonal, e ganny met anba presyon par bann pli

gro akter ki nou. E sa se en keksoz ki Onorab Sebastien Pillay i konn tre byen depi plizyer lannen.

Mon pe konplent en pti pe lo lefe ki akoz nou en sant finansye, akoz nou annan en lendistri *offshore*, nou met nou lekor a risk dan bann lezot konteks.

E mon ti ase negatif lo, lo sa size e bann dimoun ki ti la dan sizyenm Lasanble i ava rapel ki mon ti toultan demande, eski lo en *cost benefit analysis* nou pe ganny plis avek risk ki nou pran?

Me *COVID* in montre nou ki annefe, nou napa swa. Annefe sa se en, en pilye ki'n gard nou *alive* pandan 2020.

Alors sityasyon i tre, tre, tre kompleks. Kot lo en kote, ou pe sey fer ou mye pou ou donn lenformasyon dan en konteks rezyonal parey sa *agreement* pe demann nou. Me dan lot kote, bann dimoun pe met presyon lo ou pou ou fer ankor plis.

Epi ou annan, ou annan sa problemn *Double Taxation Avoidance Agreement* ki *at some point* dan bann lannen '90, nou ti vwar li koman en, en laport ver atir lenvestisman.

Epi *all of a sudden*, la konmela *Double Taxation Avoidance Agreements* in ganny li en *very bad press*. E otan

dimoun pe dir ki posib pa al ladan. Pa avantir zot ladan koman en pei akoz i anmenn plis problem ki benefis. E nou, nou'n vwar egzakteman sa bann problem.

E problem i vin akoz Mr Speaker e mon pa pe, mon pa pe devwal okenn sekre, nou tou nou konnen ki ler ou annan, en *Financial Center* apel li dan en fason, dan en zoli fason ler ou annan en *financial* - ler ou en *Financial Center*.

E ou pe fer bann lakonpanyen *offshore* parey nou'n fer, par zot dizenn milye, ou pou atrakte definitivman bann dimoun ki fer krim e ki anvi plas zot larzan, ou pou atrakte bann dimoun ki anvi blansi larzan, e ou pou atrakte osi e sirtou bann dimoun ki anvi *avoid* pey *tax* dan, dan zot pei.

E nou vwar toulezour lo *CNN* ek lezot rezo televizyon enternasyonal, ki bann gro lakonpanyen *Google*, *Apple*, *Amazon* eksetera zot, zot kapab swazir kote zot pou pey *tax* pa pey preske nanryen ditou *and get away with*.

Akoz zot for, e finalman nou trouv nou lekor dan en konteks dan servis finansye kot *might is right*. I pa enportan si ou pe swiv Lalwa parey nou, nou fer, i pa enportan si ou dir

avek ou mwayen ou pe fer le mye ki posib parey nou, nou fer. Ou ganny met anba presyon par bann ki en pe pli for, pa akoz zot enterese avek *money laundering* sa ti yer, pa akoz zot enterese avek *proceeds of crimes* sa ti avan yer.

Me akoz ozordi zot enterese avek bann lakonpanyen dan zot pei ki pa pey *tax* laba, me ki vin pey *tax* isi oubyen ki *registered* isi, oubyen dan bann lezot ziridiksyon finansye pou zot pa pey *tax* dan zot pei.

E *finally*, i vin en kestyon larzan. E se tou, e nou vwar sa *all over, all over the place*.

Alor mon retourn lo bann kestyon ki Onorab Wavel Woodcock e Onorab Leader Lopoziyon in demande. Ki nou pou fer? *What about Double Taxation Avoidance Agreement*, eski nou pou, antre dan plis ankor oubyen eski nou pa pou antre dan plis ankor? Mon pa kapab donn en repons.

Mon krwar ki *for the time being lespri* se pole, pole. Annou pa taye, annou pa antre dan plis sa bann *agreement*. Se sa, sa *SADC Agreement* ki nou pe ratifye ozordi li menm li koz ekspreseman lo sa size.

Ki nou pou, ki nou pou fer avek bann *International Trade Zones*, se nou'n koz lo longman

lo la. Dan mon prop distrik i annan *Chelle Medical* e nou, nou konnen ki sa bann lenvestisman ki nou al rode e ki nou ofer bann *incentives*, retonbe, ki nou, nou gannyen se kwa? Nou vann zot en pe elektrisite, nou vann zot en pe delo, e lanplwa.

Essentially se sa ki nou annan. E i en ti en bon *deal* ler nou ti napa lezot mwayen ekonomik pou nou fer larzan. Me eski i *still* en bon *deal* ozordi? Larepons i senp, i non. Akoz menm *OECD* ek Linyon Eropen in dir nou ki, nou pou nepli kapab fer en diferans ant *incentivize* pou atrakte, e prodikter lokal ki bezwen pey, bezwen pey *tax*.

E nou bezwen donk fer en rezim ki plizoumwen ekitab *across the board* e fer bann dimoun ki nou donn sa bann *incentive* zot osi, pey en serten poursantaz *tax* - pa akoz zot kontan ki nou, nou, nou ganny *tax* isi.

Me akoz zot pa kontan ki zot, zot pa ganny *tax* laba. Kote tousala i anmenn nou Mr Speaker? I anmenn nou kot bokou dimoun in anmenn nou apre midi dan zot lentervansyon. *We don't have a choice*.

Finalman, ler nou antre dan bann *agreement* parey sa

enn rezyonal. Ler nou form parti bann groupman parey *SADC* ki annan Sidafrik, ki pli gro moter ekonomik Lafrik. Oubyen dan *COMESA* ki annan Lezip, ki pli gro moter ekonomik dan nor Lafrik, nou, nou en plim lo en bef.

Nou kapab kriye, nou kapab fer for, me si nou anvi sanz direksyon, nou bezwen aksepte ki nou pa kapab e meyer keksoz ki nou kapab fer, parey nou pe fer la ozordi se *join*, ofer sa ki nou kapab e sey *survive* otan ki nou kapab dan en sityasyon ekonomik, ase difisil.

Mon pa anvi pesimis, mon pa en dimoun pesimis de natir. Me larealite se sa sityasyon kot nou trouv nou lekor ladan ozordi. Sa Gouvernman, sa ladministrasyon parey bann ladministrasyon presedan pou bezwen trouv bann mwayen pour *expend* nou lekonomi.

Nou pou bezwen. Nou napa okenn swa. Nou annan en popilasyon ki egzizan, ekonomikman nou feb akoz *COVID*. Nou pou bezwen *expend* nou lekonomi.

E nou pou bezwen fer li, malerezman dan bann striktir rezyonal ki nou'n met nou lekor ladan. *COMESA*, *SADC*, *IOC*, eksetera. E nou pou bezwen viv avek presyon ki *OECD* avek

Linyon Eropéen ek bann lezot, bann lezot gro pwisans pou met lo nou.

Me nou konnen ki nou kapab fer li. Akoz nou'n fer li toultan. Nou bezwen reste ase *souple* pou nou kapab antre dan bann Lagreman parey sa enn. Ki met en serten lobligasyon lo nou, me ki osi parey Onorab Bistoquet ek *Leader* ek *Chairman IAC* in fer nou konpran. I annan serten retonbe, nou pou gannyen serten keksoz ladan.

Alor i pa zis en *one way*, i pa zis en *one-way street*. Sel keksoz nou pou kapab fer e sa se mon dernyen mo apre midi. Nou pou bezwen angaze avek sa bann pei e sey tir, maksimonm ki nou kapab.

Avek sa detrwa mo Mr Speaker mon oule ankor enn fwa remersye bann dimoun ki'n pran laparol. E demann en sipor pou sa Mosyon apre midi. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges, mersi. Avek sa detrwa mon nou a pas lo vot lo sa Mosyon. Petet mon a zis relir Mosyon mon krwar mon'n deza fer sa avan. E Mosyon Onorab Georges i lir koumsa: -

In accordance with Article 64(4) of the Constitution, this

Assembly resolves to ratify the SADC Agreement on Assistance in Tax Matters.

Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Mersi. I annan Manm ki kont? *Thank you.* Lo Mosyon *the Assembly, the Assembly resolves to ratify the SADC Agreement on Assistance in Tax Matters, 27* Manm in vot pour, 0 vot kont e 1 abstansyon. Alor sa Mosyon in aprouve par Lasanble. Mersi bokou.

Avek sa, bann Manm Onorab mersi bokou pou sa lazournen. E nou pa pou zwenn ankor ziskan Merkrede prosen 9er. E a mwen ki mon zwenn zot dan sa de zour dan koridor, mon a swet bann ki mon pa pou zwenn bonn fet Nasyonal Mardi prosen. E antretan, fotespere zot a ganny en bon fen lasemenn. Mersi e nou a *adjourn*, pou ozordi. *Adjourn.*

(ADJOURNMENT)

